

ISSN 1512 - 4649

ეკონომისტი

საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეგულირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

1591

2013

№1, 2013 წელი

ეკონომიკური პოლიტიკა (მთავრობის,
ბიზნესმენთა და მეცნიერთა პოზიციები)

ბადასახადები, ბუღალტრული აღრიცხვა,
აუდიტი

ბიზნესი და მენეჯმენტი

საბანკო საქმე (ბანკირი, ბიზნესმენი,
მენაბრე)

საპანონმდებლო სიასლენი (სამეწარმეო
სამართალი), კომენტარები

მეწარმეთა კითხვები და პროფესიონალთა
პასუხები

ს

**ქურნალი "ახალი ეკონომისტი"
რევიზირდება:**

**The Magazine "Akhali Ekonomisti" (New
Economist) IS REVIEWED:**

სსიპ ინსტიტუტ ტექნიფორმის ელექტრონულ
გამოცემებში "ქართულ რევიზირებულ
ქურნალში".

In "Georgian Reviewed Magazine" –
P.L.L.E. Institute of Techninform

აღიარებულია რევიზირებულიად:

IS KNOWN AS REVIEW BY:

- ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი;
- გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი;
- თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი, ESM ბიზნესის სკოლა;
- კავკასიის უნივერსიტეტი;
- სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- ახალციხის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი;
- შოთა მესხიას ზუგდიდის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი;
- ოდესის მეჩნიკოვის სახელობის ეროვნული უნივერსიტეტი (ქ. ოდესა, უკრაინა);
- კავკასიის სტრატეგიული კვლევის ინსტიტუტი (ქ. ბაქო, აზერბაიჯანი);
- ბელორუსიის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. (ქ. მინსკი, ბელორუსია);
- ყაზახეთის ეკონომიკის, ფინანსებისა და საგარეო ვაჭრობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ასტანა, ყაზახეთი).

- I. Javakhishvili Tbilisi State University;
- Ilia State University;
- Georgian Technical University;
- Grigol Robaqidze University;
- Tbilisi Free University, ESM Business School;
- Caucasus University;
- Sukhumi State University;
- Shota Rustaveli State University;
- Akhaltsikhe State University;
- Shota Meskhia State University of Zugdidi;
- Akaki Tsereteli State University;
- Saint Andrew the First Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia;
- Odessa Mechnikov National University (Odessa, Ukraine);
- Institute of Strategic Studies of the Caucasus (Baku, Azerbaijan);
- State University of Byelorussia; (Minsk, Byelorussia);
- University of Kazakhstan of Economy, Finances and International Trade (Astana, Kazakhstan).

ბანიკური პერსონალი:

მარკეტინგი: რუსუდან მაისურაძე
კორექტურა: ხათუნა ბურჯულაძე

TECHNICAL PERSONS:

Marketing: RUSUDAN MAISURADZE
Corrections: KHATUNA BURCHULADZE

მისამართი: 0105, საქართველო, თბილისი
ჯორჯაძის ქ. №5
ტელ.: +995 (32) 422 771; +995 (32) 990 576;
მობ.: +995 (55) 277 554; +995 (95) 32 30 34;
ელ ფოსტა: info@economisti.ge; info@loi.ge
ვებ-გვერდი: www.economisti.ge; www.loi.ge

ADDRESS: 5 Jorjadze str., Tbilisi, Georgia, 0105
tel.: +995 (32) 422 771; +995 (32) 990 576;
mob.: +995 55 277 554; +995 (95) 32 30 34;
e-mail: info@economisti.ge; info@loi.ge
web-site: www.economisti.ge; www.loi.ge

ეკონომისტი

საქართველო
საზოგადოებრივი

ყოველკვარტალური სამართაშორისო რეჟირირებადი და რეჟირირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი №1(28), 2013

ლიდი ქარჩაპა - შიავარი რედაქტორი და ხარედაქტორი კოლეჯის თავდაჯდომარე,
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის წარდგენილი წევრი.

სარედაქციო კოლეჯი:

მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები:

რამაზ აბასაძე; ანსორ აბრამაძე; იური
ანანიავილი; როსეთა ასათიანი;
თიმიშუაზ ბაბუნაშვილი; ვახანო
ბარათაშვილი; ელგარ ბატიაშვილი;
როსტომ ბერიძე; თამარ ბაზასუფლია;
თინა ბელაშვილი (ახალციხის სახელმწიფო
სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი); სიმონ
ბელაშვილი; რევაზ ბეჟალაშვილი (ეკონომიკური
პოლიტიკისა და ეკონომიკური განვითარების ქართულ-
გერმანული ინსტიტუტის დირექტორი); მიხეილ
ბრეგვაძე; შალვა ბრეგვაძე; რევაზ
ბრეგვაძე (კურნალ-ეკონომიკა და ბიზნესის შიავარი
რედაქტორი); ვლადიმერ ბრეგვაძე (მსხვილი,
რუსეთის ფედერაცია); ვოლგანა ვინა (ბერლინი,
გერმანია); შოთა ვიშნაძე; ნუზარ თოღუა;
ბონა თუთაბერიძე; სერგეი იაკუბოვიჩი
(ოდესის ეროვნული უნივერსიტეტი, უკრაინა); ელდარ
ისმაილოვი (კავკასიის სტრატეგიული კვლევის
ინსტიტუტის დირექტორი, ასურბაიჯანის ბანკების
ასოციაციის პრეზიდენტი); რევაზ კაკულია;
მერაბ კაკულია; ბიკ კვაშილაძე; მურთაზ
კვიციანი (სამეცნიერო ნაწილის რედაქტორი, გრავალ
რობოტიკის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესისა და
მართვის სკოლის დეკანი); ვასილ კიკუტაძე;
ირაკლი კოჭუანაძე; პაპა კორძაძე (კავკასიის
საერთაშორისო უნივერსიტეტის რექტორი) პაპა
კოჭუანაძე (საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის წევრი); პერალ კონი
(ბრანდენბურგი, გერმანია); ალექსანდრე კუზნეცი
(საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის
პრეზიდენტი); ენვო ლაბოვიაძე; ძაბილ
მანაშვილი (ასურბაიჯანის სახელმწიფო ეკონომიკური
უნივერსიტეტის კომერციული ფაკულტეტის დეკანი);
შალვა მახარაძე (კავკასიის უნივერსიტეტის
ვიცე-პრეზიდენტი); ელგუჯა მამუკაიშვილი;
თინა მუხამაშვილი; ნუზარ ნადარბაი
(ყაზახის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი); ლაშო
ნარმაძე (საქართველოს რეგიონული განვითარებისა

და ინფრასტრუქტურის მინისტრი); თეოდორ ნინიძე;
სოლომონ პავლიაშვილი (თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის რექტორი); იური როზაშვილი (ოდესა,
უკრაინა); ვახტანგ სარდანიანი (საქართველოს
საპატრირატოს წმინდა ანდრია პირველიწოდებულის
სახელმწიფო ქართული უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და
ბიზნესის მართვის ფაკულტეტის დეკანი); თეოდორ
სარჯველაძე; ავთანდილ სილაგაძე
(საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრი-
კორესპონდენტი); ალექსანდრე სიჭინავაძე
(კურნალ-ბიზნეს-ინჟინერინგის შიავარი რედაქტორი);
ბელა სვირიძე; დამიტიან ტუთაშვილი
(ყაზახეთის რესპუბლიკის ქსოვიკურ მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი); მირონ ტუხაშვილი;
სლავა შატალაძე; რუსუდან შუთათელაძე
(საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნეს-
ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი); ლარიონ
ყორღანაშვილი; თეოდორე შენგელია;
ბიორბი შიხაშვილი; ივანე შუღრა; შაია
შულენაშვილი (ყაზახეთის რესპუბლიკა); ლაშო
ჩიქაძე (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული
აკადემიის წევრი-კორესპონდენტი, საქართველოს
ეკონომიკური მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი);
ენიკო ჩხელაძე; ავთანდილ ჩუთაშვილი
(ვიცე-პრეზიდენტი, სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოადგილე); აბაკი
ცოცია; ნოდარ ხაშვილი (საქართველოს ფინანსთა
მინისტრი); ელენე ხარბაძე; თეოდორ
ხარბაშვილი; რევაზ ხარბაძე; აბაკი
ხელაძე (ვიცე-პრეზიდენტი, სახელმწიფო თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის
ფაკულტეტის დეკანი); მერაბ ხელაძე; დავით
ჯალაღონია (სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანი);
ჯამალეტ ჯანაშვილი (შიავარი რედაქტორის
მოადგილე); ენვარ ჯემეძე (კურნალ-
საქართველოს ეკონომიკის შიავარი რედაქტორი);
მიხეილ ჯიშუტი; ნანა ჯღარკაძე.

საქართველოში THE NEW ECONOMIST

2937

შეიძლება რედაქცია ყოველთვის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს.

© ეურნალი „ახალი ეკონომისტი“, 2013წ.
© გამომცემლობა „ლირი“
№1(28), 2013 წელი, year

შასი 5 ლარი

the new ECONOMIST

QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №1(28), 2013

LOID KARCHAVA - Editor-in-Chief and Head of Editorial board,
Doctor of Business Administration, Associated Professor,
Academic of the Georgian Academy of Business Sciences.

EDITORIAL BOARD

Doctors of science. Professors:

RAMAZ ABESADZE; ANZOR ABRALAVA; IURI ANANIASHVILI; ROZETA ASATIANI; EVGENI BARATASHVILI; ELBERD BATIASHVILI; ROSTOM BERIDZE; TAMAR GAMSAKHURDIA; TINA GELASHVILI (Rector of Akhaltsikhe State University); **SIMON GELASHVILI; REVAZ GVELESIANI** (Director of Georgian-German Institute of Economic Policy and Economic Education); **MICHAEL GOGATISHVILI; REVAZ GOGOKHIA** (Editor-in-Chief of magazine „Economy and Business“); **VLADIMIR GRIGOLAIA** (Moscow, Russian Federation); **WOLFGANG WENG** (Berlin, Germany); **SHOTA VESHAPIDZE; NUGZAR TODUA; GOCHA TUTBERIDZE; SERGEY YAKUBOVSKIY** (Odesa I.I.Mechnikov Odessa National University, Ukraine); **ELDAR ISMAILOV** (Director of Institute of Strategic Studies of the Caucasus, President of Azerbaijan Banks Association); **REVAZ KAKULIA; MERAB KAKULIA; GIAKVASHILAVA; MURTAZ KVIKVAIA** (Editor of the Scientific part, Dean of Business and Management School of G. Robakidze University); **VASIL KIKUTADZE; IRAKLI KOVZANADZE; KAKHA KORZAIA** (Rector of Caucasus International University); **PAATA KOGUASHVILI** (member of Georgian Academy of Agriculture); **HARALD KUNZ** (Brandenburg, Germany); **ALEKSANDRE KUCHUKHIDZE** (President of the Georgian Academy of Business Sciences); **ENVER LAGVILAVA; QABIL MANAFOV** (Dean of Commers Faculty of Azerbaijan State Economical University); **SHALVA MACHAVARIANI** (Vice-Prasident of Caucasus University in sciens field); **ELGUJA MEQVABISHVILI; TEA MUNJISHVILI; NUGZAR NADARAIA** (Prezident of the Academy of Fazisi Sciences); **DAVID NARMANIA** (Minister of Regional Development and Infrastructure of Georgia); **TEDO NINIDZE; SOLOMON PAVLIASHVILI** (Rector of Tbilisi University); **YURIY ROBUL** (Odesa I.I.Mechnikov

Odessa National University, Ukraine); **VAKHTANG SARTANIA** (Dean of Economics and Business Administration Faculty of Saint Andrew the First Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia); **ETER SARJVELADZE; AVTANDIL SILAGADZE** (Corresponding-member of Georgian National Academy of Science); **ALEKSANDRE SICHINAVA** (Editor-in-Chief of magazine „Business Engineering“); **GELASVIRAVA; DAMETKEN TUREKULOVA** (Academician of Aesthetical Science Academy of Kazakhstan, University of Kazakhstan of Economy, Finances and International Trade); **MIRIAN TUKHASHVILI; SLAVA FETELAVA; RUSUDAN KUTATELADZE** (Dean of Business-engineering Faculty of Georgian Technical University); **LARISA KORGANASHVILI; TEMUR SHENGELIA; GIORGI SHIKHASHVILI** (Lecturer of Tbilisi Academy and Seminary); **OMAR SHUDRA; FAIA SHULENBAYEVA** (University of Kazakhstan of Economy, Finances and International Trade); **LALI CHAGELISHVILI** (Head of Department of Degree of Guram Tavartkiladze University); **MICHAEL CHIKVILADZE; LEO CHIKAVA** (Corresponding-member of Georgian National Academy of Science) **NIKO CHIKHLADZE; AVTANDIL CHUTLASHVILI** (Deputy of Rector of Iv. Javakhsishvili Tbilisi State University); **AKAKI TSOMAIA; NODAR KHADURI** (Minister of Finance of Georgia); **ELENE KHARABADZE; ETER KHARASHVILI; REVAZ KHAREBAVA; AKAKI KHELADZE** (Dean of Economics and Business Faculty of I. Javakhsishvili Tbilisi State University); **MERAB KHMALADZE; DAVID JALAGONIA** (Dean of Economics and Business Faculty of Suxumi State University); **JAMLET JANJGAVA** (Deputy of Editor-in-Chief); **EMZAR JGERENAIA** (Editor-in-Chief of magazine „Economy of Georgia“); **MICHAEL JIBUTI, NANA JGARKAVA.**

მთავარი გვერდი

საშობაო ეპისტოლე 5

ეკონომიკური

მეცნიერება

რევაზ გველიანი – ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა შეფასებისა და დღისიერების პრობლემები 11

ვასილ ხიზანიშვილი – გლობალიზაციის ცნების განმარტებისათვის 18

ნინო შარმაშვილი, ირინე მამისურაძე – რისკების მართვა და გადაწყვეტილების მიღების ანალიზი შენეჟმენტსა და სტრატეგიაში 22

პაატა კოლუაშვილი, თამაზ კუნჯულია – იაფი საწვავი გლეხისთვის 27

ელზარ კავთიძე – განაწილებითი სისტემები და მათი შედარებითი დახასიათება 30

რამაზ ბეჟინიანი – კერძო საკუთრება როგორც ეკონომიკური თავისუფლების ხარისხის განმსაზღვრელი ფაქტორი 35

ანხატ შამუგია – საკადრო პოლიტიკა სოციალდემოკრატიული სისტემის რეფორმირებაში 44

ვასტანტ ჩალაშვიძე – ანტიკორუპციული სტრატეგიებისა და პროგრამების გააუმჯობესება მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის პოლიტიკაზე 50

TEIMURAZ SHENGELIA – Global Business and priorities of Georgia Economic Development 55

REVAZ LORDKIPANIDZE – We Must Think for New Effective Economic System 63

SLAVA FETELAVA – Ruls of World Trade Organization in the Field of Competition 65

ელზარ ბატიაშვილი – „საერთო ნიადაგის“ თეორია და დღევანდელი საქართველო 70

რევაზ ლორთქიფანიძე - მინიქისები (ბიზნეს-ამოცანები) ბიზნეს-გეგმებისათვის, დოკუმენტითი უკუნი უანმრთელბისათვის, რაციონალური კონკურენციისა და უფექტიანობისათვის 75

ახალი წიგნები

უცხოეთის ეკონომიკური სიახლენი

THE NEW ECONOMIST
ახალი ეკონომიკა

139

MAIN PAGE

CHRISTMAS EPISTLE 8

ECO-DIGEST 9

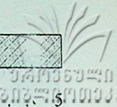
SCIENCE

Revaz Gvelesiani - Assessment and dosage problems of economic policy	11
Vasil Khizanishvili - For Explanation of the Globalization Notion	18
Nino Paresashvili, Irine Maisuradze - Risks Regulation and Decision Seeking Analysis in Management Statistics	22
Paata Koguashvili, Tamaz Kunchulia - Cheap fuel for farmers	27
Eduard Kavtadze - Distribution systems and there comparable characteristics	30
Ramaz Gerliani - Private Property as a Determinant of Economic Freedom	35
Asmat Shamugia - The staff policy in the reform of general education system	44
Vakhtang Chalapeikrishvili - Effects of Anti-crisis strategies and programs on the world economic order	50
Teimuraz Shengelia - Global Business and priorities of Georgia Economic Development	55
Revaz Lordkopianidze - We Must Think for New Effective Economic System	63
Slava Fetelava - Ruls of World Trade Organization in the Field of Competition	65
Elberd Batiashvili - "The Soil" Theory and Today's Georgia	70
Revaz Lordkopianidze - Mini-Cases	75

NEW BOOK 79

FOREING ECONOMIC NEWS 80

საბჭოთა ეკონომიკის რევიუა

საზოგადოებრივი ეკონომიკა

უფიციური და უნებართვით,
სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II

“ათავწოდების მილოდინი კაცთა მოდგმის ხსნისა დასრულდა. აღსრულდა მრავალ თაობათა ნატურა. - იშვა იესო.

ოცი საუკუნის წინ აღმობრწინებულნი ბუღელმის ვარსკვლავი დღეს კვლავ ამცნობს სამყაროს ერთი მიუწვდომელ საიდუმლოს ღვთის განხორციელებას; სასწაულს, რომელსაც ვერასოდეს წასწვდება ადამიანური გონება. საიცრებას, რომელსაც ვერასოდეს წარმოიდგენდა თუთი ანგელოსთა დღისც.

თითქმის არ არის არც ერთი ქვეყანა, არც ერთი ქრისტიანული ოჯახი, რომ არ ხარობდეს ამ დღის დადგომით, მაგრამ ფაქტია, რომ ბუგელისთვის უცნობია ასეთი განწყობის ნამდვილი მიზეზი და ისიც, თუ რას ავადდებულებს ეს დღე ყოველ ადამიანს.

უმრავლესობა ვერ გვიპასუხებს, მაინც რა მიზეზით მიიღო კაცობრივი ბუნება უფაღმა? რა საჭირო იყო ეს? რა შეიცვალა მისი მოსვლით დღეამწაზებ?

ამის გაება ზოგიერთს არც კი აინტერესებს, მათთვის ისიც საკმარისია, რომ კარგი განწყობისა და მზიარულების რაღაც მიზეზი აქვთ. დავ, იყოს ეს ქრისტეს შობა, - არსობრივ მნიშვნელობას ამას არც ანიჭებენ. მათ კი, რომელნიც ნაკლებად გათვითცნობიერებულნი არიან სარწმუნოებაში, მაგრამ ცოდნის შესენის სურვილი აქვთ, კიდევ ერთხელ შევახსენებ წმინდა წერილს:

აღამი შემოქმედმა სატად და მსგავსად თვისსა შექმნა და სამოთხეში ნეტარი ცხოვრება უბოძა, მაგრამ სამყაროს გვირგვინად და განმგებლად დადგინილი კაცი თავისი ნებით, ამპარტყენებითა და უპასუხისმგებლო ქცევით ღმერთს განუღბა და მაცდურის მონობაში აღმოჩნდა. მასთან ერთად დაეცა მიწიერ სამყაროც, რომელიც მას ექვემდებარებოდა. დვთის მადლით ავხვილი პარმიონია, წმ. მკჷსიმე აღმსარებლის სიტყვებით №1(28), 2013 წელი, year

რომ ვთქვათ, ეშმაკის ტირანით განმსჭვალულმა სიძულვილმა და ურთიერთ დაპირისპირებამ შეცვალა; ეს მდგომარეობა აისახა როგორც ადამიანთა შორის ურთიერთობებში, ისე ცხოველთა, მცენარეთა და საერთოდ, მთელი ბუნების არსებობის წესში: ყველაფერი დაექვემდებარა პრინციპს, - ბრძოლა არსებობისათვის.

ასე რომ, ღმერთსა და ადამიანს შორის გადაულახავი უფსკრული განდგა; ადამმა და ევამ და მათმა შთამომავლებმა დაკარგეს სულსწიფის მადლი, რითაც შემოქმედთან კავშირი ხორციელდებოდა და რაც ღმერთთან მათი მსგავსების განმპირობებელი უმოთერეხი ფაქტორი იყო; ამ მადლს მოკლებულნი, მოაკლდნენ სწორ აღზრუნებასა და ქმედებაზეც. ცოდვას ცოდვა შეხსინეს და საკუთარ თავს მარადიული სიკვდილი განუწყადაეს.

ამ რეალობის შეცვლის შესაძლებლობა კი აღარ არსებობდა, რადგან კაცთა ხსნა მხოლოდ ისეთ ადამიანს შეეძლო, რომელიც უცოდველი იყო და ხელუწყობდა სხვათა სიმძიმე უტვირთა. ასეთი კომპლექსიანი არ იშოვებოდა, რადგან პირველქმინილი ცოდვა ყველას მემკვიდრეობით გადაეცემოდა და ამას კიდევ ცალკეული ადამიანის პირადი ცოდვებაც ემატებოდა.

ყოველივე ხილულისა და უხილავის შემოქმედმა და განმსჭვლელმა ცანი მოდრიკნა, ადამიანური ბუნება მიიღო და ჩვენი ხსნისათვის დაკითხის ქალაქში, ბუღელში, იშვა.

აქ, ბაგაში, სიცოცხლე და სიმწრეში დაიბადა ახალი ადამი, - იესო. რათა ამპარტყენებით დაცემული ძველი ადამის ცოდვა გამოუსციდა, მართალთა სულელები ჯოჯოხეთიდან ეხსნა და ღმერთთან კავშირი აღუდგინა. აი, ეს არის ჩვენი დიდი სიხარულის მიზეზი, სათავე ერთი გამოთქმული ბედნიერებისა.

ახალი ეკონომიკა THE NEW ECONOMIST

სხვა რა უნდა შევადართო ამ დღის სიდიადეს?
როგორ ხორციელდება პირველქმინილ პარმონისთან
წყენი დაბრუნება?

პირველ რიგში ქრისტიანული ნათლისღებით.
„ბეჭედად მონიჭებულ არს სულისა მიერ
შვიდისა, ამინ!“ - ამბობს საიდუმლოს
აღსრულებისას მოძებნა და შეადგენს ცხებებს
მორონს მას, ყინვც ინათლება, რითაც ადამიანს
ენიჭება სულეწმინდის მადლი და ეძლევა
განდმრთობისა და ნეტარი მარადიულობის
დამკვიდრების შესაძლებლობა.

ამ მიუწვდომელი წყალობის გამო წმინდა
მაგები, დავით წინასწარმეტყველის მსგავსად,
საუკუნეთა მანძილზე გულწრფელად გაოცებულნი
კითხულობდნენ: „რათ არს კაცო, რამეთუ მოისხენე
მიხი, ანუ მე კაცისაი, რამეთუ მოხედავ მას?“ (ყს.
8:4).

ჩვენი ხსნისათვის მაცხიერის თავგანწირვა,
უდიდეს პასუხისმგებლობას გვაკისრებს და ამ
ეპისტოლეში სწორედ ადინწულად გრძნობასე მინდა
განსაკუთრებით გავამახვილო ყურადღება.

ეს თვისება ადამიანში ახაკთან ერთად
ეითარდება; ამასთან, რამდენადაც მაღალ სულიერ
საფეხურზე იმყოფება ესა თუ ის პირიუნება, მით
მეტად არის მასში ეს განცდა.

პავლე მოციქული ამბობს: „როდესაც ვიყავი
ყრმა ვიტყოდი, როგორც ყრმა, ვყოქრობდი, როგორც
ყრმა, გმსჯობდი, როგორც ყრმა; ხოლო როდესაც
დავკაცდი, ზურგი ვაქციე ყოველივე ყრმობის
დროინდელს (1 კორ. 13:11).

ჩვენც გვმართებს ყრმობიდან გამოსვლა ანუ
სულიერი გაზრდა და გაცნობიერება ჩვენი
პასუხისმგებლობისა უპირველეს ყოვლისა
შემომქმედის - უფლის, სამშობლოს და
მოყვანის წინაშე; პასუხისმგებლობისა როგორც
ცოცხლების, ისე გარდაცვლილების მიმართ, რაც
გულისხმობს ჩვენს ვალდებულებებს მშობლებთან,
ოჯახთან, მეგობრებთან, ნათესავებთან, მეზობლებთან
მიმართებაში. ახვეე სამსახურებრივ
პასუხისმგებლობას.

ჩვენი წინაპრები თავიანთ შევილებს
ბავშვობიდან უღეივებდნენ ამ გრძნობას.
ამიტომაც იყო ჩვენი ერი ძლიერი.
მიუხედავად განუწყვეტელი ომებისა, იგი
იბრძოდა-კიდევ და ამახსთან, დაუღალავად
შრომობდა და ქმნიდა.

რწმენისა და მამულის დასაცავად
საჭიროების შემთხვევაში ქუდზე კაცი
გამოდიოდა. საერთოდ კი ოჯახში, სოფელსა
თუ თემში ყველას თავისი პასუხისმგებლობა
ჰქონდა; მეფე ზრუნავდა მთელს ერზე, თავად-

აზნაურობა პატრონობდა და ხმლით იცავდა
თავის ტერიტორიასე მცხოვრებთ; ეძლეოდა
ანათლებდა და სულეირად ამტკიცებდა
ერსსამწყისეს; გლეხები ქმინდნენ დოვლათს;
ყველანი ერთად კი შეადგინდნენ ჩვენი ქვეყნის
ერთიან, მთლიან ცოცხალ ორგანიზმს, სხადც
თითოეული თავისი შესაძლებლობის ფარგლებში
ემსახურებოდა დემოსს და ქვეყანას. რომელიმე
მათგანის დაძაბუნება იწვევდა ყველას
დასუსტებას, რადგან არცერთი მათგანის ფუნქცია
არ იყო უმნიშვნელი; თუმცა რაც უფრო მაღალი
იყო წოდება და თანამებლობა, მით მეტი
იყო პასუხისმგებლობაც. ეს კი ხშირად
სიცოცხლის გაწირვას მოითხოვდა. ზოგჯერ მეფის
ან სასულიერო პირის თავდადება იყო საკმარისი,
მაგ. წმ. დემეტრე თავდადებული, წმ. ევდემოს
კათოლიკოსი, ზოგჯერ კი მთელი ერის, - მაგ.
100000 მოწამის.

თავისუფლება და პასუხისმგებლობა
ურთიერთდაკავშირებული ცნებებია. ვინც
თავის სუფლებას კარგავს, მონურ
მდგომარეობაში ვარდება და
პასუხისმგებლობის განცდაც უწყვეტდება.

გავისხენით, რა მსხდა დამოუკიდებლობის
დაკარგვის შემდეგ საქართველოში; მთელი ეს
პარმონიული სისტემა მოიშალა, მეფის
ხელისუფლება და ეკლესიის დამოუკიდებლობა
გაუქმდა, ძალაუფლება უცხო ძალის ხელში
გადავიდა, რის შედეგადაც თავდასწაურობა
უფულო ბატონად იქცა. ყოველსე ეს კი მთელი
სიმწვავეთ გლეხკაცობასე აიხსა.

ქართველმა კაცმა მისთვის დამახასიათებელი
ცხოვრების წესი პირველყოფილ შეცვალა. საქმეწი
სახრწნავის ადგილი პირადულმა დიკავა.
სამშობლოზე ფიქრის ნაცვლად მისი გონება
მხოლოდ საკუთარ კარ-მიდამოსა და ოჯახსე
ზრუნვამ მოიცილა.

დიდმა ილიამ ეს პრობლემა ცნობილი
ლექსით, - „ბედნიერი ერი“ - ნათლად
დაგვახანახა.

ერის უპასუხისმგებლო მდგომარეობამ
მიეციქვანა იქამდე, რომ 1918 წელს წმინდა ილია
მართლის ეროვნული გზის ნაცვლად ხალხმა
უცხო ქვეყნის ათქისტური პარტია აირჩია. შემდეგ
კი კიდევ უფრო საშწნარო შედეგამც არ დააყოვნა
და მიკულ ხანში ქვეყანა კომუნისტური იმპერიის
ნაწილი გახდა.

უჯლი, მართლაც, საჭრთლანია, მაგრამ, ახვე
დროს მოწყალევე, რომელიც არა ცოდვითა
ჩვენთაებრ მოგვაგებებს, არამედ ჩვენი
გამოსწორებისათვის გვწერტნის იმის

ახალი პერიოდისა THE NEW ECONOMIST

გათვალისწინებით, თუ რამდენის დატყენა შეგვიძლია. ამიტომაც რა მდგომარეობაშიც არ უნდა ვიყოთ, გაცილებით უკეთესად ვართ, ვიდრე ვიმასხურებთ და მრავალგზობრივად ვართ. იმანე ოქროსობის მსგავსად მუდამ მადლობა უნდა ეწირებად ღმერთს ყველაფრისათვის. და თუ გეხურს, მდგომარეობის გამოსწორება, უნდა ვიტვიტოთ იმედი წილი პასუხისმგებლობა და უფლის წყალობა ამით მოვიპოვოთ. ეს არის ყველაზე მთავარი. წვეთი კი ვერაფერს გაეხდებით. მხოლოდ საკუთარ შეხედულებებზე დაყრდნობა დამღუპველი იყო და იქნება ყოველთვის.

სამწუხაროდ, თვითოველ წვენგანს დღესაც გვაკლია პასუხისმგებლობის გრძნობა. წვენ გულგრილ ქრისტიანები ვართ. ნელ-თბილნი, და ამიტომაც დიდ შეცდომებს ვუშვებთ. წვენში მძლავრობს ეგოისტური ზრახვები და „მეს“ პრინციპი, რაც ჭეშმარიტ ღირებულებათა დამანგრეველია.

წვენი სულიერი სისუსტის გამოვლინებაა თუნდაც ის, რომ დღესასწაულებს ფაქტობრივად მიწიერი გრძნობებით ვეგუებებით და რეალური განცდა ცოცხალ ღმერთთან ურთიერთობისა, არა გვაქვს. რომ წვენს გარშემო ვაშინებთ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომლებიც ვიყავრს ან გვქვს, სხვა უბრალო ადამიანები კი უურაღებობის მიდმა გვრჩება. ღვთის წინაშე კი დიდი და მცირე არ არსებობს. რომ ცოცხალად გვაწუხებს და მისი სიმძიმის განცდაც აღარ გვაქვს. რომ თითქმის გაწვეტილი გვაქვს კაშმირ ბუნებასთან, მისდამი მხოლოდ მიომხარებდურ დამოკიდებულებას ვინებთ და წვენი უპასუხისმგებელ ქვევით ვანადგურებთ მის სიკეთით.

წვენი დანაშაულია ისიც, რომ კარგად არ ვიცნობთ წვენს წარსულს, წვენს ისტორიას; არადა მისი ცოდნა გვეხმარება, რომ არ მოუწყდეთ წვენს ფსევბებს, საკუთარი თავი შევიცნოთ და სიცოცხლის ხარისხ ნათლად გავაცნობიეროთ.

არაერთხელ მითქვამს ისიც, რომ დღეს ინფორმაციული ომის ეპოქაა დღეს, კაღმით ანუ სიტყვით ბერძოლის დრო. მასთან შეჭიდება კი გონივრება, მცოდნე და ამასთან, ღვთისმოყვარე ადამიანებმა უნდა იტვიტონ. უნდა შევძლოთ, ყალბი იდეალების ბატონობის წვენს ხანაში გავხედოთ სულიერად უფრო მტკიცენი და ძლიერნი, რათა გავიმარჯვოთ.

განსაკუთრებით მინდა მიემართო ახალგაზრდებს და ეთხოვო: გაუძელით

ინფორმაციულ შემოტევას, რომელიც ნიაღვარივით მოედინება მასმედიდან და ცდილობს, ცრუ ღირებულებების გავლენის ქვეშ მოგაქციოთ, არ გახდეთ თანაზიარნი ფსევბიკულტურისა, რომელიც ამაზინჯებს ფსიქიკას, აუხეშებს გრძნობებს და აცარიელებს შინაგან სამყაროს. შეიყვარეთ წიგნი, ისწავლეთ ღრმა აზროვნება, ისწავლეთ ღმერთის შიში და სიყვარული, რომ ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყანის ერთ-ერთ მუცისოვნენი გახდეთ.

დრო მცირე გვაქვს და არ უნდა აღმოვინდეთ იმ ხუთი ქალწულის მდგომარეობაში, რომელთა კანდაღვაც უფლის მისვლისას საკმარისი სუთი არ აღმოაჩნდა და მიუხედავად იმისა, რომ იყვნენ მორწმუნენი და უფლის მიმდღიერნი, ვერ შევიდნენ ღვთის საუყდარში.

პირობის გაუკლებისაგან თავის დაღწევა დიდ ძალისხმევას მოითხოვს და ეს მხოლოდ ძლიერ პიროვნებებს შეუძლიათ, ასე შთა, რომელიც საკუთარ ნებას ვასწრებულად უპირისპილებს ღვთის ნებას და ამქვეყნიურ სიყვარულთა წინააღმდეგ ბრძოლას არ უშინდებიან.

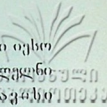
ყოველი ადამიანი უპირველეს ყოვლისა სწორედ ასეთი პიროვნება უნდა იყოს, - ჭეშმარიტად თავისუფალი და სულიერად ძლიერი, რათა ვერს ხერხებულად ექცეს. ასეთი ადამიანების აღზრდის საქმეში ეკლესიას დიდი როლი აქვს.

საერთოდ, ეკლესია ხელს უწყობს საზოგადოების განვითარებას; იგი ის მაცხოვრებელი წაიდა, რომელიც ინარჩუნებს საუკეთესო ტრადიციებს და აქვს რა უცვლელად რეალური და მოძღვრება, ყველა ეპოქაში მოწმიბს ჭეშმარიტების შესახებ.

გავისხენოთ თუნდაც ის ფაქტი, რომ საერთაშორისო საზოგადოება მხოლოდ მე-20 საუკუნის ბოლოს მიუახლოვდა ადამიანთა თანასწორობის შესახებ ღირებულებათა იმ სტანდარტებს და ფასეულობებს, რასაც ეკლესია ოცი საუკუნის წინ ქადაგებდა. მონათმფლობელობის და ფეოდალისმის პერიოდში, ძალმომრეობის და დაუნდობლობის ხანაში, ქრისტეს სასარება მოუწოდებდა ხალხს თანასწორობისკენ.

ყოველი ქრისტიანის ცხიერება აბსოლუტურად თავისუფალია და ეკლესიის წევრობაც მხოლოდ მის თავისუფალ ნებასეა დაფუძნებული. თითოეული მრევლის წევრი მხოლოდ საკუთარი სინდისით არის დაკავშირებული მოძღვართან და ერთ-ერთი უმთავრესი საიდუმლოც სინაწულისა მხოლოდ მის პირად პასუხისმგებლობასეა

ახალი მკონობა THE NEW ECONOMIST

დამოკიდებული, - ადამიანი დამოუკიდებლად წყვეტს, რას იტყვის აღსარებაში და იმასაც, რამდენად იქნება ეს ნათქვამი სინანულით გაჯერებული.

სრული თავისუფლებით მოქმედი და, ამავე დროს, ჭეშმარიტი სინანულით განმსჭვალული პიროვნება იღებს სულიწმინდის მადლს. რომელიც ცვლის მის სულიერ და ყოფილ საქაროს და მას დეობის სათნო შვილად აქცევს: შემდეგ კი უკვე იგი თვითონ სდება გზის მსვენებელი სხვათათვის; ამაზე წერდა წმინდა სერაფიმე საროველი: მოხევეჲ სულიწმინდის მადლი და შენს გარშემო ათასები ცხონდებიანო.

თითოეული წვენიანი ვადღებულისა, მოიპოვოს სულის სიდრმეში დამალული უფლისგან ბოძებული ეს საჩუქარი, ვადღებულისა, აღდგომის იგი, რათა ღირსეულად აღასრულოს თავისი ვალი ამ წუთისოფელში და შემდეგ წვენს დიდებულ წინაპართა მსგავსად ზეცის მოქალაქეობა მოიპოვოს.

შორეული ქვეყნიებიდან ახლადშობილი იესო ქრისტეს თავიანთსავე მდიან ამოსავლელნი მოგვნი, მიდიან მწვემსნიც დაკახე... გულწრფელობით, ანგულოზთა გალობის მსმენნი. მაშ. წავიდეთ წვენც, რათა ვიხილოთ ბაგასა მწილი იესოს დიდებულება და აღარასოდეს განვშორდეთ, რადგან საუკუნო სილოცხლის სიტყვები მასა აქვს მხოლოდ. (ინ. 6:68).

“ნათელი ქრისტესი განგვანათლებს ყოველთა!”

ნემო სულიერი შვილები, ნქის ნათლულები, ყოველნი ქართველი, ავხაზნი, ოსნი, ბერძენნი, რუსნი, ასირიენნი, იქსიდნი და ქერთნი, სომეხნი, აზერბაიჯანენნი, უკრაინენნი და უდინნი... ყველას გილოცავთ ქრისტეს შობის ბრწყინვალე დღესასწაულს. უფალმა მოგანიჭოთ მადლი სულისა წმიდისა, რათა იხაროთ ირსავ სოფელსა შინა, ამინ!

ილია II

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს - პატრიარქი,
შობა ქრისტესი,
თბილისი,
2013 წელი

სხალი კკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ეკონომიკური

წლიურ ეკონომიკა 6%-ით გაიზარდა

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის ბატონ გიორგი კვიციანიშვილის განცხადებით 2013 წელს მშპ-ის ზრდის ტემპი სულ ცოტა 6% იქნება, ხოლო 2014 წლისათვის ეკონომიკის ზრდის მანქანები უკვე ორნიშნა რიცხვით გამოისახება.

საქართველო სსფ-საბან ვალს არ აიღებს

2013 წელს საქართველო საერთაშორისო სავალუტო ფონდისაგან (სსფ) ახალ ვალს აღარ აიღებს. ფინანსთა მინისტრის ბატონ ნოდარ ხადურის განმარტებით, საქართველო, სსფ-ის ფინანსურ მხარდაჭერას ამ ეტაპზე არ საჭიროებს, პირიქით, წლიურს ქვეყანა სავალუტო ფონდისაგან უკვე აღებულ კრედიტების ნაწილს დაფარავს.

მანდარინის ექსპორტი მნიშვნელოვნად გაიზარდა

მიმდინარე სეზონზე ექსპორტზე 30 ათას ტონამდე ქართული მანდარინი გავიდა, ამის შესახებ სოფლის მეურნეობის მინისტრმა ბატონმა დავით კირვალიძემ განაცხადა. შარშან ექსპორტირებული იყო სულ 13 ათასი ტონა მანდარინი.

შეღავათიანი აბროკრედიტები

მთავრობაში სრულდება შეღავათიანი აბროკრედიტების შემუშავება. სოფლის მეურნეობის მინისტრის ბატონ დავით კირვალიძის განმარტებით, იქმნება სამი სახის საკრედიტო პროდუქტი. უპროცენტო სასაქონლო კრედიტი მცირე ფერმერებისათვის 5 ათას ლარამდე უზრუნველყოფის გარეშე; საშუალო და დიდი ფერმერების შეღავათიანი კრედიტით უზრუნველყოფა 5-დან 100 ათას ლარამდე წლიური არაუმეტეს 7-8%-ისა; სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების დაფინანსება გრძელვადიანი და შეღავათიანი კრედიტით არაუმეტეს 1 მილიონი ლარისა, საშუალო წლიური 3%. შეღავათიანი

აბროკრედიტის პროექტი 2013 წლის მარტიდან ამოქმედდა.

რუსეთის ბაზარზე ქართული პროდუქტების დაბრუნების ვადად სავარაუდოდ გაზაფხული დასახელდა. არსებული ინფორმაციით, ბაზრის გახსნა ჯერ ქართული ღვინისათვის, შემდეგ მინერალური წყლებისათვის და მესამე ეტაპზე კი ქართული ხილ-ბოსტნეულისათვის უნდა მოხდეს. სოფლის მეურნეობის მინისტრი ადგილობრივი ღვინის კომპანიების 50-მდე წარმომადგენელს შეხვდა და როგორც ირეკვა, უმეტესობა რუსეთში ღვინის შეტანას გეგმავს. ამისათვის, პირველ რიგში, კომპანიამ ღვინის ეროვნულ სააგენტოში დოკუმენტაცია უნდა წარადგინოს, რაც პროდუქტის ხარისხიანობასა და ექსპორტის სურვილს დაადასტურებს. განხილვის შემდეგ ღვინის სააგენტო მომაცემებს რუსეთის შიგარ სანიტარულ სამსახურს მიაწვდის. თუ მთავრობაში ქართული პროდუქტის ხარისხის მიმართ პრეტენზია არ ექნებათ, წესით ქართული ღვინოს ექსპორტი აღარ უნდა დაუშალონ.

შრომის კოდექსი იცვლება

შრომის მოქმედ კოდექსს კრიტიკა წლების განმავლობაში არ მოჰკლებია. პროფკავშირებისათვის არასამთავრობო ორგანიზაციათა წარმომადგენლები დღესაც ამტკიცებენ, რომ ის დასაქმებულთა ექსპლუატაციას უწყობდა ხელს, დამსაქმებლებს კი პრივილეგიულ მდგომარეობაში აყენებდა. ახალი მთავრობის ინიციატივით კოდექსი იცვლება, პროექტი უკვე საყოველთაო განხილვის საგანია. იუსტიციის მინისტრ თეა წულუკიანის განცხადებით, არც ერთ დამსაქმებელს არ შეეძლება დასაბუთების გარეშე, ერთი ხელის მოსმით, დასაქმებული სამსახურიდან გაათავისუფლოს.

ახალი ეკონომიკური

ძონების ჩამორთმევაზე სარჩევები \$3 მილიარდზე შევიდა

მცირე და საშუალო მეწარმეთა ასოციაციის ინფორმაციით, მთავარმა პროკურორმა ბიზნესთან შეხვედრისას ყოფილი ხელისუფლების პირობებში უკანონოდ ჩამორთმეული ქონების დაბრუნების რამდენიმე მექანიზმი წარადგინა, რომელთაგან ერთ-ერთი ითვალისწინებს ამ ქონების აღიარებას სახელმწიფოს შიდა ვადად. დაზარალებულ ბიზნესმენთა ერთი ნაწილი ხელისუფლებას ჩამორთმეული ქონების დაბრუნების სხვა მექანიზმს სთავაზობს. დღეისათვის პროკურატურაში შეტანილი სარჩევები ჯამურად სახელმწიფოსაგან \$3 მილიარდის ქონების ანაზღაურებას ითვალისწინებს.

სამომხმარებლო პროდუქტებში სუპერმარკეტებში

სამომხმარებლო პროდუქტის ბაზრის კვლევა მოეწყო „ილიაუნი ბიზნეს რევიუს“ ფარგლებში, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკური კვლევებისა და კონსულტაციების ცენტრის მკვლევარების ჩართულობით.

კვლევა მოიცავდა 7 სუპერმარკეტს, მისი მიზანი იყო ყველაზე ძვირი და იაფი სუპერმარკეტების გამოვლენა. კვლევა 18-დან 24

ინვერამდე 25 სახის პროდუქტისათვის მოეწყო. შეირჩა პროდუქტის რაოდენობა და დადგინდა ფასები ნაწილობრივ სუპერმარკეტების მიერ მოწოდებული ინფორმაციების საფუძველზე, ხოლო ნაწილობრივ – ე.წ. მისტიკური კლიენტების ჩართვით.

ყველაზე მეტ პროდუქტზე მაღალი ფასი აღირიცხა „სმარტსა“ და „გუდვილში“ (8 დასახელება). ყველაზე მეტ პროდუქტზე ყველაზე დაბალი ფასი აღინუსხა „ფურშეტსა“ და „კარფურში“. ასორტიმენტის მხრივ, ყველაზე ნაკლები პროდუქტი წარდგენილი ჰქონდათ „იოლსა“ და „პოპულს“.

აბრეგზე ქართული წარწერა სავალდებულო ხდება

სარეკლამო აბრეგზე წარწერები ქართულ ენაზეც უნდა იყოს – „რეკლამის შესახებ“ კანონში შესატანი ცვლილებები პარლამენტში ინიცირებულია. ფიზიკური ან იურიდიული პირისათვის აბრეგზე ქართული წარწერა სავალდებულო ხდება. დამრღვევს პირველად გააფრთხილებენ, განმეორებისას ფიზიკური პირი 200 ლარით დაჯარიმდება, ხოლო იურიდიული პირი – 3 000 ლარით, მესამედ და მეტჯერ დარღვევისას ჯარიმა 5 000 ლარი იქნება.

„ეკო-დაიჯესტი“ ქართულ ეურნალ-გაზეთებსა და სხვა წყაროებზე დაყრდნობით მოამზადა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესის ფაკულტეტის IV კურსის სტუდენტმა **თამთა შვებლაძემ**

ახალი მკონომისტი THE NEW ECONOMIST

გიორგი გვიშვიანი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თსუ-ის ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრის ხელმძღვანელი, ეკონომიკური პოლიტიკის ქართულ-გერმანული ინსტიტუტის დირექტორი, სრული პროფესორი

ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა გამოყენებისას, გარდა იმისა, რომ აუცილებელია გარკვეული შეფასებების გაკეთება, დოზირების საზღვრებიც უნდა გაითვალისწინოთ. ასეთი საზღვრები, უპირველეს ყოვლისა, ტექნიკურად არის განპირობებული. რა თქმა უნდა, შეუძლებელია ყველა საშუალების თანაბარი მიზნულობით დოზირება. ამ კონტექსტში მხედველობაში უნდა გვქონდეს თვისობრივ და რაოდენობრივ საშუალებებს შორის განსხვავება. თვისობრივი საშუალებაა შრომის დაცვის კანონი, უკიდურესი ღონისძიებები - კარტელის აკრძალვის, ანდა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის წინააღმდეგ კანონი. რაოდენობრივი საშუალებაა საგადასახადო ტარიფი და საპროცენტო განაკვეთი, სახელმწიფო საინვესტიციო ხარჯები ან თანასუქის განადგობისას საპროცენტო გადასახდელი. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დოზირების ის საზღვრები, რომლებიც ნაციონალური კანონმდებლობით ანდა საერთაშორისო ხელშეკრულებებითაა დადგენილი. ისინი როგორც წესი, ზღუდავს ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებელთა მოქმედების არეალს.

ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა გამოყენების ასპექტით შეფასების პრობლემა დოზირების პრობლემას უკავშირდება. ამ პრობლემის გათვალისწინება მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, როდესაც: 1) შესაფასებელი საშუალება მაქსიმალურად ზუსტად არის დოზირებული; 2) როგორც მიზანზე ზემოქმედება, ისე თანამხლები ზეგავლენა დოზირების ხარისხთან ერთად იცვლება და შეფასებულია, როგორც მოკლევადიანი, ისე გრძელვადიანი ზემოქმედება; 3) საშუალების გამოყენების ხარჯები ფიქსირებულ ხარჯებზე კი არ დაიყვანება, არამედ ისიც დოზირების ხარისხის მიხედვით ცვლილებას განიცდის და ცნობილია მისი საერთო რაოდენობა.

ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა რაციონალური და ეფექტური გამოყენება მოითხოვს მათ შეფასებებს მიზნის, კონცეფციისა და სისტემის მიმართ კონფორმულობის თვალსაზრისით. ამით დგინდება თუ რამდენად უწყობს ხელს მოცემული საშუალება მიზნის განხორციელებისაკენ სწრაფვას და რამდენად კონფორმულია ის კონცეფციასა და სისტემასთან დამოკიდებულებაში, რაც წინასწარი არჩევანის გაკეთების საშუალებას იძლევა. საშუალებათა საბოლოო შეფასება ეკონომიკური პოლიტიკის დანახარჯებისა და სარგებლის ანალიზს საჭიროებს. ამასთან, აუცილებელია საშუალებების გამოყენების, როგორც ძირითადი და თანამხლები, ასევე მოკლევადიანი და გრძელვადიანი შედეგების გათვალისწინება.

გასატარებელ ეკონომიკურ-პოლიტიკურ ღონისძიებათა ზუსტი განსაზღვრისათვის აუცილებელია საშუალებების შეფასება

ეკონომიკური პოლიტიკის მოსალოდნელი სარგებლისა და ხარჯების მიხედვით.

სარგებლის ასპექტით უნდა გაითვალისწინოთ:

- პირდაპირი სარგებელი, როგორც დასახულ მიზანზე საშუალების ზემოქმედების შედეგი და
- არაპირდაპირი სარგებელი, როგორც სხვა მიზნებზე შესაძლო დადებითი თანხმდებელი ზემოქმედების შედეგი. საქმე ეხება იმ მიზნებს, რომლებიც საშუალების გამოყენების პროცესში ურთიერთშემავსებელი დამოკიდებულებების საფუძველზე ვლინდება.

დანახარჯების ასპექტით უნდა გაითვალისწინოთ:

- პირდაპირი დანახარჯები, რომლებსაც ღონისძიება გადაწყვეტილების გამტარებელს ანდა იმ ინდივიდს აკისრებს, რომელსაც იგი ეხება და
- დანახარჯები, როგორც სხვა მიზნებზე ღონისძიების უარყოფითი თანამხლები

საქართველოს ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა შეფასებისა და დოზირების პრობლემები

ზემოქმედების შედეგი. საქმე ეხება იმ მიზნებს, რომლებიც კონკურენტული ურთიერთობის საფუძველზე ეალიბდება.

ეკონომიკური პოლიტიკის კონკრეტული პრობლემის გადაჭრის თვალსაზრისით აუცილებელი იქნება ისეთი ღონისძიების იდენტიფიცირება, რომელსაც სხვა ზომებთან შედარებით ყველაზე მეტი საერთო სარგებლობის მოტანა შეუძლია.

ხარჯებისა და სარგებლის ეკონომიკურ-პოლიტიკური ანალიზი შესაძლებელი იქნება თუ გადაჭრილია ორი პრობლემა:

- ძირითადი და თანმხლები ზემოქმედებების შეფასება გულისხმობს მართვის შესაბამის ცოდნას (ცოდნის პრობლემა);
- გადაწყვეტილების მიმღებ ინსტანციას მეთხოვება მოსალოდნელ ზემოქმედებათა შეფასება (შეფასების პრობლემა).

ცოდნის პრობლემის გადაწყვეტამდე აუცილებელია ეკონომიკურ-პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პრობლემის ახსნა, რომლის გადაჭრასაც ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზი გაგვიადილებს. ასეთი პრობლემები ოპერაციონალიზებას უკავშირდება. მიზნისა და კონტეკტის მიმართ კონფორმული საშუალებების, მათ ზემოქმედებასა და გამოყენებასთან პირდაპირ დაკავშირებული ხარჯები მნიშვნელოვანია მას შემდეგ გავაანალიზოთ, რაც დაკონკრეტდება მიზნები. მათ განხილვამდე საჭიროა საშუალებების მართვასთან დაკავშირებული საკითხები ნათელყოთ. ასეთია: შერჩეული საშუალების დოზირების შემოწმება, ასევე იმის შეფასება, თუ რა საფრთხეებს გამოიწვევს დოზირებასთან დაკავშირებული ცდომილება.

დასახულ მიზანთან მიხედვით იმის საშუალებაც მოგვეძიოთ, რომ შევასაოთ სხვა მიზნებს მიხედვით, როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი ზემოქმედება. ამავე დროს შეუძლებელია შეფასებათა მეცნიერული ანალიზი განხორციელდეს. მეცნიერულად შესაძლებელია დასაბუთდეს მხოლოდ მტკიცებები, როგორც დასახული მიზნის რეალიზების, ისე გამოყენებული საშუალების ზემოქმედების თაობაზე. საქმე ეხება იმის შეფასებას, თუ რამდენად ზრდის ან ამცირებს კონკრეტული ღონისძიება დასახული მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას. ამისათვის უნდა გამოვიყენოთ ცოდნა იმის შესახებ, თუ რა ზემოქმედება შეუძლია მოახდინოს გამოყენებულმა საშუალებამ. გადაწყვეტილების გამტარებელთა შეფასებების, როგორც წესი, პარტიკულია და ინტერესთა ჯგუფების მიმართ პოლიტიკურ

ანტიპატივებსა თუ სიმპატივებში მდგალება ხილმე. საერთაშორისო კვლევის პრაქტიკაში მოდებული პოლიტიკური სექტორის უხეში დაყოფა კონსერვატორებად, ცენტრისტებად და სოციალისტებად. კირშენმა [1, გვ.87-129; 146] სწორედ ასეთი კვლევის საფუძველზე ჩამოაყალიბა შეხედულება იმის შესახებ, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტრუმენტების ასპექტით პრეფერენციები ძალზე განსხვავებულად არის განაწილებული. კონსერვატორები მიზანზე პირდაპირი ზემოქმედების ინსტრუმენტებთან შედარებით უპირატესობას ეკრძო სექტორის ეკონომიკაში დაგეგმულ მონაცემთა სხვადასხვა ვარიაციების გამოყენებას ანიჭებენ. ისინი ამჯობინებენ არა მონეტარული, არამედ ფისკალური ღონისძიებების გატარებას. პირდაპირ დაბეგვრასთან შედარებით უპირატესობას არაპირდაპირ დაბეგვრას ანიჭებენ. კონსერვატორები სახელმწიფოს როლის ზრდას მხარს არ უჭერენ. სოციალისტები, პირიქით, სახელმწიფოს ჩარევასა და კონსერვატორულ პოლიტიკაში „დეფიციტური ხარჯვის“ ღონისძიებებს ემხრობიან. ინტერესთა ჯგუფები (დამქირავებლები, პროფესიული კავშირები, სოფლის მეურნეობის მუშაკები), როგორც მოსალოდნელი იყო, იმ პარტიების პოზიციებს იზიარებენ, რომლებთანაც უფრო ახლოს არიან. ეკონომიკური პოლიტიკის ღონისძიებათა მიმართ წინაღმდეგობამ შესაძლებელია გადაწყვეტილების მიღების გაჭიანურება გამოიწვიოს. მაგალითად, როდესაც ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციები პარლამენტის თანხმობის მოპოვებას ცდილობს. ეკონომიკური პოლიტიკის გადაწყვეტილების მიღების გაჭიანურება კი, როგორც წესი, ღონისძიებათა ზემოქმედების ფორმაცეც აისახება.

ცოდნასთან და შეფასებასთან დაკავშირებული პრობლემები ნათლად გვიჩვენებს, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის ხარჯებისა და სარგებლის ანალიზი საუკეთესო შემთხვევაში არასრული ხასიათის იქნება. ასეთ ანალიზს შემცენებითი და პრაგმატული მნიშვნელობაც აქვს: იგი მეთოდურ დახმარებას გვიწევს მართვასთან დაკავშირებული კონკრეტული პრობლემის იდენტიფიცირებისა და მისი სწორად შეფასების საქმეში.

კონკრეტული ღონისძიების შეფასების პირობაა იმის ცოდნა, თუ რა ზემოქმედებას მოახდენს იგი (საშუალება) დოზირებული გამოყენების შემთხვევაში. სწორედ ასეთი ცოდნის საფუძველზე ხდება შესაძლებელი ღონისძიების მიერ გამოწვეული, როგორც ძირითადი და თანმხლები, ისე მოკლევადიან და გრძელვადიან

ახალი პერიოდში THE NEW ECONOMIST

ზემოქმედებათა განსაზღვრა და შეფასება. ხშირად საშუალების გამოყენების დანახარჯებიც მისი გამოყენების დოზირებაზე დამოკიდებული.

საშუალების გამოყენების ეფექტი მიზნებსა და საშუალებებს შორის დამოკიდებულებების ტენციოლოგიას ეხება. ასეთი მიმართებები კი განსაზღვრავს რაციონალური ეკონომიკური პოლიტიკის მოქმედების შესაძლებლობათა სფეროს. მათი უგულვებელყოფა ეკონომიკური პოლიტიკის ასპექტით არასასურველ შედეგებს გამოიწვევს. მათი მიზეზი კი ძირითად მიზეზ-შედეგობრივ ურთიერთობათა შესახებ შეხედულებული ცოდნის არსებობაა. მიზეზ-შედეგობრივი ურთიერთობები ხშირად მხედველობის არედან ქრება და ეს ხდება იმიტომ რომ:

- საშუალებასა და მიზანს შორის „ჩართულია“ მრავალი სხვა პროცესი;

- საშუალების გამოზნულობა იცვლება იმ ზემოქმედებათა საფუძველზე, რომლებიც კერძო ინდივიდთა რეაქციას მოჰყვება ხოლმე, როგორც საშუალების გამოყენების შედეგი;

- გარკვეული დროა საჭირო იმისათვის, რომ მიზანზე კერძო სუბიექტთა რეაქციის ყველა ზემოქმედება დასრულდეს.

ამ სირთულეებს სტაბილიზების პოლიტიკის ასპექტით განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. კეინსიანური მიდევლი მათი ნათლად განსაზღვრის საშუალებას გვაძლევს. თუ მიზანი არის მილიანი შიდა პროდუქტის გაზრდა და სამთავრობო ხარჯების ზრდის შეფასება, მაშინ გარდა მიზანზე პრედაპირი ზემოქმედებისა, აუცილებელია ფულად და სასაქონლო ბაზარებზე მიმდინარე სხვა (საგარეო ვაჭრობის ჩათვლით) პროცესების გათვალისწინებაც. ამის შედეგია ის, რომ მულტიპლიკატორული ეფექტი სუსტდება. არსებული ფულის მასის პირობებში სირთულეები გულისხმობს სამომხმარებლო ხარჯების ზრდას, რაც, თავის მხრივ, სამთავრობო ხარჯების ზრდის უშუალო შედეგს წარმოადგენს. ხარჯების ზრდასთან დაკავშირებული შემოსავლებზე დამატებითი ზემოქმედება გრძელვადიან პერიოდში სუსტდება. ამის მიზეზი შეიძლება იყოს გაფონვა, რომელიც მიმდინარეობს: დანახარჯის ზრდით, ასევე შემოსავლებთან დაკავშირებული დაბეგერის უარყოფითი ეფექტებითა და იმპორტის ზრდით. ამას, როგორც წესი, ემატება ის ნეგატიური ზემოქმედებაც, რომელსაც საინვესტიციო ხარჯების შემცირება მულტიპლიკატორულ ეფექტებზე ახდენს. პროცესი კიდევ უფრო ღრმავდება, როდესაც ტრანსაქციების ფულზე შემოსავლებით სტიმულირებული მოთხოვნა იზრდება. მაშინაც კი,

როდესაც ეკონომიკა წონასწორულ მდგომარეობაშია და მომხმარებელთა ქცევა (მომხმარებლის ფუნქცია) შეუცვლელ რეაქციებს გულისხმობს, თავს იჩენს მესამე სირთულე. პერიოდული ანალიზი ეკონომიკური პროცესების მხოლოდ ნაწილს მოიცავს, მაგრამ საქმე ის არის, რომ მომდევნო პერიოდებში რეაქციების შეყოვნებაზე ზემოქმედებას ინსტრუმენტების ცვლილებაც ახდენს. ეკონომიკური პოლიტიკის დონისტიკათა დოზირება შეესაძლებება შეესაბამებოდეს მხოლოდ მიმდინარე პერიოდს. ამავე დროს არ არის გამორიცხული, რომ შუალედურ პერიოდში მისი ზედმეტი დოზით გამოყენება მოხდეს.

საშუალების გამოყენებისას, გარდა იმისა, რომ აუცილებელია გარკვეული შეფასებების გაკეთება, დოზირების საზღვრებიც უნდა გაითვალისწინოთ. ასეთი საზღვრები, უპირველეს ყოვლისა, ტექნიკურად არის განპირობებული. რა თქმა უნდა, შეუძლებელია ყველა საშუალების თანაბარი სიზუსტითა დოზირება. ამ კონტექსტში მხედველობაში უნდა გექონდეს თვისობრივ და რაოდენობრივ საშუალებებს შორის განსხვავება. თვისობრივი საშუალებაა შრომის დაცვის კანონი, უკიდურესი ღონისძიების - კარტელის აკრძალვის, ანდა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის წინააღმდეგ კანონი. რაოდენობრივი საშუალებაა საგადასახადო ტარიფი და საპროცენტო განაკვეთი, სახელმწიფო საინვესტიციო ხარჯები ან თამასუკის განადგობისას საპროცენტო გადასახდელი. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დოზირების ის საზღვრებიც, რომლებიც ნაციონალური კანონმდებლობით ანდა საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა დადგენილი. ისინი როგორც წესი, ზღუდავს ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებელთა მოქმედების არეალს. მაგ, განვიხილავთ ქვეყნებში, ცენტრალური ბანკის შესახებ კანონის თანახმად, იგი ვალდებულია არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტების დეპოზიტებზე სარგებერვო ტარიფები მაქსიმალური სიდიდის გათვალისწინებით დააწესოს. ასევე შეიძლება, განმარტოთ საოჯახო მურწუნების შესახებ კანონი, რომელიც ზღუდავს აღმასრულებელი ხელისუფლების საგადასახადო პოლიტიკის შესაძლებლობებს. იმის მაგალითად, თუ როგორ იზღუდება ინსტრუმენტების დოზირება საერთაშორისო დონეზე, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (WTO) გამოდგება, რომელიც შეზღუდვებს უწევს წევრ სახელმწიფოებს საგარეო ვაჭრობის სფეროში. ხისტებისადმი

კონფორმულობის მაგალითად შეიძლება დავასახლოთ საშუალებათა დოზირების ის წესები, რომლებიც კონსტიტუციით არის გარანტირებული. ასეთი საკონსტიტუციო გარანტიები საკუთრებას განაწილებს. ამ შემთხვევაში იგულისხმება, რომ კერძო საკუთრების საჯარო საკუთრებაში გადასვლა ისლულდება. ეს ვითარება შესაბამეა სამართლის შესახებ გაბატონებულ შეხედულებას, რომლის მიხედვითაც საკუთრების სოციალიზაცია დასაშვებია მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში (თუმცა მაინც დასაშვებია).

ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებათა გამოყენების ასპექტით შეფასების პრობლემა ინდივიდების პრობლემას უკავშირდება. ამ პრობლემის გათვალისწინება მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, როდესაც: 1) შესავსებელი საშუალება მაქსიმალურად ზუსტად არის დოზირებული; 2) როგორც მიზანზე ზემოქმედება, ისე თანხმდები ზეგავლენა დოზირების ხარისხთან ერთად იცვლება და შესახებულია, როგორც მოკლევადიანი, ისე გრძელვადიანი ზემოქმედება; 3) საშუალების გამოყენების ხარჯები ფიქსირებულ ხარჯებზე კი არ დაიყვანება, არამედ ისიც დოზირების ხარისხის მიხედვით ცვლილებას განიცდის და ცნობილია მისი საერთო რაოდენობა [2, გვ.728]. ამ უკიდურესად გამარტივებული წანამდებრივიდან გამომდინარე შესაძლებელია ერთმანეთისგან განავსებავით დოზირების შემდეგ ხარისხები:

- საშუალება ოპტიმალურად არის დოზირებული, როდესაც მისი სხვაგვარად დოზირების შესაძლებლობა უფრო დიდ საერთო სარგებელს არ მოიტანდა;

- საშუალების დოზირების ხარისხი აბსოლუტურად არასაკმარისად, როდესაც მისი გამოყენების დანახარჯები მიღებულ სარგებელს აღემატება. საერთოდ სარგებელი გაიზარდება თუკი საშუალების დოზას საგრძნობლად გაეზრდით;

- შედარებით არასაკმარისად ანდა საკმაოდ მეტად დოზირებულია საშუალება, როდესაც მათათაა მისი გამოყენების საერთო სარგებელი აღემატება საერთო დანახარჯებს, მაგრამ უფრო მეტი ან ნაკლები დოზირება გაცილებით მეტი სარგებლის მომტანი იქნებოდა;

- საშუალება აბსოლუტურად ზედმეტად დოზირებულია, როდესაც საერთო დანახარჯები აღემატება საერთო სარგებელს და დადებითი სარგებლიანობა მოსალოდნელია მხოლოდ მისი უფრო მცირე დოზის შემთხვევაში.

როგორც ჩანს, შეუძლებელია ზუსტად განვსაზღვროთ კონკრეტული ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალების დოზირების ხარისხი. არაზუსტი დოზირება თავიდან, რომ ავიცილოთ და ოპტიმალური დოზირება განვსაზღვროთ, საჭიროა კატეგორიული ორიენტაციების გამოყენება.

საშუალების აბსოლუტურად არასაკმარის დოზირებასთან მაშინ გვაქვს საქმე, როდესაც იგი მიზანზე ზემოქმედებას ვერ ახდენს და მის გამოყენებაზე სახსრები ყოველგვარი უკუგების გარეშე იხარჯება. მინიმალური დოზირება მაშინ არის აუცილებელი, როდესაც უნდა ავცდეთ ინდივიდების რეაქციას (ზღურბლს), რომელსაც ეს ღონისძიება ეხება. ასეთი ზღურბლის არსებობა გეფიქრებინებს, რომ ძალზე დიდი იქნება ის დანახარჯები, რომლებიც კერძო სუბიექტთა ეკონომიკური მისწრაფებების შეცვლასთან არის დაკავშირებული. უფრო რომ დავაზუსტოთ, ეს ეკონომიკურ-პოლიტიკურად დაგეგმილი მონაცემების ცვლილებაზე სუბიექტთა რეაქციების გადალახვას გულისხმობს. ასეთი დანახარჯები კი იზომება მიღწეული შედეგების ანდა იმ დანახარჯების მიხედვით, რომელთა თავიდან აცილება შეიძლებოდა. ასეთი ზღურბლი შესაძლებელია წარმოიშვას, როგორც შედეგი იმ სხვაობისა, რაც რეაქციის მოსალოდნელ სარგებელსა და სუბსიდირებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს შორის არსებობს. ასევე შესაძლებელია გარკვეული სხვაობა არსებობდეს საგადასახადო განაკვეთებსა და საპროცენტო განაკვეთების ვარიაციებში. ამის მაგალითია ე.წ. წერილმანი გადასახადები, რომლის დროსაც გასათვალისწინებელია როგორც საკანონმდებლო, სამთავრობო და კერძო დანახარჯები, ისე საგადასახადო შემოსავლები.

შედარებით ანდა აბსოლუტურად არასაკმარის დოზირებასთან გვაქვს საქმე, როდესაც ეკონომიკური პოლიტიკის ღონისძიებების შემოდებისას არ ითვალისწინებენ ან უგულვებელყოფენ კერძო სექტორის გეგმებს. ასეთ შესაძლებლობაზე ნათლად მეტყველებს გადასახადებისადმი მზარდი წინააღმდეგობა. მიზანთან დამოკიდებულებაში საშუალების კონფორმულობის შეფასებისას აუცილებელია გავითვალისწინოთ, როგორც აქტიური (გადასახადებისათვის თავის არიდება ან მათი უარყოფა, საგადასახადო ბოიკოტი), ისე პასიური წინააღმდეგობის ფორმები (ევუქტიანობის დაღემა). ასეთი არაზუსტი დოზირების შედეგია, მაგალითად,

არადეკლარირებული ეკონომიკა, როგორც ჩრდილოეთი ეკონომიკის ნაწილი.

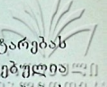
შედარებით ანდა აბსოლუტურად არასაკმარისი დონეებზე საშუალებების გამოყენებისას შესაძლებელია გრძელვადიანი შემოქმედებების გაუთვალისწინებლობამაც გამოიწვიოს. ამ შემთხვევაში სარგებელსა და ხარჯებს შორის მოკლევადიანი სასურველი თანაფარდობა გრძელვადიან პერსპექტივაში მის საპირისპირო თანაფარდობად გადაიქცევა. ასეთ საშუალებას კონტრპროდუქტიული ხასიათი აქვს. „ბუმერანგის ეფექტს“ [3, გვ.328] ვეძებულობთ მაშინ, როდესაც ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებს, როგორც ფართო მოხმარების საქონლის მწარმოებლებს, ხელსაყრელი პირობები ექმნებათ იმით, რომ მათ პროდუქტებზე ფიქსირებული ფასები წესდება, რომელზეც მსოფლიო ბაზრისათვის დამახასიათებელი ციკლური რყევები გაელენას ვერ ახდენს. მოკლევადიან პერსპექტივაში ამან შეიძლება გამოიწვიოს მწარმოებელთა ეფექტიანობის ზრდა, თუ ფართო მოხმარების საქონელზე ფასების ელასტიკურობა შედარებით დაბალია. გრძელვადიან პერსპექტივაში შესაძლებელია ბუმერანგის ეფექტი მოგვევლინოს იმ ფორმით, რომელიც გულისხმობს (სხვა თანაბარ პირობებში), რომ ფართო მოხმარების საქონლის წარმოება მარტივია და მაღალი ტექნოლოგიების გამოყენებით არ ხდება. შესაბამისად, სხვა განვითარებადი ქვეყნებიც ერთგვარად წარმოების პროცესში, რის შედეგადაც მოკლევადიანი ფასები და წარმოების ეფექტიანობა იცემა. იგივე ფასებით იწინს თავს, როდესაც მიწოდების სიდიდეს ფასების გრძელვადიანი ელასტიკურობის გათვალისწინებით ადგენენ. მოთხოვნის ასპექტით, გამორიცხული არ არის, რომ მაღალი ფასები დადებით ზეგავლენას ახდენდეს სუბსიდირებისა და უკუგების პროცესებზე აქედან გამომდინარე კი ფასების მიმართ მოთხოვნის ელასტიკურობა მატულობს.

შედარებით თუ აბსოლუტურად ხედვებით დოზირების კიდევ ერთი შემთხვევა წარმოიშობა, როდესაც საშუალებების გრძელვადიანი სემოქმედება საერთო სემოქმედებად განისაზღვრება და მასთან დამოკიდებულებაში ხდება დოზირების ზრდა, რაც კონტრპროდუქტიულ ღონისძიებად გვევლინება. როდესაც მოკლევადიან პერსპექტივაში კონიუნქტურა პროგრამის განხორციელებაზე საგრძნობ ზეგავლენას ვერ ახდენს, ჩნდება იმის ცდუნება, რომ არსებული პროგრამა „გაუმჯობესებული“ იქნეს სხვა პროგრამით. როდესაც შედეგის დაყენება მოკლევადიანი და

სუსტი რეაქციის საბაზად გადაიქცევა, ისე როგორც ყველა კომპერენტული სისტემის შემთხვევაში, თავს იჩენს ხოლმე „ჭარბი“ მართვის საჭიროება.

ამ შესაძლებლობას უკავშირდება კიდევ ერთი პრობლემა, რომელსაც „ჯამურ ეფექტს“ [2, გვ. 732] უწოდებენ. ეს იმას ნიშნავს, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალებას საქმიანტერვენციისაგან თავისუფალ სიტუაციასთან კი არ აქვს, არამედ მას მოქმედებისას სხვა ადრე მიღებულ ზომებთან აქვს შეხება. ამიტომ დროთა განმავლობაში აუცილებელი ხდება სხვადასხვა სახის დახმარება, რომელიც ხელს უწყობს სტრუქტურის შენარჩუნებას ანდა მასზე მისადაგებას აშკარა თუ ფარულ მიზანთან დამოკიდებულებაში. ამას ემატება განაწილების პოლიტიკასთან დაკავშირებული უამრავი ღონისძიება, რომელთა თანხმობები ზეგავლენები (ინფორმაციული უსაფრთხოების სიცვმა) მობილობას აყვრებს. მათი თავიდან აცილება შესაძლებელია იმავე ეფექტების მქონე ზომებით (წარმოების შიგნით დისლოკაციის ადგილის შეცვლასთან დაკავშირებული ბარიერები), რომელთა შესახებ წინასწარ თანხმდებიან შრომის ბაზრის მხარეები. კონკურენტული პოლიტიკაში დაშვებული ცვლილებები (ვაჭრობის შეზღუდვასთან დაკავშირებული ზომები) დიდ ღონისძიებათა „ჯამური ეფექტი“ იმაში დიდგომარეობას, რომ იხდულება თავისუფალი სტრუქტურული ცვლილებების შესაძლებლობა. იგი საწარმოების დახურვასა და სტრუქტურულ უშუშევრობაში გამოიხატება, ვიდრე საქმე სექტორული და რეგიონული რესურსების გადანაწილებაზე მიდგებოდეს. ზოგიერთ ინდივიდისათვის წარსულში განხორციელებული ინტერვენციების „ჯამური ეფექტი“ იგივეა, რაც საბაზრო კოორდინაციისა და სტრუქტურული ცვლილების უარყოფა. ამიტომაც იგი ვერ ხელავს ცალკეულ ღონისძიებასთან დამოკიდებულებაში ხარჯებისა და სარგებლის ხელახლა შეფასებისა და ღონისძიების სხვა ზომით ჩანაცვლების აუცილებლობას.

და ბოლოს, არაზუსტ დოზირებას ხშირად ეკონომიკური პოლიტიკის დაგეგმვით მონაცემთა ცვლილება იწვევს, როდესაც ცალკეული ეკონომიკური პოლიტიკის მოქმედების გეგმა ბაზარზე ადაპტირების უსაშველოდ დიდ უნარს თხოვს. ეს იმას ნიშნავს, რომ გადაფასებული შესაბამისობის რეაქციების შესახებ აუცილებელი ცოდნა. თუ კვლავაც განვგრძობთ მართვის

შესახებ არსებული ცოდნის საფუძველზე ღონისძიებათა შეფასებას, ღონისძიებასთან დაკავშირებულ ცდომილებებს ისევ უნდა ველოდოთ.

ცალკეულ საშუალებასთან დაკავშირებულია ღონისძიების სხვადასხვა ხარისხი. ამიტომ ოპტიმალური ღონისძიების შემთხვევაში სხვადასხვა საშუალებას შორის შედარების შესახებ ჯერ კიდევ არაფერია ნათქვამი. იგულისხმება ყველა სხვა საშუალება, რომელთა მეშვეობითაც პრინციპულად შესაძლებელია იმავე მიზნის მიღწევა. ასეთი შედარება კი მიზანშეწონილია, როდესაც კონკურენტული ღონისძიებები ივრარქიულად ღაგდება მათი საერთო სარგებელიანობის მიხედვით. საქმე ეხება იმ სარგებელს, რომელიც ყოველთვის მიიღწევა ხოლმე ოპტიმალური ღონისძიების შემთხვევაში. ასეთი შეფასება საერთოდ ნაწილობრივია, ვინაიდან იგი არ ითვალისწინებს საშუალებათა შორის კომბინაციების შესაძლებლობას. ასეთი კომბინაციებიდან კი იმას უნდა მიენიჭოს უპირატესობა, რომელიც ყველაზე მეტ სარგებელს გვიპირდება. საშუალების შეფასება ასეთი კომბინაციების გათვალისწინების გარეშე ვერასოდეს მიგვიყვანს სასურველ შედეგამდე. ღონისძიების ოპტიმალურ დონის მიხედვით მართვის ცოდნისა და აუცილებელი შეფასებისადმი წაყენებული მოთხოვნები იხრდება. ეს ხდება მაშინ, როდესაც ღონისძიების ნაწილობრივი შეფასების ნაცვლად აუცილებელი ხდება ცალკეული კონკურენტული საშუალების კომბინაციების შეფასება. იგი უნდა განხორციელდეს საშუალებისა და მიზნის მეტ-ნაკლებად მომცველი სისტემების ანდა ეკონომიკური პოლიტიკის პროგრამების შედარების გზით. ამასთან დაკავშირებით წამოიჭრება პრობლემა იმის შესახებ, თუ რამდენად არის შესაძლებელი მოქმედების წესრიგის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირება.

ღონისძიებასთან დაკავშირებით განსაკუთრებული პრობლემა ჩნდება მაშინ, როდესაც ყოველგვარ ეკონომიკური პოლიტიკის საშუალების გამოყენება ან მისი ზემოქმედება. ეკონომიკური ასპექტით დაყოფილებებს ყოველთვის იწვევს ტექნიკური, ინსტიტუციური და ქვეყანასთან დაკავშირებული კონფლიქტები. ტექნიკური დაყოფილება ნიშნავს იმას, რომ საშუალების გამოყენებას ეფექტი გარკვეული დროის შემდეგ მოჰყვება. ქვეყანასთან დაკავშირებული დაყოფილება გულისხმობს იმ ვითარებას, რომელიც

გადაწყვეტილების მომზადებასა და გატარებას უკავშირდება. ეს პროცესი განპირობებულია ეკონომიკური პოლიტიკის გადაწყვეტილებების გატარებულთა ქცევის დაყოფიებით [4, გვ.319].

ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციები დაყოფილების პრობლემას ხვდებიან, როგორც თავიანთი ზეგავლენის სფეროში (ენდოგენური დაყოფილებები), ისე ამ სფეროს გარეთ (ეგზოგენური დაყოფილებები). გარდა ამისა, საშუალების მოქმედებას ახასიათებს საერთო დაყოფილებები, რომლებიც მისი გამოყენების პროცესს თავიდან ბოლომდე გასდევს. ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციისათვის დამახასიათებელია ის საერთო დაყოფილება, რომელიც შემტყნებას უკავშირდება და ხშირად ეგზოგენური დაყოფილების ფორმა აქვს. იგი შედგება:

- აღქმის დაყოფილებისაგან, რისი მიზეზიც ის არის, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის ცდომილებებზე დაკვირვება გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ ხდება შესაძლებელი;
- კომუნიკაციის დაყოფილებისაგან, რომელიც გულისხმობს, რომ ცდომილების შესახებ ინფორმაციის მომზადებასა და გადაცემას გარკვეული დრო ჭირდება.

მოვლენათა მეორე ჯგუფს წარმოადგენს ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციისათვის შინაგანად დამახასიათებელი დაყოფილებები:

- დიაგნოზის დაყოფილების მიზეზი ის არის, რომ მიღებული ინფორმაციის შეფასებისა და ცდომილების ანალიზისათვის აუცილებელია გარკვეული დრო;
- დაგეგმვასთან დაკავშირებული დაყოფილება იმაში მდგომარეობს, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის პროგრამის შედგენა გარკვეულ დროს საჭიროებს;
- გადაწყვეტილების დაყოფილებაც იმ დროსთანაა დაკავშირებული, რომელიც აუცილებელია მოქმედების შესაძლებლობათა შესაფასებლად.

განხორციელების დაყოფილება თავს იყენს პროგრამის ხორცშესხმის პროცესში, როდესაც მიმდინარეობს საკანონმდებლო ბაზის შექმნა.

საშუალების გამოყენება და მის შესახებ ინფორმაცია ცვლის კერძო სუბიექტების პოზიციებს და იწვევს მათ განსხვავებულ რეაქციას. ამის შედეგად წარმოშობდ დაყოფილებებს გარე დაყოფილებათა ფორმა აქვს და შემდეგი ელემენტებისაგან შედგება:

- პროცესის მიმდინარეობასთან დაკავშირებით – მის (პროცესის) შემდეგ წარმოშობილი დაყოფილება, რომელიც ღონისძიების დასრულების შემდეგ და მიზანზე პირველ ზემოქმედებამდე იყენს ხოლმე თავს;

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

• პროცესით განპირობებული დაყოვნებები, რომლებსაც იწვევს ის, რომ პროცესის დასრულების შემდგომი დაყოვნებები მუდმივად არ წარმოიშობა. ისინი ჩნდებიან გარკვეული დროის შემდეგ, სანამ მიზანზე საერთო შემოქმედება მოხდება.

ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციებისათვის დამახასიათებელი დაყოვნებები განსხვავებული ელემენტებისაგან შედგება, ვიდრე კერძო სექტორისთვის დამახასიათებელი ანალოგიური დაყოვნებები. კერძო სექტორის შემთხვევაში საქმე ეხება კერძო სუბიექტების რეაქციებს ეკონომიკური პოლიტიკის ცვლილებაზე.

ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტანციების შემთხვევაში შემეცნებასთან, ინსტანციებთან და

შემოქმედებასთან დაკავშირებული დაყოვნებები მანამ წარმოიშობა, ვიდრე საშუალების გამოყენებას შემოქმედება მოჰყვება. ამიტომაც აუცილებელია პროგნოზირება, რომელიც ინფორმაციას გვაწვდის იმის შესახებ, თუ რა ვითარებაა ეკონომიკური პოლიტიკის პრობლემასთან დაკავშირებით დროის მოცემულ მომენტში. ამ სიძველის უზულებელყოფა ან მისი მცდარად შეფასება ეკონომიკური პოლიტიკის კონიუნქტურის სფეროში იმას ნიშნავს, რომ სტაბილიზების მიზნით გატარებულმა ღონისძიებამ ფიასკო განიცადა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. KIRSCHEN, E.S. u.a., Hrsg. (1964), *Economic Policy in Our Time*, Vol. I, Neudruck, Amsterdam 1968.
2. TUCHTFELDT, E. (1970a), *Ueber unerwünschte Nebenwirkungen wirtschaftspolitischer Massnahmen*. Kyklos 23.
3. GIERSCH, H. (1961), *Allgemeine Wirtschaftspolitik (Erster Band: Grundlagen)*, unveränderter Nachdr., Wiesbaden, 1990.
4. STREIT, M. E. (2005), *Theorie der Wirtschaftspolitik*, 6. Auflage, Stuttgart.
5. რ. გველესიანი, ი. გოგორიშვილი, ძირითად საზოგადოებრივ ღირებულებებთან ეკონომიკურ-პოლიტიკური გადაწყვეტილებების შესაბამისობა, თბ., 2012.

Assessment and dosage problems of economic policy

Revaz Gvelesiani

Head of the Department of Economical policy
of the Ivane Javakishvili Tbilisi State University,
Full professor, Doctor of Economic Sciences

While using economic policy, besides some estimations dosage borders should also be taken into consideration. Of course it is impossible to dose everything precisely. In this context we should have in mind the difference between qualitative and quantitative means. Qualitative tool is for example, the law of labor protection, law against cartel or unfair competition. Quantitative tool is tax rate and interest rate, governmental investment cost or cost of promissory withdrawal. Dosage borders which are set by the national law or international agreement are especially important. As a rule, they limit the scope for economic policy followers.

Aspect estimating problem of economic policy tools is connected to the dosing problem. This problem can only be considered when: 1) the thing that should be estimated is accurately dosed; 2) Impact on goal with accompanying impact changes according to the dosage degree and both short-term and long-term impacts are evaluated; 3) Costs of using some kind of things are not fixed. They change by the dosage degree and total quantity is known.

29371

ვასილ ხიხანიშვილი

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი ეკონომიკაში
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასისტენტ-პროფესორი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

გლობალიზაცია არის საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს ურთიერთდამოკიდებულებებისა და ურთიერთგავლენის პროცესი საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში. გლობალიზაცია ესაა მსოფლიო ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული ინტეგრაციისა და უნიფიკაციის პროცესი, რის უმთავრეს შედეგსაც წარმოადგენს შრომის საყოველთაო დანაწილება მთელი პლანეტის მასშტაბით, კაპიტალის, ადამიანური და საწარმოო რესურსების მიგრაციები, კანონმდებლობის სტანდარტიზაცია, ეკონომიკური და ტექნოლოგიური პროცესები, ასევე სხვადასხვა კულტურათა დაახლოება და შერწყმა. ეს არის ობიექტური პროცესი, რომელიც სისტემური ხასიათის მატარებელია, ე.ი. მოიცავს საზოგადოების ცხოვრების ყველა სფეროს. ამ ახალი მოცემულობის წედობა და ანალიზი არის დღეს ეთიკური ეკონომიკის ცენტრალური ამოცანა. ეთიკური ეკონომიკა, რომელიც დაფუძნებული იქნება ეთიკურ ფასეულობებზე, მთითსოვს მიმდინარე გლობალიზაციისა და მსოფლიო ინტეგრაციის პროცესების ჯეროვან გათვალისწინებას. ყოველი პარადიგმა გამომდინარეობს სამყაროს წვლილის საკუთარი ზოგადი ურთიანობიდან. მსგავსი დამოკიდებულება არსებობს ეთიკური ეკონომიკის, როგორც პოსტმოდერნის ახალი პარადიგმის მიმართაც.

ისტორიისათვის უადრესად მოკლე დროში კაცობრიობამ საოცარი მეტამორფოზა განიცადა. თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის მიღწევების გამოყენების შედეგად მსოფლიო ჩვენს წარმოდგენაში თითქოს „შეიკუმშა და დაპატარავდა“. კონტინენტებს, სახელმწიფოებსა და ადამიანებს შორის მანძილები „შემოკლდა“, დროის მიმდინარეობა კი დაქარდა. აშკარაა, რომ თანამედროვე ცივილიზაცია გიგანტური ნაბიჯებით მიემართება ზოგადპლანეტარული ერთიანობისაკენ. ყოველივე ეს შედეგია იმ პროცესისა, რომელმაც გლობალიზაციის სახელწოდება მიიღო [1].

დადევანდელ მსოფლიოში არსებობს განსხვავებული მიდგომები გლობალიზაციის, როგორც მსოფლიოს მრავალგანზომილებიანი პროცესის არსის განსაზღვრასთან დაკავშირებით. მაგალითად: გლობალიზაციის ცნების თანამედროვე გააზრების გამოხატულებად შეიძლება მიჩნეული იქნეს ცნობილი კანადელი სოციოლოგის მარშალ მაკლუხანის მიერ 1960 წელს გამოანთქეპაი „გლობალიზური სოფლის“ შესახებ, რაც წარმოადგენს მსოფლიო თანამედრობობის შეფასებით აღნიშვნას[2]. რაც შეეხება თვითონ გლობალიზაციის ცნებას,

მიუხედავად გასული საუკუნის 60-იან წლებში მისი საყოველთაოდ ხმარებულ ლექსიკურ კრებულში შემოტანისა, 80-იან წლებამდე, მაინც არ მოხდა მისი ფართოდ აღიარება, რაც ეთიხევა გლობალიზაციის პროცესის სირთულისა და მრავალგანზომილებიანობის შესწავლის დაწყებას. იმავე 80-იან წლებამდე, აღნიშნული პროცესი ხშირად იწოდებოდა მოდერნიზაციის პროცესად. მოდერნიზაციის თეორიას ერთ-ერთი პირველი დაუპირისპირდა იელის უნივერსიტეტის პროფ. ი. ეალერშტაინი [2]. ლიოილის (ჩიკაგოს) უნივერსიტეტის პროფ. ე. გასტეინის აზრით, ზემოთ აღნიშნულმა კონცეფციამ და მისმა ანალიზმა მნიშვნელოვანი ბიძგი მისცა გლობალიზაციის თეორიის განვითარებას [3].

XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ფართო გავრცელებას პოულობს კონცეფცია, რომლის თანახმად თითოეულ ქვეყანაში არსებობს ეკონომიკის ორი ტიპი: ე.წ. „ლოკალიზებული ეკონომიკა“ და „გლობალიზებული ეკონომიკა“. ეკონომიკის ეს ორი ტიპი „სხვადასხვა ფასად“ ასრულებს განსხვავებულ ფუნქციებს. უკანასკნელი სამი ათწლეულის განმავლობაში მსოფლიოში მომხდარმა რევოლუციურმა გადატრიალებამ ტექნოლოგიისა და მენეჯმენტში, გამოიწვია

საქმიანობის სახეობათა მასშტაბური გადადინება ერთი ტიპის ეკონომიკიდან მეორეში, კონკრეტულად კი – „ლოკალიზებულიდან“ „გლობალიზებულ“ ეკონომიკაში [4].

„კონცეპტუალური წყობის ცენტრში“ მას ანუ გლობალიზაციას აყენებს ამერიკელი სოციოლოგი ჯ. მაკლინი, რომელიც 1981 წელს მოუწოდებდა „სოციალური ურთიერთობების მზარდი, გლობალიზაციის ისტორიული პროცესის შეცნობისაკენ“ [10].

პიტებურგის უნივერსიტეტის პროფესორი, სოციოლოგი რ. რობერტსონი ამ მოვლენასთან დაკავშირებით გეტყავს ზოგს საკუთარი შეხედულებების სისტემას. იგი წერს, რომ გლობალიზაციის რეალური ბუნება არის დაფარული, ხოლო პერიფერიული დამატებითი კონცეპტები, ისეთი, მაგ., როგორცაა ეკონომიკური საკითხების ანალიზი, პირიქით – გადაჭარბებული. მისი აზრით, გლობალიზაციის ყველაზე უფრო მარტივ განსაზღვრებას შეესაბამება „მსოფლიოს შეკუმშვა“ [5]. ზემოთ ნახსენებ პროფ. ი. ვალერშტაინს მიაჩნია, რომ გლობალიზაციის, როგორც მოვლენის განხილვა, დამახასიათებელი თანამედროვე მსოფლიოსთვის, მცდარია [იხ. წყარო 2] და რომ საკუთრივ გლობალიზაცია და მასთან ასოცირებული პროცესები არსებობს ობიექტურად. მისი გარდაუვალი შედეგია ახალი მსოფლიო სისტემის ჩამოყალიბება და გლობალიზაციასთან დაკავშირებული მთელი პოლემიკა სინამდვილეში წარმოადგენს დისკუსიას მსოფლიო სისტემის ორგანიზაციის შესახებ.

სოციალური მეცნიერების კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენელი ა. გიდენსი, გლობალიზაციის ცნებას განმარტავს როგორც „მსოფლიო სოციალურ ურთიერთობათა ინტენსიფიკაციას, რაც მიუხედავად ტერიტორიული დაცილებისა, იმგვარად არის ერთმანეთთან დაკავშირებული, რომ მრავალი მილის დაშორებით მიმდინარე მოვლენები და პროცესები გაელენას ახდენენ ერთმანეთზე“ [6].

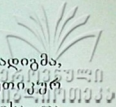
ზენი აზრით, საყურადღებოა გლობალიზაციის ანალიზისადმი გერმანელი მეცნიერის უ. ბეკის მიდგომა. ულრიხ ბეკი გლობალიზაციას განიხილავს ეკონომიკურ, ეკოლოგიურ, კულტურულ, პოლიტიკურ და სამოქალაქო საზოგადოებების კონტექსტით [8]. მისი აზრით, გლობალიზაცია „მსოფლიოს ბაზრის ბატონობის ნეოლიბერალური იდეოლოგია“ [იხ. წყარო 8, S. 228], რაც სინამდვილეში ხშირად განიმარტება, როგორც გლობალიზაციის მთელი პროცესი. „გლობალიზაცია“ ბეკთან აღნიშნავს პროცესის ხასიათს, რაც მიმდინარეობს

ტრანსნაციონალურ სფეროში, მხედველობაშია: ტრანსნაციონალური სივრცის, მოვლენების, პრობლემების, კონფლიქტების, ბიოგრაფიების ინტენსიფიკაცია. „გლობალიზაციის“ ცნების თვისებებს, როგორცაა თანამედროვეობა, დასახვდრულობა, ინფორმაციულობა, და შესაბამისად, წარმოადგენს ყველაზე უფრო ხუსტება და აქტუალურს.

სიტყვა „გლობალიზაციის“ ქვეშ იგულისხმება „პროდუქტის, კაპიტალისა და მომსახურების მსოფლიო ბაზრების აღმოცენება“. გლობალიზაცია არ არის ახალი მოვლენა. ის არის აქამდე არსებული ზღვარგადასული მატერიალურ და სულიერ ტრანსაკციათა ინტენსიფიკაცია, რომელიც უკანასკნელ დრომდე ცნობილი იყო „ინტერნალიზაციის“ სახელწოდებით [13]. გლობალიზაცია ეს არის ობიექტური მსოფლიო ტენდენცია, საერთაშორისო პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური, ფინანსური, ინფორმაციული, ტექნიკური და სხვა კავშირებით განპირობებული და განმტკიცებული სახელმწიფოებს შორის სხვადასხვა დონეზე [14].

გლობალიზაცია არის საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს ურთიერთდამოკიდებულებებისა და ურთიერგაელენის პროცესი საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროში, დაფუძნებული კაპიტალის დაუბრკოლებელ გადაადგილებაზე, სწრაფ ტექნოლოგიურ განახლებაზე, სატარიფო ბარიერების დაწყობა და საქონლისა და კაპიტალის მოძრაობის ლიბერალიზაციაზე, კომუნიკაციურ დაახლოებაზე, პლანეტარულ მეცნიერულ რევოლუციაზე, ეროვნებათშორის საზოგადოებრივ მოძრაობებზე, ტრანსპორტის ახალ სახეობებზე, ტელეკომუნიკაციური ტექნოლოგიის რეალიზაციასა და ინტერნაციონალურ განათლებაზე [15].

გლობალიზაცია ეს არის მსოფლიო ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული ინტეგრაციისა და უნიფიკაციის პროცესი, რის უშთაერვს შედეგსაც წარმოადგენს შრომის საყოველთაო დადაწილება მთელი პლანეტის მასშტაბით, კაპიტალის, ადამიანური და საწარმოო რესურსების მიგრაციები, კანონმდებლობის სტანდარტიზაცია, ეკონომიკური და ტექნოლოგიური პროცესები, ასევე სხვადასხვა კულტურათა დაახლოება და შერწყმა. ეს არის ობიექტური პროცესი, რომელიც სისტემური ხასიათის მატარებელია, ე.ი. სივრცის საზოგადოების ცხოვრების ყველა სფეროს.

ისტორიკოსები ამ პროცესს განიხილავენ როგორც კაპიტალიზმის განვითარების ერთ-ერთ ეტაპს. ეკონომისტები ათვალას იწყებენ ფინანსური ბაზრების ტრანსნაციონალიზაციიდან. პოლიტოლოგები ხაზს უსვამენ დემოკრატიული ინტიტუტების გაერცვლებას, კულტუროლოგები გლობალიზაციის გამოვლინებას უკავშირებენ კულტურათა ევსტერნისაციას, ამერიკული ეკონომიკური ექსპანსიის ჩათვლით. გლობალიზაციის პროცესის განმარტებისათვის არსებობს საინფორმაციო-ტექნოლოგიური მიდგომებიც.

გლობალიზაცია როული და მრავალწახნაოვანი კატეგორიაა. იგი ზემოქმედებს საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროზე-პოლიტიკაზე, ეკონომიკაზე, კულტურაზე, იდეოლოგიაზე, რელიგიაზე და ა.შ. გლობალიზაციის სხვადასხვა ასპექტების ურთიერთკავშირი და ურთიერთგანპირობებულობა დღის წესრიგში აყენებს ამ ფენომენის კომპლექსური შესწავლის აუცილებლობას, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს დისციპლინათაშორის მიდგომის საფუძველზე და ეკონომიკურ თეორიას ამ აზრით მნიშვნელოვანი როლი აკისრია [იხ. წყარო 1, გვ. 56].

გლობალიზაციისათვის შეუქცევად ფორმას იღებს ერთი ეკონომიკური ტიპის მეორეთი ჩანაცვლების პროცესი. დიბერტული საბაზრო ეკონომიკური ურთიერთობების ადგილს იკაავებს ახალი, ეთიკურ პრინციპებსა და ფასეულობებზე დაფუძნებული კუმანური ეკონომიკური ურთიერთობები. ეკონომიკასა და ეთიკას შორის არსებული დიალექტიკური კავშირ-ურთიერთობები თანამედროვე მსოფლიოში გაიზარება პოსტმოდერნის, ახალი მსოფლიო ეთოსის ჭრილით, პოსტმოდერნის ეკონომიკის, ანუ ეთიკური ეკონომიკის ახალი პარადიგმა ფუფუნება ახალ მსოფლიო ეკონომიკურ ეთოსს. დღეს უკვე შეუქმნებელია ეროვნული ეკონომიკის, ეროვნული ბაზრების ეთოსზე საუბარი, რადგან გლობალიზაციის კულმინაციურ ფაზაში მან შეიძინა გლობალური ეკონომიკური ეთოსის ფორმა [9]. მსოფლიო ეკონომიკის ამ ახალი მოცემულობის წვდომა და ანალიზი არის დღეს ეთიკური ეკონომიკის ცენტრალური ამოცანა. მისი მეცნიერული მიდგომის უმთავრეს საკითხთაგანია ეკონომიკის დამოკიდებულება ეკოლოგიასთან, კულტურასთან, რელიგიასთან, ტრადიციებთან, ესთეტიკასთან და ეთიკასთან, რათა მოხერხდეს გლობალიზებული ეკონომიკის გაგება და ახსნა [იხ. წყარო 9, S 70].

ეთიკური ეკონომიკის ახალი პარადიგმა, რომელიც დაფუძნებული იქნება ერთიკურ ფასეულობებზე - დაბალი უმუშევრობისა და ინფლაციის, წარმოების, ვაჭრობისა და კაპიტალის მობილურობის ამაღლების, წარმოების ზღვრული ხარჯების, ინფორმაციის გაერცვლების ნულოვანი დანახარჯების, ტრანსაქციების სისწრაფისა და ტრანსაქციული დანახარჯების უმცირების ფონზე, უნდა უზრუნველყოფდეს ეკონომიკის მდგრად განვითარებას. ის საჭიროებს მიმდინარე გლობალიზაციისა და მსოფლიო ინტეგრაციის პროცესების ჯეროვან გათვალისწინებას, რაც ერთის მხრივ, იწვევს ყოველი ნაციონალური ეკონომიკის ფუნქციონირების პირობათა ცვლილებებს, ხოლო მეორეს მხრივ, ახალი ნაციონალური ეკონომიკური და სახელმწიფოთაშორისი პოლიტიკის კოორდინაციის არჩევასთან დაკავშირებით მოითხოვს ახალ მიდგომებს [11].

გლობალური კაპიტალიზმი მხოლოდ მაშინ არის წარმატებული გრძელვადიან პერსპექტივაში, როცა ის საზოგადოებრივად მისაღები [7] და გამაგრებულია ძლიერი მორალური საფუძვლებით. ნებისმიერი ეკონომიკური სისტემა მოქმედია და ფუნქციონირებს განსაზღვრულ მომენტამდე. მაგრამ მაშინვე განიცდის კრახს, როგორც კი მისი ეთიკური საფუძვლები იწყებენ რღვევას, ან ჩნდება ახალი საზოგადოებრივი სისტემა, როგორც მისი რეალური ალტერნატივა [იხ. წყარო 7, P. 148]. ამიტომ მიგვანია, რომ გლობალური ეკონომიკის ახალი სისტემა, რომელიც წარმოდგენილი იქნება ეთიკური ეკონომიკის პარადიგმის სახით, უნდა იყოს დაფუძნებული კერძო და საზოგადო ინტერესთა თანხედრებაზე, რაც იქნება დარეგულირებული ისეთი ფასეულობებით, როგორიცაა: ჰუმანურობა, სიცოცხლის პატივისცემა და მოფრთხილება, არაძალადობა, სოლიდარობა, სამართლიანობა, ტოლერანტობა, თანასწორობა, პარტნიორობა, ერთგულება.

იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს ეთიკური ეკონომიკის ახალი პარადიგმის ცხოვრებაში დანერგვა და გატარება, საჭიროა სამცენიერო დონეზე მოხდეს ეკონომიკისა და ფილოსოფიის (ეკონკრეტულად კი სოციალური ეთიკის) დაახლოება და საფუძველი ჩაეყაროს ორი მიმართულების კონსტრუქციულ თანამშრომლობას.

ყოველი პარადიგმა გამომდინარეობს სამყაროს წვდომის საკუთარი მოდელის ერთიანობიდან [16] მსგავსი დამოკიდებულება არსებობს ეთიკური ეკონომიკის, როგორც პოსტმოდერნის ახალი პარადიგმის მიმართაც.

1. შექვაბიშვილი, ე. ეკონომიკის გლობალიზაცია: მიმართულებები, გამოწვევები, პერსპექტივები. თბ. 2009 წ., გვ. 5.
2. Wallerstein I., Globalization or the age of transition? A long-term view of the trajectory of the world system // I. Wallerstein// International Sociology. – V. 15-2000-№3
3. World Economic Outlook: Globalization and External Imbalances. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2005 (April) P. 129
4. Garelli, S. A Tale of Two Economies //The Complete MBA Companion/Ed. by G. Bickerstaffe and T. Dickson. – London; Lanham (Maryland): Pitman, 1997 – P. 482.
5. Robertson, R., Globalization: Social Theory and Global Culture/ R. Robertson. – SAGE. – 1992, P. 6.
6. Giddens, Anthony, The Consequences of Modernity, Standford, 1990, P. 64
7. Chapter , Hans Küng, An Ethical Framework the Global Market Economy; Making Globalization Good. (The Moral Challenges of Global Capitalism) Edited by Hohn H. Dunning, Oxford, 2003, P. 147
8. Beck, Ulrich., Was ist Globalisierung? Irtrümer des Globalismus – Antworten auf Globalisierung, Frankfurt/Main, 1997, S. 26
9. Peter Koslovski (Hg.) Weltwirtschaftsethos (Globalisierung und Wirtschaftsethik), Passagen Verlag, Wien, 1997, S. 69
10. Иноземцев В. А., Глобализация; иллюзии и реальность/В. Л. Иноземцев//Свободная мысль – XXI.-2000-#1 – С. 28
11. А. Б. Кузнецов, «Новая экономика» и Новая экономическая парадигма (Актуальные проблемы экономической теории), экономическая наука современной России, №2, 2002 г. С. 7
12. <http://www.marshallmcluhan.com/marchand.html>
13. www.muellerscience.com/.../Globalisierung.htm
14. vestnik.yspu.org./releases/ekonomika/39_3
15. www.pr-engineering.narod.ru/glos.html
16. <http://www.ushakov.org/arch/000000cf.htm>

For Explanation of the Globalization Notion

Vasil Khizanishvili

PhD in Economics

Asistent Professor of Telavi State University

Globalization is the various sphere relationships of the public life and mutual influence process in the sphere of international relationships. Globalization is the World Economical, Cultural Integration and Unification process, what's the most important result is the universal solution of the work across the entire planet, equity, the human and manufacturing recourses migrations, Standardization of laws, Economical and Technological processes, also different cultures closer and blending. This is the objective process, which is the bearer of the systematic character, so, it includes all the sphere of the Society. Access of this new Givens and the analysis today is Ethical Economics Central task. The Ethical Economics, which will be founding on the ethical values, needs the duly consideration of the current globalization and the world integration process. Every paradigm are derived from the unity of the own model of the Universe access. The same dependence existed to the Ethical Economics, as the postmodern new paradigm.

რისკების მართვა და გადაწყვეტილების ძიების ანალიზი მენეჯმენტსა და სტატისტიკაში

ნინო შარმაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ირინე მაისურაძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

სტატიაში „რისკების მართვა და გადაწყვეტილების ძიების ანალიზი მენეჯმენტსა და სტატისტიკაში“ განხილულია რისკების მართვასთან დაკავშირებული თანამედროვე და დასაბუთებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის უეფექტიანობა. კვლევის მეთოდოლოგიურ ბაზად უნდა ავიღოთ: რისკების მართვისადმი სისტემური მიდგომა, ფინანსური მენეჯერებისათვის გადაწყვეტილების მიღების თეორიები; მენეჯმენტის პასუხისმგებლობის და ვალდებულებების მართვის პრინციპები, რისკის საფუძვლებისა და შეფასების სტრატეგიის შერჩევის თეორია, ფინანსური რისკების მართვის კრიტერიუმები, რისკის ღირებულებითი ზეარის გაანგარიშების მეთოდოლოგია.

ბიზნესის ადმინისტრირების თანამედროვე დასავლური პროგრამები ითვალისწინებს გადაწყვეტილებების მიღებისას რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებას, რის საილუსტრაციოდ იყენებს შემდეგ მეთოდებს: გაელუნის დიაგრამები, გადაწყვეტილებათა ვარიანტები, სტატისტიკური მონაცემები და ალბათური გაანგარიშებები, დისკონტირებას. ყოველივე ამას დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს გადაწყვეტილების ძიების ანალიზის პროცესში.

რისკების მართვა და გადაწყვეტილების ძიების ანალიზი თანამედროვე საქმიანი უთიერეთობების უმნიშვნელოვანესი საკითხია. ნებისმიერ პროცესსა და ორგანიზაციულ სტრუქტურაში საჭიროა რისკი განხილულ იქნას როგორც მოვლენა და გატარდეს შესაბამისი ღონისძიებები მისი პრევენციის მიზნით. ამადროულად უნდა ვაღიაროთ, რომ რისკი რთული სტრუქტურული მოვლენაა და მრავალ ფაქტორს ეფუძნება. ნებისმიერი პროცესის განხორციელებისას რისკმენეჯმენტის პროცესის აუცილებლობის გაცნობიერება მნიშვნელოვანი ფაქტორია. მისი კარგად განხორციელების და შესაბამისად თანამედროველად მართვის პირობებში, რისკის მართვის მართებული კოლიტიკა გამოაქვს არა მარტო არასასურველ მოვლენებს, არამედ ერთდროულად შესაძლოა გამოიკვეთოს მომგებიანი და წარმატებული განვითარების პერსპექტივები.

ნებისმიერი ტიპის ბაზარზე მოქმედებს მრავალი წინასწარი შეუცნობელი ფაქტორები, რაც განაპირობებს ბიზნესმენტა მიერ დასახული ეკონომიკური შედეგების შესრულებლობას. ამიტომ, სწორედ ბაზარზე იჩენს თავს ბიზნესმენტის მიერ მიღებული ტაქტიკურ-სტრატეგიული გადაწყვეტილებების უეფექტიანობა, განუსაზღვრელობანი და რისკები ამ გადაწყვეტილებებში. მეწარმე უნდა ცდილობდეს შეიცნოს ბაზარზე არსებული კონსტრუქციული სიტუაცია და ისე ააგოს თავისი ტაქტიკა თუ სტრატეგია, რომელიც საშუალებას მისცემს მას ნაკლები საშიშროების (გაკოტრების, ბაზრიდან გამოდევნის, ახალი საქონლის არ აღიარების მომხმარებლის მიერ, კრედიტის დაკარგვის, ფასების ამაღლებით გამოწვეული ინფლაციური პროცესები, და ა. შ.) რისკთან მჭიდროდ დასაყრდენად. [1, 132-133გვ.]

ყველა პროექტი შეიცავს ისეთ რისკებს, როგორიცაა დანახარჯების გადამეტება, ვადების

დარღვევა, დაბალი მწარმოებლურობა, მომხმარებლების იმედგაცრუება, ბიზნესის მოშლა და სხვ. ამიტომ რისკების განსაზღვრა და მართვა საკმაოდ მნიშვნელოვანი საკითხებია. რისკის მართვა ორიენტირებულია იმაზე, რომ განისაზღვროს რაც შეიძლება მეტი შესაძლო უარყოფითი მოვლენა, მისი დგეს მათი გაეცლების მინიმუმაცია, უნდა შეეცადოს, რომ განხორციელდეს მოვლენების პრევენცია, მაგრამ ისინი თუ მაინც მოხდება, უნდა უსრუწველყოთ საშუალებანი გაუთავალისწინებელი ხარვეზების დასაფარავად.

რისკმენეჯერების პრინციპებისა და განხორციელების მეთოდების გათვალისწინებით აუცილებელია თითოეულ ეტაპს ჯეროვანი ყურადღება მიენიჭოს. შინაარსის დადგენის შემდგომ ეტაპს წარმოადგენს პოტენციური რისკების იდენტიფიცირება და განსაზღვრა. რისკის შეცვლად პროცესად შეიძლება მივიჩნიოთ ყველა ის მოვლენა, რომელიც წარმოშობისთანავე იწვევს პრობლემებს. ამდენად, რისკების იდენტიფიცირება უნდა დაიწყოთ მისი თავდაპირველი წყაროდან, ან თავად პრობლემიდან.

მენეჯერებმა ჯეროვანი ყურადღება უნდა გაამახვილონ წყაროს ანალიზზე. რისკის წყარო შესაძლოა იყოს რისკების თვალსაზრისით გასაანალიზებელი სისტემის გარეთ ან შიგნით. რისკის წყაროს ობიექტებად შესაძლებელია მოგვედინონ პროექტის პარტნიორები, მოსარგებლებები, თანამშრომლები, ბუნებრივი მოვლენები.

პროექტთან დაკავშირებული შესაძლო რისკების გამოვლენა და ანალიზი ფორმალურად დაკავშირებულია პროექტზე მუშაობის დაწყებამდე პრობლემური უბნების გამოვლენასთან, ანალიზთან და შეფასებასთან. ეს უფრო პრაქტიკური პროცესია, ვიდრე რეაქტული. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს პრევენციული პროცესია, რომლის მიზანია ნებისმიერი მოულოდნელობის შემცირება და არასასურველი შედეგების მინიმუმაცია. ეს გარკვეულწილად პროექტის მმართველის მომხმარებელს სარისკო მოვლენისათვის. პროექტთან დაკავშირებული რისკის წარმატებული მართვა საშუალებას აძლევს პროექტის მენეჯერს უკეთესად აკონტროლოს მომავალი და გაზარდოს პროექტის მიზნების მიღწევის შესაძლებლობანი დამტიკებული ხარჯთაღრიცხვის ფარგლებში. ტექნიკურ მოთხოვნებთან შესაბამისობით.

პრობლემის ანალიზის პროცესში შესაძლებელია განხილულ იქნას რისკები, რომლებიც დაკავშირებულია კონკრეტულ საშიშროებებთან (ფულის წაგების საშიშროება, პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დარღვევის საშიშროება,

უბედური შემთხვევები თუ ინციდენტების საშიშროება და სხვ). საშიშროება შესაძლებელია მომდინარეობდეს სხვადასხვა მხრიდან, უმეტესად კი შენაარებების, კლიენტებისა და კანონმდებლებისაგან, ასევე ოფიციალური სტრუქტურებიდან.

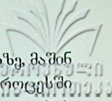
რისკების იდენტიფიცირების შერჩეული მეთოდი დამოკიდებულია ტრადიციებზე, საქმიანობის სფეროსა და მათ შეთავსებაზე. იდენტიფიცირების მეთოდები იქმნება ზოგადი ფორმატით ან წყაროს, პრობლემისა და მოვლენის განსაზღვრის შემდგომ.

საქართველოში რისკების მართვის სტრუქტურის ჩამოყალიბება და განვითარება განსაკუთრებული სირთულის ამოცანას წარმოადგენს. პროექტების მართვის პროცესში გამოვლენილ რისკებს და შესაბამის კითხვებს იქვე უნდა გაეცეს პასუხი, რომელსაც თანდევს ადამკვეთი რეაგირება მოჰყვება, ან უკეთეს შემთხვევაში რისკი წინასწარ უნდა იყოს პროგნოზირებული არსებული ტენდენციების ანალიზის და შესაძლო წყაროების მიხედვით.

პროექტების მენეჯერების წინაშე დგება მთელი რიგი ამოცანები, რომელთაგან მნიშვნელოვანია: განისაზღვროს რისკის მართვის და ანალიზის აუცილებლობის მოთხოვნილება; შეირჩეს რისკის მართვის მეთოდები და წყაროები; განხორციელდეს რისკის მართვის და ანალიზის ორგანიზაციული სტრუქტურის ფორმირება; რისკების იდენტიფიკაცია, მისი მართვის და შესაძლო შემცირების საუკეთესო მიმართულებების შერჩევა-განხორციელება; რისკის ღირებულების, ზღვარის განსაზღვრა და კონტროლი; პროექტის მართვის ეფექტიანობის ანალიზი, მონიტორინგი და შეფასება.

თანამედროვე პირობებში პროექტების რისკების მართვის საკითხი მრავალფეროვანი და კომპლექსური სტრუქტურაა, რომელიც სწრაფად განვითარებად გარემოში ცვალებადია დროისა და გარემოებების გათვალისწინებით, სწორედ ამიტომ მისი ყრთიანი სტანდარტის შემუშავება რთულდება, ამიტომ რიგი პრობლემები ატარებს სადისკუსიო ხასიათს და საჭიროებს შემდგომ დამუშავებას.

გამართლებულად მიგვაჩნია ქართველ მეცნიერთა კვლევის მცდელობები ამ სფეროში, რომელიც მიმართულია შეისწავლის და განიხილოს რისკი და მასთან დაკავშირებული პროცესები, როგორც მოვლენა და დღევანდელი მსოფლიოს ეკონომიკური თუ სხვა სფეროების უპირველესი და უმნიშვნელოვანესი კვლევის ობიექტი, შემოქმედის რისკების ძიების, განსაზღვრის,

ანალიზის და მართვის სისტემა; შემუშავოს ინსტრუმენტები და მექანიზმები, რომელთა საშუალებითაც შემცირდება რისკები და შეფასდება პროექტების რისკების მართვის სისტემის ეფექტიანობა და შესაძლო დანაქარვის ან ზარლის ალბათობა.

თანამედროვე არასტაბილურ პირობებში რისკების მართვა აქტუალურია იმდენად, რამდენადაც ის წარმოადგენს მნიშვნელოვან იარაღს თანამედროვე გლობალური სამყაროს არსენალში. თითოეული პროექტის განხორციელების პროცესში უნდა დადგინდეს თუ რა გარე და შიდა სახის საფრთხეები არსებობს სხვადასხვა დაწესებულებაში და ასევე ყურადღება გამახვილდეს იმ მეთოდებზე, რაც დაეხმარება მენეჯერებს ამ საფრთხეების შემცირებას თუ თავიდან აცილებაში. რისკმენეჯმენტის კვლევის მიზანს წარმოადგენს: ფინანსური, საბაზრო, ბიზნეს, ლიკვიდურობის, ვალუტის კურსის ცვალებადობისა და ინფლაციის, ოპერაციული და სისტემური, ადამიანურ რესურსებთან დაკავშირებული, იურიდიული, გარემო და პოლიტიკური რისკების დადგენა. კვლევა ასევე უნდა მოიცავდეს რისკების გაზომვის, შეფასების მეთოდოლოგიას და რისკის ქვეშ მყოფი ღირებულებითი ზღვარის (VAR) შეფასებას. პრაქტიკული მაგალითები, სხვადასხვა დაწესებულების კონტექსტში, წარმოაჩენს მნიშვნელოვან საკითხებს და გავაწვდის რისკების მართვაში გამოყენებულ წარმატებულ საშუალებებსა და მეთოდებს.

კვლევის მეთოდოლოგიურ ბაზად უნდა აიღოს: რისკების მართვაში სისტემური მიდგომა, ფინანსური მენეჯერებისათვის გადაწყვეტილების მიღების თეორიები; მენეჯმენტის პასუხისმგებლობის და ვალდებულებების მართვის პრინციპები, რისკის საფუძვლებისა და შეფასების სტრატეგიის შერჩევის თეორია, ფინანსური რისკების მართვის კრიტერიუმები, რისკის ღირებულებითი ზღვარის გაანგარიშების მეთოდოლოგია.

ბიზნესის ადმინისტრირების თანამედროვე დასავლური პროგრამები ითვალისწინებს გადაწყვეტილებების მიღებისას რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებას. ხემოხსენებული საილუსტრაციოდ იყენებს შემდეგ მეთოდებს: გავლენის დიაგრამები, გადაწყვეტილებათა ვარიანტები, სტატისტიკური მონაცემები და ალბათური გაანგარიშებები, დისკონტირებას. [2, გვ.182-183.]

ძალიან სწორად მენეჯერები ძირითადად ყურადღებას ამახვილებენ მმართველობითი რისკის კონცეფციაზე, მმართველობითი რისკის

სტრატეგიაზე, ფინანსური რისკების ანალიზზე, მაშინ როდესაც პროექტების განხორციელების პროცესში ასევე მნიშვნელოვანია პროგნოზირების მეთოდების გამოყენება, „ბუნებრივად – განუსაზღვრელი“ სარისკო სიტუაციების პროგნოზირება და ქცევითი რისკები.

სწორედ ფარული ქრინომეტრების ფორმა აძლევს ასეთი სახის კვლევებს უტყუარი ინფორმაციის შერჩევის საშუალებას და ამით განსხვავდება იგი დაკვირვების განხორციელების დოკუმენტური ხერხისაგან, რომლის მიხედვითაც რესპოდენტების მიერ შედგენილი დოკუმენტები სხვადასხვა მიზეზების გამო დამახინჯებულია. [3, გვ.186-188.]

საკათოვლო მაგალითები ცხადყოფს, რომ მასიური პროექტების განხორციელების პროცესში მენეჯერები ყურადღებას ამახვილებენ პროექტში წარმოქმნილ ნეგატიურ მოვლენებზე და სახავენ მის აღმკვეთ ღონისძიებებს. სასურველი იქნებოდა, რომ ნებისმიერი პროექტების განხორციელების პროცესში მენეჯერებმა წინასწარ განიხილონ ანალოგიურ სფეროში სხვა წარმატებული და წარუმატებელი უცხოური და ადგილობრივი პროექტები და ამის საფუძველზე განსაზღვრონ მსგავსი რისკფაქტორების წარმატებისა თუ წარუმატებლობის მიზეზები და კომპლექსურად შეიმუშაონ რისკფაქტორების წარმატებისა თუ წარუმატებლობის ღონისძიებათა სისტემა.

მაშინ, როდესაც მენეჯერები საუბრობენ მარკეტინგულ სტრატეგიაზე, სასურველია, რომ მათ მარკეტინგული კვლევის როლი დააკვირონ რისკ ფაქტორების გამოვლენის პროცესთან.

რაციონალური გადაწყვეტილებების პოვნის თვალსაზრისით სასურველია პროექტების მართვის პროცესში გამოიყენონ ალბათური შეფასებები, მაგალითად მათემატიკური ლოდინი, რასაც მიიღება ყველა შესაძლო შედეგების შესაბამის ალბათობებზე ნამრავლთა ჯამის საფუძველზე. ყოველივე ეს ძალიან რთული პროცესია თავის არსით და რა თქმა უნდა გამოთვლებით და ითვალისწინებს მთელი რიგი პროცესების მათემატიზირებას, მაგრამ მიზნის მიღწევისათვის აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნეს ეს მეთოდები და მიდგომები.

საინფორმაციო რისკების მართვის პოლიტიკა პირდაპირ კავშირშია კომპანიის საინფორმაციო მენეჯმენტთან და საინფორმაციო უსაფრთხოების პოლიტიკასთან. საინფორმაციო რისკის მენეჯმენტის ძირითადი ორიენტირი უნდა იყოს: პროექტის რისკების მართვის მასშტაბების განსაზღვრა; საინფორმაციო რისკების მართვასა

და კომანიის სტრატეგიული დაგეგმარების პროცესებს შორის ურთიერთკავშირი; პროექტის საინფორმაციო რისკების მართვის მიხნები და საფუძვლები; უნდა დაფიქრდეს თუ რა ითვლება მისაღებ რისკად; საინფორმაციო რისკის მართვის პასუხისმგებლობა. როდესაც რისკი გამოვლენილი და შეფასებულია, მიღებული უნდა იქნეს გადაწყვეტილება ადეკვატური პასუხის შესახებ. პასუხებს შორის გამოყოფენ რისკის შემცირებას, ან შენარჩუნებას, გადამისამართებას და მონაწილეობას.

როდესაც პროგნოზირებადი რისკი ხდება რეალური, მაშინ გაუთვალისწინებელი გარემოების გეგმა პრევენციული ღონისძიებაა რისკის ნეგატიური გავლენის შესამცირებლად. გაუთვალისწინებელი გარემოების შემთხვევაში გეგმა პასუხობს კითხვებს: რა, სად, როდის და რა ხარისხით მოხდება? ასეთი გეგმის არარსებობა იწვევს სერიოზულ შეცდომებს მართვისას. დაგვიანებული, ე.ი. რისკის შემდეგ, გადაწყვეტილებების მიღება შეიძლება საკმაოდ საშიში და ძვირადღირებული აღმოჩნდეს. გაუთვალისწინებელი გარემოებების შემთხვევაში, ადრეულ სტადიაზე, ალტერნატიული ღონისძიებების დასახვა, დაგეგმა ხელს უწყობს კრიზისული მდგომარეობიდან გამოსვლას. ეს კი მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს პროექტის მართვას შესაძლებლობებს. გეგმა უნდა მოიცავდეს დანახარჯების შეფასებას და დაფინანსების წყაროს. ყველა მონაწილემ უნდა მიიწინოს ის, რადგან ასეთი გეგმის გამოყენება ნიშნავს სამუშაოთა თანმიმდევრობის პროცესის დადრეკვას. ამიტომ გეგმას უნდა გაეცნოს გუნდის წევრები, რათა მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი მათი მოყოლანდობა.

თანამედროვე კორპორაციული რისკ-მენეჯმენტი (ინგლისურიდან Enterprise-Wide Risk Management, ERM), ან რისკების ინტეგრირებული მართვა, მთელი ორგანიზაციის დონეზე და მათ საფუძვლზე შექმნილი ERM სისტემები მოწოდებული არიან დააკვირდნენ რისკების ყველა სახეს, შეინახონ ეს ინფორმაცია მონაცემთა ერთიან გლობალურ საცავში, რომელიც ახდენს საბაზო აპარატული სახსრების და წყაროების საბაზო მონაცემების დიდი მოცულობების კონსოლიდირებას და მოწესრიგებას, მათი ადგილმდებარეობისგან დამოუკიდებლად. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ERM-სისტემის და მონაცემთა საინფორმაციო საცავის ინტეგრირებას, უკვე არსებულ ფრონტ-, მიდლ- და ბექ-საოფისე სისტემებთან.

რისკების მართვასთან დაკავშირებული თანამედროვე და დასაბუთებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტურობა

დიდადა დამოკიდებული არა მარტო მონაცემების სისრულესა და ხარისხზე, არამედ აგრეთვე ERM-შესაძლებლობებზე. შექმნას სხვადასხვა ტიპის ანგარიშები და დანართები, რათა დროულად იქნას მიწოდებული ინფორმაცია საბოლოო მიმხარელებისათვის, ყველაზე უფრო მიხერხებულ ფორმაში. ანალიტიკური ინფორმაციის მიღების მაქსიმალური დროულობა შეიძლება მიღწეული უნდა იქნას ყველა პროცესისა და ანგარიშის ოპტიმიზაციის ხარჯზე ERM-სისტემაში და ინფორმაციის მიწოდების თანამედროვე საშუალებების გამოყენების ხარჯზე. ანგარიშების პუბლიკაციის, და რისკების ანალიზის შედეგების შესახებ მონაცემებამდე მიღწევა ორგანიზაციის როგორც შიგნით, ასევე გარეთ, ინფორმაციის წარბეგვის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მიხერხებული და ეფექტური მეთოდია.

ინტეგრირებული შეფასება და რისკების მართვა ვარაუდობენ ERM - სისტემაში ჯვარედინი კლასიფიკაციის შესაძლებლობის არსებობას: მიღებული ალტერნატიული შედეგების დაშლას და აგრეგირებას, მოცემული ანალიტიკური რეზერვების მიხედვით. ასეთი შესაძლებლობა უდავო უპირატესობას აძლევს რისკ-მენეჯერს. ჯვარედინი კლასიფიკაცია საშუალებას იძლევა ფორმირებული იქნას ანგარიშები აგრეგირების ნებისმიერ დონეზე: მთლიანად კომპანიების, რეგიონების, განყოფილებების, ინსტრუმენტების და ა. შ., მიხედვით. ჯვარედინი კლასიფიკაციის გამოყენება საშუალებას იძლევა დაეინახოს რისკის მთლიანი სურათი და საფინანსო დაწესებულების პოზიციები.

რისკ-მენეჯერის საქმიანობის ეფექტურობის არანაკლებ მნიშვნელოვანი ფაქტორია - დარწმუნებულობა იმაში, რომ მიღებული ანალიტიკური შედეგები მაქსიმალურად ზუსტია. რისკის ნებისმიერი განაგარიშების სიზუსტე დამოკიდებულია მოდელში მიღებულ ვარაუდებსა და დაშვებებზე. ERM-სისტემის შესაძლებლობა, განსახდეროს ნორმალური მოდელისგან განსხვავებული რისკის ფაქტორების მიქცევა და მოიყვაროს ისინი არსებულ ისტორიულ მონაცემებთან შესაბამისობაში, ამაღლებს რწმენას ანალიტიკური შედეგების სიზუსტეში. საუკეთესო ვარიანტი იქნება სისტემა, რომელიც თვითონ შეარჩევს და ყველაზე უფრო ადეკვატურ მოდელს კონკრეტული დროითი რიგისთვის ოპტიმიზაციას მოახდენს.

ERM-სისტემები გახდნენ თანამედროვე ბიზნესის განუყოფელი კომპონენტები. ისინი

საშუალებას აძლევენ რისკების მართვის ქვეგანყოფილებას, განეთარდეს ცალკეული პოზიციების მართვით კონტროლიდან კომპანიის ფინანსური სიმტკიცის ამაღლების ფუნდამენტურ ფაქტორამდე.

ამგვარად, შეიძლება შემდეგი დასკვნებისა და რეკომენდაციების გაკეთება:

1. სამეურნეო და საინვესტიციო საქმიანობის მართვა განუსაზღვრელობის პირობებში – ეს არის პროგნოზირებად შედეგში გადახრების დონის გამოვლენის, მმართველობითი გადაწყვეტილებების მიღებისა და რეალიზაციის პროცესი, რომლებიც საშუალებას იძლევიან თავიდან ავიცილოთ ან შეეამციროთ უარყოფითი ზემოქმედება შემთხვევითი ფაქტორების აღდგენის პროცესსა და შედეგებზე. იმავედროულად შემოსავლის მაღალი დონის უზრუნველყოფით;

2. სამეურნეო და საინვესტიციო საქმიანობის რისკების მართვის სისტემა აგებული უნდა იყოს რეკრუტინგული მიდგომის საფუძველზე, ე.ი. პქონდეს მუდმივი მოდიფიცირების უნარი მართვის მეთოდების კომპლექსის გამოყენებით, ადეკვატურად შემოსული საინფორმაციო ნაკადების ყველა ეტაპზე;

3. რისკების მართვა მოიცავს: ეკონომიკის სუბიექტების საქმიანობის შედეგების გამოვლენას სარისკო სიტუაციაში; მშენებლობის ხარაზოების და სისტემების ფუნქციის პროცესის აგებას

ვარემოს ცვლადი პირობების მიმართ; იმ დონისხივების უშუშუაებას და განხორციელებას, რომელთა დახმარებითაც შეიზლება ნეიტრალიზებული ან კომპენსირებული იქნას სამეწარმეო ქმედებების სავარაუდო ნეგატიური შედეგები;

4. სამეურნეო და საინვესტიციო საქმიანობის ეფექტური მართვის პირობები განუსაზღვრელობის ფაქტორის გათვალისწინებით: საინვესტიციო საქმიანობის ცენტრალიზაციის და დეცენტრალიზაციის ოპტიმალური შერწყმა; საინვესტიციო საქმიანობის მართვის ანალიტიკური უზრუნველყოფის ორგანიზაციის პროცესის მეცნიერულობა; საინვესტიციო საქმიანობის მართვის მეთოდური აპარატის ანალიტიკური უზრუნველყოფის ორგანიზაციის სრულყოფის ახალი მიზნებისა და ამოცანების შემუშავება; [4]

5. საინვესტიციო საქმიანობის მართვის უწყვეტი სრულყოფა; ურთიერთქმედება და გონივრული რეგლამენტაცია; საინვესტიციო საქმიანობის მართვის ანალიტიკური უზრუნველყოფის და საინფორმაციო საჭიროების მუდმივობა; სამუშაოს ხასიათის შესაბამისობა შემსრულებლის პოტენციალურ შესაძლებლობებთან; ფირმის საქმიანობის მართვის მენეჯერების კვალიფიკაციის ამაღლების უწყვეტობა.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბ. გაბიაშვილი, სტატისტიკური ანალიზისა და ეკონომიკურ გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდები, „უნივერსალი“, თბ., 2010.
2. ბ. გაბიაშვილი, ეკონომიკური განუსაზღვრელობა და რისკები ბიზნესმენთა საქმიანობაში, „უნივერსალი“, თბ., 2010.
3. დ. ნარმანია, ნ. ფარესაშვილი, რისკ-მენეჯმენტი ბიზნესში, „უნივერსალი“, თბ., 2012.

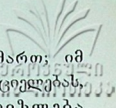
Risks Regulation and Decision Seeking Analysis in Management Statistics

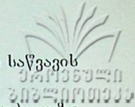
Nino Paresashvili
 Doctor of Economics,
Irine Maisuradze
 Doctor of Economics,

The Article “Risks Regulation and Decision Seeking Analysis in Management Statistics” reviews the efficiency of the process for taking modern and justified decisions connected with guidance of risks. The methodological grounds for research should be taken: systematic approach to risks guidance; decision-making theories for financial managers; principles of guidance for management liability; theory of strategy on risks assessment and principles; criteria for guidance of financial risks, methodology for evaluation of risks cost limits.

Modern western programs on business administration envisage usage of qualitative methods for decision-making, for its display it uses the following methods: impact diagrams, decision versions, statistic data and probability calculation, discounting. All these should be taken into account while process of seeking decision.

ახალი მკვლევარი THE NEW ECONOMIST

ახალი პერიოდში THE NEW ECONOMIST

მუქანიში და მისადგობა შესაბამისი კანონი საქართველოს პარლამენტის მიერ.

ცნობისათვის მოგვეყვას დიზელის საწვავზე საცალო ფასის გაანგარიშების მეთოდიკა: პლატცის ფასს ემატება საქართველოს საზღვრამდე ტრანსპორტირებისა და განბაჟების ხარჯები, ეს არის ე.წ. კომერციული ფასი. საწვავი საბაზოზე აღირიცხება კილოგრამებში. ყოველ 1 000 კილოგრამ საწვავის ღირებულებას ემატება აქციზი 150 ლარის ოდენობით, შემდეგ მას ერიცხება დღგ, რომელიც შეადგენს კომერციული ფასისა და აქციზის საერთო ღირებულების 18%-ს. საცალო ქსელში გატანამდე დიზელის ღირებულება (კომერციული ღირებულება+აქციზი+დღგ) ემატება კომპანიის მომსახურების და მოგების ღირებულება, შედეგად ყალიბდება დიზელის გასაყიდი საცალო ფასი.

აღსანიშნავია, რომ დიზელის საწვავი საცალო ქსელში იყიდება ლიტრობით, მაშინ, როდესაც აქციზი და დღგ-ს გაანგარიშება ხდება კილოგრამიდან, ანუ წონიდან, ეს ნიშნავს, რომ 1 ლიტრზე გაანარიშებული აქციზი იქნება ნაკლები, ვიდრე 1 კილოგრამზე, კერძოდ, აქციზი 1 კგ საწვავზე შეადგენს 0,15 თეთრს, ხოლო 1 ლ-ზე 0,125 თეთრს, რაც შეეხება დღგ-ს, მისი ოდენობა უნდა მიგვაწოდოს კონტრაქტორმა კომპანიამ, რამდენადაც იგი დამოკიდებულია პლატცზე არსებულ ფასზე. ამდენად, თუ აქციზის სიდიდე 1 კგ ან 1 ლიტრ საწვავზე მუდმივი სიდიდეა, დღგ, პირიქით, ცვალებადია და ყველა შემთხვევაში ინდივიდუალურ განაწილებას საჭიროებს.

საწვავის განაწილება გლეხურ (ფერმერულ) მეურნეობებზე შემდეგნაირად წარმოგვიდგინა: რაიონის თეთიმართელობის ორგანოსთან იქმნება საწვავის სუბსიდირების კომისია, რომელიც თითოეული კომლის მიხედვით სპეციალურ ბარათში აღრიცხავს და საშუალებული ფართობის მოცულობას და ადგენს ამისათვის საჭირო დიზელის საწვავის ნორმატიულ რაოდენობას. საწვავში გლეხი (ფერმერი) იხდის სრულ ფასს.

ძირითადი სასოფლო-სამეურნეო საშუალების (საგაზაფხულო და საშემოდგომო) დამოთვრების შემდეგ რაიონული კომისია ატარებს შერჩევით მონიტორინგს, რომელშიც ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე მონაწილეობენ საწვავის კონტრაქტორი კომპანიისა და საწვავის იმპორტიორთა კავშირის წარმომადგენლები და ვიზუალური დაკვირვების, აგრეთვე, საწვავის შესყიდვის დამადასტურებელი ქვითრების

საფუძველზე ხელმოწერით ადასტურებს საწვავის ხარჯვის ხისწორებს.

ხატარბული საშუაოების საფუძველზე ჯამდება გამოყენებული საწვავისა და მასზე დარიცხული აქციზისა და დღგ-ს ღირებულება და კომისიის წევრების ხელმოწერით წარედგინება ფინანსთა სამინისტროს ხაზინის სამსახურს, რომელიც აღნიშნულ თანხას ურიცხავს კონტრაქტორ ბანკს. ბანკი თავის მხრივ თანხას ურიცხავს რაიონულ ფილიალებს გლეხებზე გასაცემად.

საწვავის სუბსიდირების შესახებ უნდა მომზადდეს მთავრობის დადგენილების პროექტი, სადაც მითითებული უნდა იყოს ნავთობპროდუქტების კონტრაქტორი კომპანიისა და კონტრაქტორი ბანკის შერჩევის წესი. ნავთობპროდუქტების შერჩეულ კომპანიას უნდა მოეთხოვოს დიდ სოფლებში საწვავის საკუთარი ტრანსპორტით შეტანა.

განსახილველია საკითხი ერთ გლეხზე (ფერმერზე) გასაცემი შედეგათების მოცულობის შესახებ, რომელიც შეიძლება დარეგულირდეს, როგორც დასაშუალებელი ფართობის, ისე საწვავის რაოდენობის მიხედვით.

ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ ერთ კილოგრამ თუ ერთ ლიტრ საწვავზე აქციზის ოდენობის გაანგარიშება ადვილია, რადგან მისი სიდიდე საწვავის ერთეულზე მუდმივია. რაც შეეხება დღგ-ს, იგი დამოკიდებულია საწვავის კომერციული ფასზე, ანუ შეიცვლება იმის მიხედვით, თუ როგორია პლატცის საწვავის ფასი.

აქედან გამომდინარე, უმჯობესი იქნება სუბსიდირებული იქნეს გაყიდული საწვავის თითოეული ლიტრი, ვიქვით 45 თეთრით. ამ ეტაპზე გამართლებული იქნება თითოეული კომლის საკუთრებაში ან სარეგულირებაში (ოჯარა) არსებული სახანავ-სათესი ფართობის დამუშავებისთვის საჭირო საწვავის რაოდენობის დადგენა. შეიძლება მოვახდინოთ ასეთი გაანგარიშება: ერთი ლიტრი დიზელის საწვავი ბენზინგასამართ სადგურზე ღირს 2 ლარი და 10 თეთრი, მაშინ 5 ჰა სახნავის მქონე გლეხკაცს დაჭირდება 100 ლიტრი საწვავი, რომელშიც მან უნდა გადაიხადოს 210 ლარი. ერთ ლიტრზე 45 თეთრის სუბსიდირების შემთხვევაში გლეხი მიიღებს 45 ლარს. აქედან გამომდინარე რეალურად გლეხს (ფერმერს) 100 ლიტრი საწვავის შექენა დაუჯდება არა 210, არამედ 165 ლარი (210-45=165), ანუ 21.4%-ით ნაკლები, რაც სერიოზული შედეგია. შემდეგ ეტაპზე სუბსიდირებული საწვავით ისარგებლებენ სახელმწიფო

პროგრამებში მონაწილე სოფლის მეურნის სტატუსის მქონე პირები და მათ მიერ შექმნილი სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მწარმოებელი გაერთიანებები (კოოპერატივები და ა.შ.).

P.S. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის დივერსიფიცირების მკაცრი შეზღუდულობის (რაც გამოწვეულია მიწათმოქმედებისა და მეცხოველეობის პროდუქციის ხასარებლო ორგანულ-ფიზიკურ თვისებათა, ანუ სამომხმარებლო ღირებულებათა ფაქტორები უცვლელობით) გამო სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე ფასების ზრდის ტემპი ბევრად ჩამორჩება მისი აღწარმოებისათვის საჭირო საშუალებებზე (საწვავი, სასუქები და სხვა) ფასების ზრდის ტემპს (სწორედ ეს ფაქტი ქმნის სათანადო მთვრევა ციას ფაქტობრივად ყველა ქვეყანაში აგრარული წარმოების სუბსიდირებისათვის).

მიგვანინა, რომ სამომავლოდ ხეშოღნიშნული გაანგარიშება უნდა გაკეთდეს არამარტო საწვავის, არამედ აღწარმოების ყველა სხვა საშუალების მიმართ. ამ მიზნით ათვლის წერტილად აღებული უნდა იქნეს სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე ფასების საშუალო ინდექსი ერთი რომელიმე საშუალო მოსავლიანი წლის მიხედვით და ასეთივე წესით გაანგარიშებული იქნეს აღწარმოების საშუალებების ფასების ზრდის საშუალო ინდექსი. ორივე ინდექსი შესაბამისი კანონით დამტიკებული უნდა იქნეს მომავლისთვის როგორც ფასების პარიტეტი, სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე და მისი აღწარმოებისათვის საჭირო საშუალებებზე (პარიტეტი გეივებებს თუ რა რაოდენობის სამრეწველო საქონელი ან მომსახურება შეიძლება მიიღოს სოფლად საქონელმწარმოებელმა მის მიერ წარმოებული პროდუქციის ერთეულზე).

ამდენად, ყველა მომდევნო სამეურნეო წლისთვის გაანგარიშებული ფასების ინდექსებიდან გამომდინარე, სახეზე გვექნება პარიტეტს გადაცილებული საერთო თანხა, რომელიც აღწარმოების საშუალებათა მწარმოებლების სუბსიდირებისათვის ბიუჯეტიდან უნდა იქნეს გამოყოფილი. (თუ სოფლის მეურნეობის პროდუქციაზე ფასების ზრდის ინდექსმა შეადგინა 5%, ხოლო აღწარმოების საშუალებებზე 10% ამ შემთხვევაში ბიუჯეტმა უნდა გაიღოს ხარჯების 5%).

ფასების პარიტეტის შემოღების პირველ წლებში სასოფლო-სამეურნეო წარმოების დაჩქარებული ტემპებით განვითარების მიზნით, ჩვენი აზრით, საჭირო იქნება აგრარულ პროდუქციაზე დაწესებული ფასების პარიტეტის შენარჩუნება და აღწარმოების საშუალებებზე ფასების მთელი ნაშტის ბიუჯეტზე გადაკისრება (ანუ 10-ეე %-სა).

ფასების პარიტეტი დაწესებული უნდა იქნეს ისეთ სტრატეგიულ პროდუქციაზე, როგორცაა სასაქონლო მარცვლეული, ხორცი, რძე, ხილი, ციტრუსი და კიდევ რამდენიმე, რაც უზრუნველყოფს ქვეყნის სასურსათო უშიშროებას და კვებისა და გადაამუშავებელ მრეწველობას ნედლეულით.

დასასრულ, „სოფლის მეურნეობის პროდუქციის აღწარმოებისათვის საჭირო საქონელსა და მომსახურებაზე ფასთა პარიტეტის დადგენისა და დაცვის შესახებ“, საქართველოს კანონის მიღება ხელს შეუწყობს აგროპროდუქციის წარმოების გადიდებას და სათავეს დაუდებს სოფლის მეურნეობის საწარმოო სპეციალიზაციის გაღრმავებას.

Cheap fuel for farmers

Paata Koguashvili,
Tamaz Kunchulia,

Members of Agricultural Sciences Academy

In Georgian Agriculture the area of crops and plants, cattle, all kind of agriculture products and food security indicators are sharply reduced. Uncultivated area is more than 55-60% of arable land. This is caused by price increase of material resources necessary for reproduction, such as fertilizers, chemicals, agricultural - agricultural machinery and fuel.

Many countries return total (Sweden) or partial (U.S., Germany and others) price of fuel purchase to the farmers who are involved in government programs. Subsidies by indirect taxes such as excise-duty and value added tax for purchased diesel fuel is most acceptable for Georgia. So, transparent mechanism should be worked out and relevant law should be receipt by the Parliament.

ელშარლ კავთიანი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ახალი მკვლევარი THE NEW ECONOMIST

არსებობს განაწილების ორი ძირითადი, სამართლებრივად აღიარებული სისტემა – თავისუფალი, ანუ გარიგებითი და დირექტიული. უპირატესად, პირველს ემყარება კაპიტალისტური, ხოლო მეორეს სოციალისტური სისტემები, მაგრამ ფაქტობრივად ისინი იყენებენ ორივეს. რაც შეეხება კანონგარეშე განაწილების ფორმებს (გამოძალავე, ძარცვა, ქურდობა და სხვ.), ისინი ტიპურია ყველა საზოგადოებრივი სისტემისათვის.

განაწილების თავისუფალი, კაპიტალისტური ფორმა, ძალადაუტანებლად განიცდის ერთი ფორმიდან მეორეში გადასვლას. განაწილების ეს სისტემა, რომელიც წარმოქმნილია ბუნებრივ-ეკონომიკური გზით, ტრადიციული განაწილებითი სისტემის საფუძველზე წარმოიშვა. მაშასადამე, მისი ისტორიული განვითარების შედეგია.

განაწილების დირექტიული წესი, რომელიც თავისი არსით ძალადურია, განვითარების ბუნებრივი პროცესის ძალდატანებითი შეცვლის გზითაა აღმოცენებული. მას თითქოს მიზნად აქვს დახასული მოკლე დროში შეცვალოს განაწილების მანამდე არსებული უსამართლობა, შემოიღოს ახალი, უფრო მეტად პრივრესული სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს სოციალურ სამართლიანობას და ობიექტურობას.

არსებობს განაწილების ორი ძირითადი, სამართლებრივად აღიარებული სისტემა – თავისუფალი, ანუ გარიგებითი და დირექტიული. უპირატესად, პირველს ემყარება კაპიტალისტური, ხოლო მეორეს სოციალისტური სისტემები, მაგრამ ფაქტობრივად ისინი იყენებენ ორივეს. რაც შეეხება კანონგარეშე განაწილების ფორმებს (გამოძალავე, ძარცვა, ქურდობა და სხვ.), ისინი ტიპურია ყველა საზოგადოებრივი სისტემისათვის.

განაწილების თავისუფალი, კაპიტალისტური ფორმა, ძალადაუტანებლად განიცდის ერთი ფორმიდან მეორეში გადასვლას. განაწილების ეს სისტემა, რომელიც წარმოქმნილია ბუნებრივ-ეკონომიკური გზით, ტრადიციული განაწილებითი სისტემის საფუძველზე წარმოიშვა. მაშასადამე, მისი ისტორიული განვითარების შედეგია.

განაწილების თავისუფალი, გარიგებითი სისტემა წარმოებაში მონაწილე სუბიექტების შთანხმებას, წარმოების ფაქტორების ფლობასა და ამ ფაქტორთა საზოგადოებრივად ჩამოყალიბებულ შეფასებას ეყრდნობა, რომელიც გარეგნულად თითქოს სრულიად ობიექტურია.

მშრომელი ადამიანი საზოგადოების დოვლათიდან იღებს შემოსავალს თავისი შრომის საფასურად, მეწარმე იღებს შემოსავალს, როგორც მშრომელი წარმოების ორგანიზატორი, რომელიც რისკს ვწევა.

უკანონო გზებით, უხეში ძალადობრივი ფაქტორებით, ადამიანები შეიძლება იღებდნენ ან კარგადნენ შემოსავლებს, მაგრამ ეს ხდება განაწილების ნორმალური სისტემის მიღმა.

ინდივიდთა შემოსავლების დონე დამოკიდებულია განაწილების ფაქტორთა სიდიდეზე და საზოგადოებრივი ფონდების განაწილების მექანიზმზე.

„აქ გარეგნულად – აღნიშნავს პროფ. გამალაშვილი – თითქოს ყველაფერი რიგზეა, მაგრამ ფაქტობრივად განაწილების ამგვარი თავისუფალი (კაპიტალისტური) სისტემა ვერ უზრუნველყოფს განაწილების საკმარის ობიექტურობას, სამართლიანობას. ამ პრინციპებიდან გადახვევის შედეგად მიზნისა არაშრომითი საკუთრების არსებობა“ [1, გვ.337]. ავტორს მიაჩნია, რომ შემოსავლების მნიშვნელოვანი ნაწილის

მითვისება ხდება სწორედ ამ ფაქტორის საფუძველზე, მაშასადამე, საერთო-საკაცობრიო კრიტერიუმის მიხედვით არაობიექტურად, უსამართლოდ.

გარდა ამისა, ავტორი მიუთითებს განაწილების უსამართლობასთან დაკავშირებული ბერკეტების ხარვეზებზე, მათ არაობიექტურობაზე. პირველ რიგში, ეს შეეხება ფასებს, აგრეთვე საგადასახადო სისტემას და ქაოსის ფაქტორს, რის შედეგადაც შემოსავლები უსამართლოდ განაწილდება არა მარტო მშრომელთა და კაპიტალისტთა, არამედ თვით მეწარმე კაპიტალისტთა შორის და მოსახლეობის სხვადასხვა ფენებს შორის. მას ერთი მხარისათვის დიდი დანაკარგები, მეორისათვის დიდი ოდენობის მოგება მოაქვს, უსამართლობას აღრმავეებს ნეგატიური განაწილებითი – ფარული (შენიღბული) თუ უხეში ძალადობრივი ფაქტორები, რომელთა წილი დოვლათის განაწილებისას საკმაოდ დიდია, რაც შემთხვევაში მიუღი დოვლათის შესამეფასოც კი აღწევს [2, გვ.339].

არსებული პირობები აძილებს მშრომელებს მიიღონ ეს სისტემა, რომელიც ბატონობს მათზე და უკარგავს მათ მილიან დოვლათში თავის ხელების გარკვეულ ნაწილს. საბოლოო ანგარიშით, საქმე გვაქვს ფაქტობრივად ფარულ, ძალადობრივ სისტემასთან. შრომითი გარიგების თავისუფლება ამ შემთხვევაში არ ნიშნავს დოვლათის განაწილების სამართლიანობასა და ობიექტურობას.

განაწილების დირექტიული წესი, რომელიც თავისი არსით ძალადურია, განვითარების ბუნებრივი პროცესის ძალდატანებითი შეცვლის გზითაა აღმოცენებული. მას თითქოს მიზნად აქვს დასახული მოკლე დროში შეცვალოს განაწილების მანამდე არსებული უსამართლობა, შემოიღოს ახალი, უფრო მეტად პროგრესული სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს სოციალურ სამართლიანობასა და ობიექტურობას.

განაწილების ეს სისტემა ძალადურია იმითაც, რომ გულისხმობს ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოების ნებისა და მიზნების განსორციელებას დიქტატის გზით, რომლებიც აუცილებელია აღსრულებისათვის, ხოლო განაწილების სუბიექტების უფლებები შეზღუდულია, მათი ინტერესები და სურვილები შეცვლილია ცენტრალური ორგანოების ინტერესებით. თავისუფალი არჩევანი მინიმუმამდეა შეკვეცილი. განაწილების ძირითად, კანონიერად არსებულ ფაქტორებად მოცემული საზოგადოებრივი

პირობებისათვის რჩება შრომა და სახელმწიფო ძალაუფლება.

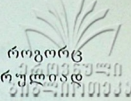
დირექტიული, ფაქტობრივად – სოციალისტური განაწილების დროს მეშაქის წილი ფორმალურად დამოკიდებულია დოვლათის შექმნაში დახარჯულ შრომის რაოდენობასა და ხარისხზე. ფაქტობრივად კი მისი სიდიდის ჩამოყალიბებაში გადამწყვეტ როლს ასრულებს სახელმწიფოს პოლიტიკა და ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოთა ნება, რაც არ ემთხვევა განაწილების სუბიექტთა ინტერესებს, უგულვებელყოფს მეშაქთა ნამდვილი წილის განსახადრის აუცილებლობას შექმნილ დოვლათში. როგორც პრაქტიკამ აჩვენა, ასეთი სისტემა ვერ ახორციელებს სათანადო ეკონომიკურ სტიმულირებას, იწვევს სუბიექტივიზმს განაწილების სფეროში, საზოგადოების დოვლათის გამოყენებისას.

განაწილების სოციალისტურმა წესმა ვერ უზრუნველყო სოციალური სამართლიანობა, რადგანაც განაწილების სისტემა დამოკიდებული გახდა ცენტრალურ ბიუროკრატიულ ორგანოთა გადაწყვეტილებაზე, განაწილების სფეროში სრულიად უუფლებოდ დატოვა განაწილების სუბიექტები – მშრომელები, რის შედეგადაც სუბიექტების მონაწილეობა განაწილებაში მნიშვნელოვნად შემცირდა და მოწყდა მის როლს დოვლათის შექმნაში. შესუსტდა წარმოების ძირითადი ფაქტორის, ასევე სხვა რესურსების განაწილებითი ფაქტორის ფუნქცია. ამას შედეგად მოჰყვა ის, რომ ამ სისტემის პირობებში მშრომელი ადამიანი ვერ იღებდა მის კუთვნილ დოვლათს, რომლის ნაწილიც გადადის სახელმწიფო ბიუროკრატის განკარგულებაში. ამაშია განაწილების სოციალისტური სისტემის ძალადობრივობის და უსამართლობის უმთავრესი გამოვლინება. ყოველივე ეს, ცხადია, მოქმედებდა ეკონომიკის საზიანოდ და სოციალისტური ეკონომიკის დაბალი ეფექტიანობის, მისი კრიზისისა და ნგრევის ერთ-ერთი მიზეზი იყო.

სოციალისტურ სისტემაში ფართოდ იყო გავრცელებული განაწილების ქაოსური ფაქტორები. ფარული და უხეში ძალადობის სხვადასხვა ფორმები (ჭურჭობა, დატაცება, ქრთამი, მოტყუება და ა.შ.) შემოსავლების საკმაოდ დიდ ნაწილს თავს უყრის მომხვეჭელ ადამიანთა ხელში.

საზოგადოების დოვლათის განაწილების ფაქტობრივმა სოციალისტურმა სისტემამ ვერ უზრუნველყო ობიექტური განაწილება, რისთვისაც ის თითქოს იყო შექმნილი.

სოციალისტური სისტემისათვის დამახასიათებელი იყო ის, რომ იგი ვერ

უსრუნველყოფდა შრომის მაღალ წილს შემოსავლების განაწილებისას (თუმცა იგი თითქოს მშრომელთა ინტერესების დამცველია).

მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფებს შორის შემოსავლების განაწილების ერთ-ერთი მთავარი ასპექტი მისი დიფერენციაციაა. იგი ბუნებრივი და კანონზომიერი მოვლენაა, რომელსაც ობიექტური საფუძველი გააჩნია, მაგრამ არის მეორე საკითხიც: თუ რამდენად სამართლიანია მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფებს შორის დიდი განსხვავება (უთანაბრობა) შემოსავლების დონის მიხედვით.

ადამიანების განსხვავებული ნიჭი და შესაძლებლობანი განაპირობებს მათი შემოსავლების დიდ განსხვავებას. რამდენად სწორია, რომ ადამიანებს შორის არსებობდეს ასეთი განსხვავებები შემოსავლებში? - ეს არის მთავარი პრობლემატური საკითხი, რომელსაც თითქმის ყოველთვის უპასუხოდ ტოვებენ. განაწილების საკითხის განხილვისას იგი აუცილებლად უნდა დავაგეს. იმ საზოგადოებაში, სადაც არ არის გამართლებული, უზომო განსხვავებები მოქალაქეთა შემოსავლებში, განაწილება უფრო გათანაბრებულია, რაც ქვეყნის სტაბილურობის მანველებელია.

სოციალიზმის დროს შეინიშნებოდა ხელფასის დონის გარკვეული ნიველირება. მუშის ხელფასი სწორად სპარობდა დირექტორისას და ა.შ. ამასთან ერთად, ორივე სისტემის პირობებში გეხვედება გათანაბრების ელემენტები, როცა ერთნაირად ანაზღაურდება კარგი და ცუდი მინისტრის, პროფესორის, მუშის, მოსამსახურის შრომა და სხვ. ევოლუტაში შრომის წილის განსაზღვრის ასეთი მეთოდი იყო იმ დროს არსებული სისტემის ერთ-ერთი ნაკლი.

განაწილების პირველი და უმთავრესი - შრომის ფაქტორის მოქმედება განაწილების პრაქტიკაში ხასიათდება ორი ასპექტით: პირველი - იგი არის შემოსავლების მნიშვნელოვანი ნაწილის ადამიანთა კუთვნილებაში გადასვლის პირობა და მეორე - ამ ფაქტორის მოქმედება ვერ უსრუნველყოფს შრომის კუთვნილ წილს შემოსავლებში, დოვლათის შექმნის წილის შესაბამისად, რის გამოც წარმოიშობა ქაოსის ელემენტები, რაც განაწილების სისტემის ობიექტურობიდან გადახრის ერთ-ერთი მიზეზია.

განაწილების მეორე მნიშვნელოვანი ფაქტორის - საკუთრების როლის ფაქტორივით გამოვლენაც არაერთგვაროვანია. უნდა აღინიშნოს, რომ ისტორიის დიდ მონაკვეთზე საკუთრება მოქმედებს, როგორც განაწილების ფაქტორი დაწყებული, მიწით და დამთავრებული კაპიტალის საკუთრებით. მხოლოდ

სოციალიზმმა უარყო საკუთრება, როგორც განაწილების პირობა (რაც სრულიად უსაფუძვლილია).

განაწილების ფაქტორის გათვალისწინებით საკუთრება თავისი ისტორიული ნიშნით ორნაირია: ერთი - პირად შრომაზე და დამსახურებაზე დამყარებული საკუთრების და მეორე - პირადი შრომის, დამსახურების გარეშე წარმოქმნილი საკუთრების სახით. რადგან საკუთრება (წარმოების საშუალებები) დოვლათის შექმნის წყაროდ გვევლინება, მას მფლობელისათვის მოაქვს შემოსავალი. რაც მეტია წარმოების საშუალებათა საკუთრების რაოდენობა, მით მეტია შემოსავალი.

მოგებას არ ქმნიან არც მუშები და არც მეწარმეები, არამედ მის შექმნაში მონაწილეობს მთელი კაცობრიობა - საყოველთაო საზოგადოებრივი ფაქტორები, კაპიტალის მესაკუთრე მას ითვისებს არსებული საზოგადოებრივი მექანიზმის, როგორც განაწილების ფაქტორის მეშვეობით [2, გვ. 343].

საკუთრებიდან შემოსავალი შეიძლება იყოს განსხვავებული ხასიათისა და შინაარსის მიხედვით, თუ როგორი წარმოშობისაა საკუთრება - შრომითი თუ არაშრომითი გზით მოპოვებული.

წარმოების საშუალებათა მსხვილი მესაკუთრენი დიდი ქარხნებისა და საწარმოების მფლობელები სწორად ხდებოდნენ არაკანონიერი გზებით (საზოგადოებრივი თვალსაზრისით) და სამართლებრივი ნორმებითაც. ეს კაპიტალი მუდმივ თვითზრდას განიცდის. რამდენადაც ასეთი სახით შექმნილი ქონება არაობიექტური და უსამართლოა, მათი მფლობელებიც ასეთად უნდა ჩავთვალოთ, რადგანაც ამგვარი საკუთრების საფუძველზე წარმოქმნილი შემოსავალი განაწილების ობიექტურობისა და სამართლიანობის ჩარჩოში ვერ თავსდება.

ამგვარად, ნათელია როგორც შრომის, ისე საკუთრების მეშვეობით განაწილების სისტემების გადახრა ობიექტურობის საერთო კრიტერიუმიდან - სამართლიანობიდან. ეს არის ფარული ეკონომიკური ძალადობა, რაც გამომისატება განაწილების სისტემის თითქოს კანონიერი, სინამდვილეში კი - უსამართლო, არაობიექტური ანუ ორმაგი ხასიათით, რომელიც ნათლად აისახება რეალური პირობებით განსაზღვრული განაწილების წესის შეპირისპირებისას. ამ უკანასკნელიდან გადახრით განაწილება ნიშნავს ადამიანთა ერთი ნაწილის მიერ სხვისი კუთვნილის მითვისებას, მის სხვის ხარჯზე

გამდირებას და მეორე ნაწილის გარკვეული შემოსავლის დაკარგვას, ანუ დაზარალებას.

ფარული ძალადობის ხასიათს სწორად იღებს სახელმწიფო ძალაუფლების ფაქტორი, როცა სახელმწიფო უზომო ვადასახდებით და სხვა საშუალებებით ართმევს მეწარმეებს და მშრომლებს ზედმეტს. ეს ხდება მაშინაც, როცა სახელმწიფოს ხელისუფლების წარმომადგენლები, ძალაუფლების ფაქტორის მეშვეობით, ართმევენ სხვა ადამიანებს მათ კუთვნილ დოვლათს საზოგადოებრივი და ზნეობრივი ნორმების დარღვევით. ხელისუფლება ამ დროს ასრულებს მესაკუთრის ფუნქციას, ხოლო სახელმწიფო საკუთრება - სახელმწიფოს წარმომადგენელთა საკუთრების როლში გამოდის. სახელმწიფო ძალაუფლება სდება უკანონო, მაგრამ ფაქტობრივი შემოსავლის წყარო, რაც ფართოდ იყო გავრცელებული სოციალიზმის პრაქტიკაში.

რაც შეეხება ძალადობის სხვა ფარულ და უხეშ ფორმებს, ისინი ნებისმიერი საზოგადოების განაწილებით სისტემაში ქაოსისა და უწყვეტობის ელემენტებს ქმნის. ამ გზით დოვლათის საკმაოდ დიდი ნაწილი მითვისდება არაფორმალური (ჩრდილოვანი) ეკონომიკის ფარგლებში.

დოვლათის მითვისების ყველა ძალადობრივი ფორმა - უხეშო თუ ფარული, არაობიექტური და უსამართლო ძალადობრივი ხასიათის გამო. ეს განპირობებს შემოსავლების დაკარგვას იმათ მიერ, ვისაც ის ეკუთვნის და გადაეცემა იმათ, ვინც მას არ იმსახურებს.

შემოსავლების განაწილების არაობიექტური, უსამართლო ფორმების არსებობა იწყებს მოსახლეობის არათანაბარ დიფერენციაციას, დიდ განსხვავებას საზოგადოების ცალკეულ ფენებსა და ჯგუფებს შორის.

სიმდიდრის უთანასწორო განაწილების განსაკუთრებულ ფაქტს წარმოადგენს ზემდინდარ ადამიანთა ჯგუფების წარმოქმნა, რომელთა ქონებაც რამდენიმე ათეულ მილიარდ დოლარს აღწარბებს. მაგალითად: ბრუნესის სულთანი, არაბეთის მეფე, პრიტანეთის დედოფალი ელისაბედ II, კუვეიტი, დუბაისა და აბუ-დჰაბის ემირები. ეს ის ადამიანები არიან, რომელთა ქონებაც 10-დან 25 მლრდ დოლარამდე მერყეობს და თანამედროვე კაცობრიობის საშუალო დისპარომონიას წარმოადგენს, რადგანაც მსოფლიოში ყოველწლიურად შიმშილთა ათობით მილიონი ადამიანი იღუპება, მოსახლეობის უდიდეს ნაწილს აკლია საკვები, სამედიცინო მომსახურება და ა.შ. ეს ფაქტები არის ნათელი დადასტურება იმისა, თუ როგორ

ქმნის დოვლათის განაწილების ფაქტობრივი სისტემა მოსახლეობის ქონებრივი უთანასწორობის აშკარა რეალობას.

აღსანიშნავია, რომ სიმდიდრის ასეთი განაწილება არ წარმოადგენს ცალკეული ადამიანების მისწრაფებას, თუმცა სიმდიდრისადმი ინტერესი ბევრს აქვს და ეს დიდ როლს ასრულებს ქონებრივი უთანასწორობის წარმოქმნაში.

შემოსავლებისა და სიმდიდრის განაწილებაში ფარული და უხეშო ძალადობის მოქმედება რეალური საზოგადოებრივი პირობების და მათზე დაფუძნებული მექანიზმის შედეგია, რაც დასაბამიდან არსებობდა და დღესაც განაგრძობს არსებობას და იგი წარმოშობს არაობიექტურობის აურაცხელ ფაქტებს.

ცალკეულ ადამიანთა დიდი შემოსავლები და ქონება (ანუ უსამართლო განაწილება) წარმოიშვა ისტორიული განვითარების გზაზე და იგი შედეგია საზოგადოების ნაკლები განვითარება-სრულყოფისა. ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ ცხოვრების გაუკეთებლად და წარმოქმნის იგივე პროცესებს განაწილებაშიც. ცალკეულ პიროვნებებს სწორედ რეალურად ჩამოყალიბებული განაწილების საზოგადოებრივი მექანიზმი აძლევს საშუალებას დიდი წილი აიღონ საზოგადოების დოვლათიდან, დააგროვონ დიდძალი ქონება და ა.შ. ადამიანთა მომხატველობით უნარზე, მათ თავგამოდებულ მიდრეკილებაზე ქონების მითვისება-დაკარგვებისაკენ ბევრი რამაა დამოკიდებული.

განაწილების ფაქტობრივი სისტემები, რომლებიც გარეგნულად მისაღები ჩანს, თავისი ნამდვილი არსით ანტიადამიანური, ანტისაზოგადოებრივი იყო და ასეთად დარჩა, რომელიც უპირისპირდება ნამდვილ ადამიანურ პრინციპებს, თუმცა კი ურყევი რეალობაა.

ამ რეალობის არსებობაში დიდი ადამიანთა მატერიალური დოვლათისადმი ინტერესების წვლილი, რაც სულიერი განვითარების ნაკლი უფროა, ვიდრე აუცილებლობა. მატერიალური ნივთები უფრო მეტად მიიწნევა ბედნიერების წყაროდ, ვიდრე ბუნებრივი ნიჭი, ცოდნა, კულტურა, ზნეობა და სხვ. ქონებრივი ინტერესების გამოვლინებას ადამიანები ისეთ სულიერ სიტუცემდე მიჰყავთ, რომ მათ ავიწყდებათ არა მარტო სიმართლე, სამართალი, ზნეობა, არამედ ადამიანური გრძნობებიც უახლოესი პიროვნებებისადმი.

აღნიშნულიდან გამომდინარეობს, რომ დოვლათი, სიმდიდრე უსახლოო მოთხოვნილებების საგანდაა ცქეული.

ასეთია საერთო-საკაცობრიო თვალთახედვით დოვლათის უსამართლო, არაობიექტური განაწილების დედარსი და იგი ეხება როგორც კაპიტალიზმამდე, ასევე კაპიტალისტური და სოციალისტური განაწილების სისტემებს. განაწილება, რომელიც ფარულ და აშკარა ძალადობრივ ნიადაგზე დაფუძნებული უქმნის

ინდივიდს შემოსავალს, უნდა განვიხილოთ როგორც კაცობრიობის უდიდესი წინააღმდეგობა, რომელიც ააშკარავებს ადამიანისა და მისი ცხოვრების არასრულყოფილებას. ეს არასასურველი, მაგრამ რეალური მოვლენაა და ამდენად ამაში უჩვეულო და გასაკვირი არაფერია.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. გ.მალაშხია, მეტაეკონომიკა – ეკონომიკის ფილოსოფია, თბ., 1995.
2. Рональд Дж. Эренберг, Роберт С. Смит. Современная экономика труда. Теория и государственная политика. Издательство Московского университета. 1995.
3. Лори Дж. Грифит, Анна С. Оржера. Проблемы мотивации персонала в общем менеджменте. См. книгу: «Оплата по результату. Из опыта оплаты труда персонала в США». Второе издание. Под общей редакцией Питера Т. Чингоса. Издательство «Диалектика». Москва _ Санкт-Петербург _ Киев. 2004,

Distribution systems and there comparable characterics

Eduard Kavtidge
 Doctor of economics
 Georgian Technical University

There are two basic, legally recognized systems of distribution: free (arrangement) and directive.

Capitalist systems are based on the first one and Socialist systems are based on the second one. But in fact they use both systems. As for outlaw distribution forms (extortion, robbery,theft and other) are typical for all public systems.

Free distribution as Capitalist system changes from one to another form unconstrained. This system which is formed with natural – evolutionary way is originated from the traditional distribution system. Therefore it is result of its historical development.

Allocation rule of directive is formed with force. It's aim is that change injustice of the old distribution system and get more progressive system, which will provide with social justice and objectivity in a little time.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

რამაზ ბერდიანი

ოსე ეკონომიკისა და ბიზნესის
ფაკულტეტის დოქტორანტი,
ა/ო „ეკონომიკური პოლიტიკის ექსპერტა
ცენტრი“-ს პრეზიდენტი

„კერძო საკუთრების გარეშე
თავისუფლება არ არსებობს“
აპაი ბაძრაძე

კერძო საკუთრება მსოფლიო ეკონომიკის ყველა ეპოქის და აგრეთვე სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარ საზრუნავს წარმოადგენს, კერძო საკუთრება არის საფუძველი, რაზეც უნდა და შენდეს თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკა.

ეკონომიკური ისტორიის განვითარების მანძილზე მსოფლიო ეკონომიკამ საკუთრების მრავალი ფორმა გამოსცადა. თუმცა, თავისუფლებას და ეკონომიკურ თავისუფლებას ყველაზე მეტად კერძო საკუთრება ამყარებს მისი მრავალფეროვნებით.

ეკონომიკური თავისუფლების და კერძო საკუთრების საკითხი, განსაკუთრებით საინტერესო და აქტუალურია პოსტსოციალისტური სივრცისთვის სადაც გამოწვევები არც საქართველოა, რამეთუ აქ პოლიტიკური და ეკონომიკური წყობილების ცვლილებას თან სდევს საკუთრების ფორმაცვალეობაც სახელმწიფო საკუთრებიდან კერძო საკუთრებაში გადასვლის სახით, რაც შეიძლება ჩაითვალოს ერთერთ მთავარ ცენტრალურ მოვლენად პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნების ეკონომიკურ პოლიტიკაში.

ამრიგად, კერძო საკუთრების დაცვასთან ერთად ძალზე მნიშვნელოვანია კერძო საკუთრების ფორმირების დონე ქვეყანაში, რადგან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ეკონომიკური თავისუფლების კვლევის შესაბამისი მაჩვენებლების (ინდექსების) გაანგარიშებისას ერთერთ მნიშვნელოვან კომპონენტად კერძო საკუთრებაა მიჩნეული.

ვასკნით, რომ აქტიურად კერძო საკუთრების საერთო მდგომარეობა ზეგავლენას ახდენს ეკონომიკური თავისუფლების განმსაზღვრელ მაჩვენებლებზე, რაც საბოლოოდ აისახება ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებლების ცვლილებაში და კერძო საკუთრების თავისუფალი ფლობა-განკარგვის გარეშე გუბავს ერთობა, როდესაც იზრდება თავისუფალი არჩევანი და თავისუფალი ბაზარი, ხოლო მათ გარეშე ეკონომიკური თავისუფლების ხარისხი დაბალია. ამრიგად, კერძო საკუთრება და ეკონომიკური თავისუფლება მკიდრო ურთიერთკავშირში არიან და ერთმანეთს განაპირობებენ.

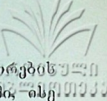
ადამიანის თავისუფლება და კერძო საკუთრება ოდითგანვე ფილოსოფიურ ურთიერთკავშირშია, ხოლო თანამედროვე ეკონომიკური პოლიტიკის პირობებში კერძო საკუთრება ეკონომიკური თავისუფლების მახასიათებელი და მთავარი პირობაა.

კერძო საკუთრება არის საფუძველი, რაზეც უნდა დაშენდეს თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკა. კერძო საკუთრების გარეშე საბაზრო ეკონომიკის შენება ან მასზე საუბარი უბრალოდ ფიქცია და ემსგავსება ფრინველს ფრთების გარეშე.

გამოწვევით ინგლისელი მოაზროვნის ჯონ ლოკის აზრით: „დედამიწა ადამიანისა და მასზე დაბლა მდგომი ყველა ქმნილებისთვის საერთოა,

თუმცა არსებითია ის გარემოება, რომ ადამიანი საკუთარ თავს განაგებს, ანუ საკუთარი თავი მას ეკუთვნის და არც ერთ სხვა ადამიანს მასზე უფლება არ გააჩნია. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ ადამიანის სხეულის ძალით და მისი ხელით შექმნილი ნივთები მის დამსახურებულ საკუთრებას წარმოადგენს. შესაბამისად, ყველაფერი, რასაც ადამიანი ბუნებიდან იღებს ან რასაც მასში იღებს, რაშიც თავის შრომას აქსოვს და ან ამატებს იმას, რაც უკვე მისია და ამ გზით თავის საკუთრებად გარდაქმნის, მისი კანონიერი კუთვნილებაა.“ [7.]

ეკონომიკური ისტორიის განვითარების მანძილზე მსოფლიო ეკონომიკამ საკუთრების მრავალი ფორმა გამოსცადა (სახელმწიფო, საერთო

კოლმეტიკური, კერძო). თუმცა, თავისუფლებას და ეკონომიკურ თავისუფლებას ყველაზე მეტად კერძო საკუთრება ამყარებს მისი მრავალფეროვნებით.

ამრიგად, კერძო საკუთრება მსოფლიო ეკონომიკის ყველა ეპოქის და აგრეთვე, სხვადასხვა ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარ საზრუნავს წარმოადგენს, ჯერ კიდევ მიმდინარეობს ახრთა ჭიდილი სხვადასხვა საკუთრების ფორმების ეკონომიკურ ეფექტიანობასა და მიზანშეწონილობაზე, ვთ შორის თვით კერძო საკუთრების ფორმების ეფექტიანობაზეც.

ჰომკს პ. პ. ახრით - კერძო საკუთრების იდეა შეესაბამება ჩვენს მორალურ ინტუიციას და ის სასოგადოებრივი წყობისა და წინააღმდეგობების მოგვარების ერთადერთ სწორ გზას წარმოადგენს. ხოლო კერძო საკუთრების ინსტიტუტი ეკონომიკური აღმავლობისა და „საზოგადოებრივი კეთილდღეობის“ საფუძველია. თუკი ადამიანები კერძო საკუთრების ინსტიტუტით განსაზღვრულ წესებს იცავენ, სასოგადოებრივი კეთილდღეობა იზრდება. [11.]

ეკონომიკური თავისუფლებისა და კერძო საკუთრების საკითხი, განსაკუთრებით საინტერესო და აქტუალურია პოსტსოციალისტური სივრცისთვის, რამე თუ აქ პოლიტიკური და ეკონომიკური წყობილების ცვლილებას თან სდევს საკუთრების ფორმა-ცვლელბაც სახელმწიფო საკუთრებიდან კერძო საკუთრებაზე გადასვლის სახით, რაც ყოველთვის ნაითვალის ერთ-ერთ მთავარ ცენტრალურ მოვლენად პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნების ეკონომიკურ პოლიტიკაში.

ამ ქვეყანათა რიგში გამოინაკლისი არც საქართველოა და აქაც მიმდინარეობს როგორც ეკონომიკური თავისუფლების, ასევე, სახელმწიფო საკუთრების კერძო საკუთრებად ფორმირების პროცესი და შესაბამისად საკითხი მეტად აქტუალურია.

საქართველოში საერთო ქონების მნიშვნელოვანი ნაწილი ჯერ კიდევ სახელმწიფო საკუთრებაშია, ამ მხრივ ძალზე თვალსაჩინოა მიწის რესურსი და განსაკუთრებით, სასოფლო-სამეურნეო მიწები. მათი კერძო საკუთრებად ფორმირების და თავისუფალ ეკონომიკურ ბრუნვაში ჩართვის კვლევის მაგალითზე შეგვიძლია ზოგადი ეკონომიკური კანონზომიერებები გამოვიკვლიოთ და ვაჩვენოთ მისი გავლენა თავისუფალი ბაზრის და თავისუფალი მეწარმეთა თავისუფალი ფუნქციონირებაზე, აგრეთვე ეკონომიკური თავისუფლების ხარისხზე.

საზოგადოებას აქვს მოთხოვნილება საკუთრების დამკვიდრების, მისი მშვიდობიანი და თავისუფალი ფლობის, გამოყენების, განკარგვის.

აქედან ჩანს თავისუფლებისა და საკუთრების აქტუალურობა როგორც საქართველოში მთელი მსოფლიოს მაშგაბით.

კერძო საკუთრებასა და ეკონომიკურ თავისუფლებაზე უამრავი ნაშრომი თუ სამეცნიერო ანალიტიკური კვლევა გამოქვეყნებული, რომლებიც ძირითადად საერთაშორისო თეორიულ დონეზე ხსნიან საკითხს ან რომელიღაც სხვა ქვეყნის კონკრეტული პრობლემის მაგალითზე გვაძლევენ პრაქტიკულ თუ თეორიულ დასკვნებს. ბოლო პერიოდში ძირითადად მაინც საკუთრების უფლებებზეა ყურადღება კონცენტრირებული, ის არამარტო მკვლევართა, არამედ პოლიტიკოსთა და საზოგადოებრივ სექტორის ერთ-ერთ მთავარ აქტიურობის სფეროს წარმოადგენს, როგორც ცალკეულის ქვეყნის ასევე საერთაშორისო დონეზე. სწორედ არსებულ ნაშრომებზე დაყრდნობით შევეცდებით კვლევით დასახული ამოცანების ახნას და მიზნების მიღწევათ.

კერძო საკუთრებისა და ეკონომიკური თავისუფლების მექანიზმებთან ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელია მეოცე საუკუნის უდიდესი ინგლისელი მოაზროვნე და ეკონომისტი ფრიდრიხ ა. ფონ ჰაეკი, რომელსაც თავის ნაშრომებში ძირითადად განხილული აქვს კერძო საკუთრების და თავისუფლების გუნეხის და მისი მთოვლოდმოგოური საფუძველები. ჰაეკეური თავის მიდგომებთან ერთად ყველა დროის დიდ მოაზროვნეთა შეხედულებებსაც გვიხიარებს.

ა. ჰაეკი საკუთრებას ანტიკური ფუნქციებიდან გვაცნობს და მოყავს მოსაზრება მასზედ, რომ „ბერძნულ-რომანული სამყარო უპირატესად რა უპირებებიც ყოფილა კერძო საკუთრების სამყარო იყო - იქნებოდა ეს საკუთრება მიწის რამდენიმე აკრისა, თუ სენატორების და იმპერატორების უზარმაზარი სამფლობელოებისა; ეს იყო კერძო ვაჭრობისა და ხელოვნობის სამყარო“ [12. 44] რომელმაც საფუძველი დაუდო თავისუფალ საერთაშორისო სავაჭრო ურთიერთობას და მაშინდელი სამყაროს ეკონომიკურ თუ პოლიტიკურ წესრიგს.

ა. ჰაეკის აზრით კერძო საკუთრება, რომელსაც ის „ინდივიდუალიზებულ საკუთრებად“ ახსენებს, ნებისმიერი გზებითარებულ ცივილიზაციის ზნეობრივი ნორმების ბირთვია. [12. 44] ნორმებისა, რომელბიც უზრუნველყოფს ერთის მხრივ თავისუფლების არეალს და, მეორეს მხრივ, მის საზღვრებს. მეცნიერის გააზრებით „ცივილიზაცია შვიდდება ვრცელდებოდეს, მაგრამ არ შვიდდება მნიშვნელოვნად წაიწიოს წინ ისეთი

ახალი ეპოქისთვის THE NEW ECONOMIST

ხელისუფლების პირობებში, რომელიც მოქალაქეებს ყოველდღიური საქმეებით ხელმძღვანელობის უფლებას ჩამოართმევს და მას თავაზე აიღებს. ჯერ არცერთ განვითარებულ ცივილიზაციას არ მიუღწევია წარმატებისთვის ისეთი ხელისუფლებით, რომლის უმთავრეს მისიანს ეკრძო საკუთრებაზე ზრუნვა არ შეადგენდა“ [12. 48]

სწორედ ეკრძო საკუთრება იწვევს საერთო კეთილდღეობის ამადლებას, უზრუნველყოფს ეკონომიკურ ზრდას და საერთო საზოგადოებრივი სიკეთის მატებას.

ხემაღლიშნულს შემდგენაირად გვიხსნის პ. პ. პოპე – საკუთრების დამკვიდრების თითოეული შემთხვევა მეპატრონის კეთილდღეობას ზრდის (აქტივთა ეკრძო საკუთრებად თავისუფალი ფორმირება), წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს ქმედება არც კი განხორციელდებოდა. იმავედროულად, ამ ქმედებით ზიანი არავის არ ადგება. ამის ახასხველად მას პარტულის პირობა მოყავს (რომლის მიხედვით, „საზოგადოებრივი კეთილდღეობის“ ზრდაზე საუბარი მხოლოდ იმ შემთხვევაშია მეცნიერულად გამართლებული, როდესაც გარკვეული ცვლადების შედეგად თუნდაც ერთი ადამიანის ყოფა უმჯობესდება, ხოლო სხვების მდგომარეობა არ უარესდება) [11]

თავდაპირველი დაპატრონების ნებისმიერი შემთხვევა ამ მოთხოვნას აკმაყოფილებს. იგი ისე ზრდის ერთი ადამიანის, ანუ მესაკუთრის კეთილდღეობას, რომ სხვების დოვლათს (საკუთრებას) არ ხელყოფს. ყველას ისეთივე რაოდენობის საკუთრება რჩება, რაც მანამდე გააჩნდა, ხოლო მიმოვისებელი ახალ, მანამდე არარსებულ ქონებას იძენს. შესაბამისად, დამკვიდრება (ქონების საკუთრებად ქცევა) ყოველთვის ზრდის საზოგადოებრივ კეთილდღეობას, ანუ თუ წარმოება და მოხმარება არ იწვევს სხვა ადამიანთა მფლობელობაში მყოფი ქონების ფიზიკურ დაზიანებას ან შემცირებას, იგი ყოველთვის საზოგადოებრივი კეთილდღეობის ამადლებას ემსახურება [11] მართლაც პ. პ. პოპეს ეს მოსაზრება ნათლად ასახავს ახალი ეკრძო საკუთრების დამკვიდრების მეშვეობით როგორც კეთილდღეობის ამადლებას, ასევე, საბაზრო ბუნებაში ახალი აქტივის ნაბმასაც, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს კონკურენციას, ეკონომიკურ თავისუფლებას და აძლიერებს ეკონომიკური ზრდის შესაძლებლობებს. საზოგადოების ამგვარი ახალი საკუთრების დამკვიდრების მოთხოვნის დაშობს სწორედ თავისუფლებას და თავისუფალი ქმედების აუცილებლობას, რაც პირდაპირ ეხმარება

თითოეული ადამიანის მისწრაფებას, გაიუმჯობესოს და აიმაღლოს კეთილდღეობა სწორედ ეს მისწრაფება ამოძრავებს თანამედროვე საზოგადოებასაც და ამოძრავებდა ანტიკური ხანის ადამიანებს თუ მათ ერთობებს, რაც, თავის მხრივ გარკვეულ წეს-ჩვეულებების და მორალურ თუ სამართლებრივ შეთანხმებებში აისახებოდა.

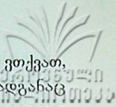
თავისუფლების, საკუთრების და წესრიგის არსებობის წინაპირობა ძველი ბერძენიდან დღემდე იფიქრება, შესაბამისი კანონმდებლობის სახით, სადაც უკველი წესების ერთიანობა ყველა პერსონას აძლევს საშუალებას, ნებისმიერ დროს დარწმუნდეს ვის შეუძლია კონკრეტული ნითვის ფლობა. [12. 45]

ანტიკური ხანიდან დღემდე საკუთრების ცნება იხვეწება დროსა და სივრცეში თავისი მრავალფეროვნებით, ვერც დღეს და ვერც მომავალში ვერ ჩაითვლება დასრულებულად, რადგან ის თავისუფალი ეკონომიკის განუყოფელი ნაწილია და მასთან ერთად პროგრესირებს და მის მიმართაც ცნებებითი მიდგომაშიც გადახალისებას ექვემდებარება.

საკუთრების უფლებრივი საკითხი იმ დროისთვის მწყობრადაა ახსნილი გამოჩენილი ინგლისელი მოაზროვნის ჯონ ლოკის 1690 წელს ნაშრომში „საორი ტრაქტატი ხელისუფლების შესახებ“, სადაც ის აღნიშნავს, რომ ქონებრივი უფლება საერთო სარგებლობის საგნის მითვისებისა (დაუფლების) და მისი ბუნებრივი მდგომარეობის შეცვლისთანავე წარმოიშობა. ამ უფლების გარეშე საერთო მფლობელობაში მყოფი საგანი უსარგებლოა. [7]

სწორედ ასეთ საერთო საკუთრებად შეიძლება ჩაითვალოს დღევანდელი სახელმწიფო საკუთრებაც, რომელიც საბაზრო ეკონომიკის პირობებში უსარგებლო თუ არა, ეკონომიკურად არაეფექტიანი და წამებელი ხდება.

პ. პ. პოპე ხსნის, რომ არისტოტელედ თავის „პოლიტიკაში“ ეკრძო საკუთრების უპირატესობებზე გვესაუბრება. უპირველეს ყოვლისა, ეკრძო საკუთრება უფრო ნაყოფიერია. „ის, რაც მრავალი ადამიანის ერთობლივ საკუთრებაშია, ყველაზე ნაკლებადაა მოვლილი. ადამიანები ყველაზე მეტ ყურადღებას იმას უთმობენ, რაც მათ ეკუთვნით და ნაკლებად ზრუნავენ იმაზე, რაც საზოგადოა. ან თუ მაინც ზრუნავენ, მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს თითოეულ მათთაგანს პირადად ეხება. მაშინაც კი, როდესაც უყურადღებობის სხვა მიზეზი არ არსებობს, ადამიანები მათზე დაკისრებული მოვალეობების შესრულებას თავს მაინც აარიდებენ,

თუკი ფიქრობენ, რომ მათი საქმე შეიძლება სხვათა გააკეთოს.“ [11]

ფ. პატივ გამოთქვამს ვარაუდს, რომ ნაყოფიერი მიწის ნაკეთების ხელშეუხებლობის უზრუნველყოფის აუცილებლობამ განაპირობა მიწის საერთო ჯგუფური საკუთრებიდან კერძო პერსონალურ საკუთრებაზე გადასვლა, სადაც გადაშვევტ გარემოებად მიიხსენებს, რომ კერძო საკუთრების განვითარება ვაჭრობის განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა და სხვა უფრო დიდი ურთიერთ თანამშრომლობაზე დაფუძნებული სტრუქტურების ჩამოყალიბებისა, მათ შორის ისეთი სიგნალების წარმოშობის, როგორცაა ფასები და საკუთრების ფლობა-გამოყენების საკითხები[12. 46-47].

ჯ. ლოკი ამბობს, „მიწა ადამიანის საკუთრება იმდენადაა, რამდენადაც იგი ხნავს, თესავს, ანაყოფიერებს, ამუშავებს და ნაყოფს იძის“[7]. ანუ ეკონომიკურ პაქტორებსა და ბრუნვაში ჩაბმული, დღევანდელ საქართველოს რეალობაში ძირითადი შესაკუთრებ სახელმწიფო მიწის ეკონომიკურ ბრუნვაში ჩაბმას ვერ ახერხებს, შესაბამისად, ეკონომიკურად არაუეფექტიანობასთან ერთად, საზოგადოებრივი კეთილდღეობის თვალსაზრისით წამგებანია ასეთ აქტივზე სახელმწიფო საკუთრების უფლებაც, ის უპტივებლანს ახდენს თითოეული მოქალაქის თავისუფლებაზე რადგან საკუთრება მთავარი ფაქტორია ეკონომიკური თავისუფლების.

თავისუფლება ასახავს როგორც ცალკეული ადამიანის მდგომარეობას, ასევე ადამიანთა მთელი ჯგუფის მდგომარეობასაც [2. 13]. აქედან გამომდინარეობს სწორედ საზოგადოებრივი წესრიგის აუცილებლობა, სადაც ადამიანთა ინტერესები უნდა იყოს შეთანაწყობილი, მათ შორის კერძო საკუთრების დამკვიდრების, ქონების და მისი შემდგომი თავისუფალი განკარგვისა და მისი ხელყოფისაგან დაცვის გარეშე.

ფ. ბასტიას აზრით საზოგადოება, ადამიანები და საკუთრება კანონის ჩამოყალიბებამდე არსებობდა. „მე ასე ვიტყვით: საკუთრება იმიტომ კი არ არსებობს, რომ კანონი არსებობს, არამედ კანონი არსებობს იმიტომ, რომ საკუთრება არსებობს“. „საკუთრება მე მესმის, როგორც მშრომელი ადამიანის უფლება ყოველივე იმაზე, რაც მან თავისი შრომით შექმნა“. მისი აზრით საკუთრება ღვთის ნებით არის გათვალისწინებული და კანონის დანიშნულება სწორედ საკუთრების დაცვა - ეკონომისტებს მიაჩნიათ, რომ საკუთრება ისეთივე და იმთავითვე არსებული ფაქტია, როგორც ადამიანი. ადამიანი კანონს არ შეუქმნია, ისევე როგორც არ შეუქმნია საკუთრება. საკუთრება ადამიანის

არსებობის ბუნებრივი შედეგია. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ადამიანი შესაკუთრედ იბადება, რადგანაც მას დაბადებისთანავე გარკვეული მითხოვნილებები გააჩნია, რომელთა დაკმაყოფილება მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. [4]

მართლაც, საკუთრების არსებობა ითხოვს წესრიგს და მისი გეგმარება სამართლიანობას, სწორედ წესრიგი და სამართლიანობა უდევს საფუძვლად ყველა კანონს ორგანიზებულ საზოგადოებაში.

დ. იუმისათვის საკუთრების მარგულირებული წესები იმდენად გადაშვევტი ჩანდა, ზნეობრივი ნორმების სისტემაში, რომ მათ „ადამიანის ბუნების შესახებ ტრაქტატის“ დიდი ნაწილი მიუღვნა. ის თვლიდა, რომ კერძო საკუთრების დამკვიდრება ცივილიზაციის დაწყებას მიანიშნებდა.[12. 51]

დ. იუმი თვლიდა, რომ ყველასათვის მაქსიმალური თავისუფლება თითოეულის თავისუფლების შესწავლის მოთხოვნაა. ამ შესწავლებებს ის სამ „ძირითად ბუნებრივ კანონს“ უწოდებს. ესენია „საკუთრების სტაბილურობის, მისი შეთანხმების საშუალებით გადაცემისა და პირობის შესრულების“ შესახებ კანონები. ის პირველი იყო ვინც გააზრა, რომ „საკუთრებით თავისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ იმ პირობით, თუ თანშობილი ზნეობრივი ინსტინქტი შეკავდება და შეიზღუდება მიმდევრო დებულებით და სამართლიანობა ან სხვა პიროვნების საკუთრებისადმი პატივისცემა, ერთგულება ან პირობის შენახვა აუცილებელი გახდება და ძალაუფლებას მოიპოვებს ადამიანებს“.[12. 51-53]

ა. ფერგიუსონი ამბობს: „ცხადი უნდა იყოს, რომ საკუთრება პროგრესის პირობაა“.[12. 53]. მართლაც ყოველად წარმოუდგენელია ეკონომიკური პროგრესი საკუთრების გარეშე, მის გარეშე ეკონომიკა საფუძველდ გამოცლილი იქნებოდა, ამიტომაც თანამედროვე პირობებში კერძო საკუთრების დამკვიდრებისა და მისი დაცვის მექანიზმების სრულყოფაა საჭირო. საკუთრების უფლებების სრულყოფასთან დაკავშირებით პატივ გავწდის შემდეგ მოსაზრებას: იმისთვის, რომ კერძო საკუთრების ინსტიტუტი უფრო სასარგებლო გახდეს, კულტურული და ეკოლოგიური ნაბიჯებია გადასადგმელი, მაგალითად, საკუთრების უფლების შეღავათის აღსაკეთაოდ, კონკურენციის საყოველთაო გაერცელება საჭირო [12. 54].

კონკურენცია და გარეთეე საკუთრების დივერსიფიცირებაც მთავარი გარანტი და საკუთრების ხელყოფისაგან დაცვის ეფექტიანი

მექანიზმებია, ხოლო საკუთრების ფორმების მრავალფეროვნება იძლევა საშუალებას, ამა თუ იმ ქონებას, აქტივს (მატერიალურ და არამატერიალურ) მრავალი მესაკუთრის სახით გაუზიარდეს მრავალი დამცველი, რაც თავისმხრივ კონკურენტულ გარემოს უწყობს ხელს და რასაკვირველია, ეკონომიკურ თვისუფლებასაც.

მოყვანილი განხილვებით, თეორიებითა და დასკვნებით კვლევის მიზნის და ამოცანების დაქაყოფილება გვსურდა, თეორიული, ეკონომიკური რეფორმების ისტორიული და კვლევით შედეგების ანალიზის საფუძველზე სტატიაში გვინდა ვაჩვენოთ საქართველოს რეალური სურათი საკუთრებისა და ეკონომიკური თვისუფლების მდგომარეობის, რისთვისაც საჭიროა პასუხი გვეცეს კითხვებს: დასრულდა თუ არა კერძო საკუთრების ფორმირება? აღნიშნულის საფუძველზე შექმნოთ თუ არა ამოქმედება კერძო თვისუფალმა ბაზარმა.

ეკონომიკური თვისუფლების კვლევამ აქამდე აქსიომურად გააზრებულ კერძო საკუთრების ფორმირების პრაქტიკულ კვლევამდე მიგიყვანა. იმისათვის, რომ რეალურ ეკონომიკურ თვისუფლებაზე ვისაუბროთ, უნდა გვეჩვენდეს დომინირებადი კერძო საკუთრება, რადგან კერძო საკუთრების დომინირების პრინციპზე აგებული თვისუფალი ეკონომიკა, განსაკუთრებით კი საბაზრო ეკონომიკა, თუნდაც სოციალურად ორიენტირებული.

კვლევის საფუძველზე დავადგინეთ საქართველოში მიწის აქტივის ღირებულებას 1 კვ. მ-ზე, კერძო და სახელმწიფო საკუთრების ურთიერთდამოკიდებულება და სხვა ტენდენციები.

ამრიგად საქართველოს რეალობაში აქტივების სამი ბაზარი გამოვლინდა:

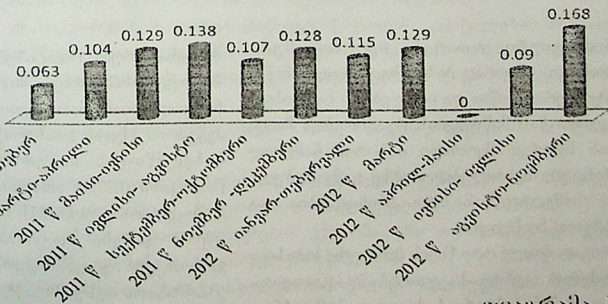
- 1) „სახელმწიფო ბაზარი“ (პირველად);
- 2) „იძულებითი ბაზარი“ (აღმასრულებლის მიერ ჩამორთმეული ქონების);
- 3) „კერძო ბაზარი“ (კერძო მესაკუთრე ფიზიკური და იურიდიული პირების ქონების ანუ მეორადი ბაზარი).

ამ ბაზრების არსებობა და ურთიერთდამოკიდებულება განსაზღვრავს კერძო საკუთრების ფორმირების საკითხს და მის შემდგომი თავისუფალი გამოყენება განკარგვის საკითხსაც, რასაც, თავის მხრივ, მიყვავართ ეკონომიკურ თვისუფლებამდე და მის ხარისხამდე. კვლევის პერიოდად აღებულია პირველადი ბაზრისთვის 2010 წლის 15 ნოემბრიდან 2012 წლის 15 ნოემბრამდე სახელმწიფოს საკუთრებაში მყოფი აქტივების (მიწის) საპრივატიზაციო აუქციონები. 2011 წლის 1 იანვრიდან 2012 წლის 15 ნოემბრამდე კერძო და იძულებით ბაზრის აუქციონები.

კვლევით პერიოდში ელექტრონული აუქციონების მეშვეობით შევისწავლეთ და გავაანალიზეთ 1631 სახელმწიფო მიწის პრივატიზების აუქციონის შედეგი, 382 „იძულებითი ბაზრის“ აუქციონის და კერძო მესაკუთრეთა „მეორადი ბაზრის“ გარიგებები [19].

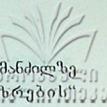
კვლევის შედეგები მოცემულია 1.1 დიაგრამაში[19]. სადაც მკვეთრად ჩანს მიწის 1 კვ.მ-ს ფასის ზღრდის ან კლების ტენდენცია.

2010-2012 წწ აუქციონებით გაყიდული სახელმწიფო მიწების ფასი თვეების მიხედვით 1 კვ.მ-ზე^[19]

დიაგრამა 1.1

სახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ანლიშნული მეტყველებს მიწის პირველადი ბაზრის არაელასტიურობასა და კონკურენციის დაბალ მახასიათებლებზე, შესაბამისად, კერძო საკუთრების ფორმირება მიმდინარეობს არაკონკურენტულ გარემოში.

„პირველად ბაზარზე“, მიუხედავად მიწის ცვალებადი მაღალი მიწოდებისა, ფასი მის მიმართ სუსტად რეაგირებს, რაც საბაზრო კანონზომიერებებს არ პასუხობს (თავისუფალი გაცვლა და ფასწარმოქმნა).

კვლევის დროს, დროითი პერიოდების დაკვირვების შედეგად გამოვლინდა წვევტა საპრივატიზაციო პერიოდში „პირველად ბაზარზე“. 2012 წლის 26 მარტიდან 31 მაისამდე არ განხორციელებულა მიწის საპრივატიზაციო აუქციონები, რაც ფაქტურად ნიშნავს, რომ 65 დღის განმავლობაში შეჩერდა „პირველადი ბაზარი“ (იხ. დიაგრამა 1.1), სწორედ ეს პერიოდი მნიშვნელოვანი

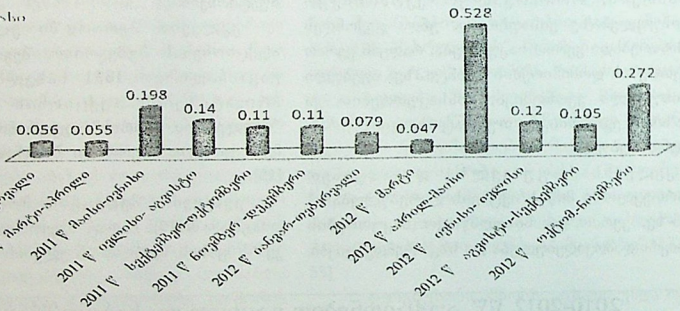
და საინტერესო კვლევითი დაკვირვების მანძილზე „იძულებითი“ და „მეორადი ბაზარების“ ფუნქციონირებისას, ეს მცირე პერიოდი დადებითად აისახა ამ უკანასკნელი ორი ბაზრის გააქტიურებასა და მათი კონკურენტუნარიანობის ამაღლების თვალსაზრისით.

„იძულებითი ბაზრის“ მონაცემები მოყვანილია 12 დიაგრამაში, დიაგრამიდან ჩანს, რომ „პირველადი ბაზრის“ შეჩერების კვალობაზე მიმდინარეობს 1 კვ. მ. სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფასის მნიშვნელოვნად მატება და კონკურენციის ზრდა, აუქციონში მონაწილეთა აქტიურობის (ბიჯების) ხახით.

იძულებითი ბაზრის მაგალითზე 1 კვ. მ-ზე ფასმა მოიმატა 0,52 ლარამდე, ხოლო პრივატიზების (პირველადი ბაზრის) განახლების შემდგომ ისევ დაიწია, რაც ჩანს დიაგრამა 1.2-ში [19]. და მისი შედარებისას დიაგრამა 1.1-თან.

2010-2012 წწ იძულებითი აუქციონებით გაყიდული მიწების ფასი თვეების მიხედვით 1 კვ.მ-ზე [19]

■ 1 კვ.მ. ფასი

დიაგრამა 1.2

ანალოგიური ვითარება იყო მოცემული პერიოდისთვის „მეორადი ბაზარზეც“, სადაც მიწის ფასმა მყისიერად აიწია და იძულებითი ბაზრისგან განსხვავებით მას მიწოდების რეაგირებაც მოყვა ვინაიდან სწორედ მეორადი ბაზარია ნამდვილ კონკურენტულ შესაძლებლობებზე დამყარებული ბაზარი, რომელიც საბაზრო პრინციპებით და მექანიზმებით მოქმედებს.

ამრიგად, ბოლო ორი წლის მანძილზე საბაზრო მექანიზმებით კერძო საკუთრებაში გადავიდა მხოლოდ 19 346 ჰექტარი სასოფლო სამეურნეო მიწა, ხოლო პრივატიზებით მიღებული თანხა შეადგენს 21.49 მილიონ ლარს. იმ ფონზე

როდესაც სრულ პრივატიზებას დაქვემდებარებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფონდი (სახნაი, მრავალწლიანი ნარგავები, სათიბი) 1209 ათასი ჰექტარია აქედან დაახლოებით 45% ჯერ კიდევ სახელმწიფოს საკუთრებას წარმოადგენს (საძოვარი 1 796 ათასი ჰექტარი მეტწილად განსაკრძოებული) [მ. 11]. მიწასთან შედარებით, უფრო უარესი მდგომარეობაა მთლიანად ეკონომიკური აქტივების კუთხით, სადაც ჯერ კიდევ უზარმაზარი რესურსი აქტივებისა სახელმწიფო საკუთრებაშია, რომელიც აუცილებლად კერძო საკუთრებად უნდა ფორმირდეს. გამოდის, რომ პრივატიზების ასეთი ტემპით მხოლოდ მიწაზე

მინიმუმ 20 წელი კიდევ ვერ განსორციელებდა საკუთრების სრული ფორმირება. ხოლო კერძო საკუთრების სრულად არ ქონა ნიშნავს იმას, რომ არასრულად გამოიყენება ეკონომიკური სიმძლავრეები, აქტივები არ არიან ჩამოყალიბებული თავისუფალ ეკონომიკურ ბრუნვაში; შესაბამისად არასრულფასოვანია ეკონომიკური თავისუფლება და ეკონომიკური ზრდის პოტენციალიც არასრულადაა გამოყენებული.

ამრიგად, კერძო საკუთრების დაცვასთან ერთად ძალზე მნიშვნელოვანია კერძო საკუთრების ფორმირების დონე ქვეყანაში, რადგან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ეკონომიკური თავისუფლების კვლევის შესაბამისი მაჩვენებლების (ინდექსების) განაგარიშებისას კერძო საკუთრება ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტადაა მიჩნეული. აქედან გამომდინარე, ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსები ძირითადად რეალურ და სანდო ინფორმაციას იძლევიან იმ ეკონომიკურად მდლანგანივითარებულ ქვეყნებში, სადაც კერძო საკუთრების ფორმირება დასრულებულია და შესაბამისად, კერძო საკუთრებაც მდლან დონეზეა დაცული. ხოლო ქვეყნებში (რეგიონებში), სადაც კერძო საკუთრების ფორმირება ჯერ კიდევ არაა დასრულებული და კერძო საკუთრებაც ნაკლებადაა განვითარებული, ფერხდება აქტივების თავისუფალ ეკონომიკურ ბრუნვაში ჩაბმა, რაც ზეგავლენას ახდენს სხვა ეკონომიკურ მაჩვენებლებზეც. ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის კვლევისას

კომპონენტების შესახებ ინფორმაციის არასრულყოფილებიდან გამომდინარე, ნაკლებად სწორ წარმოდგენებს ქმნიან ეკონომიკური თავისუფლების დონის შესახებ და ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსების არასრულყოფილებაში აისახება.

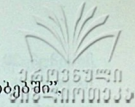
მეტწილად პოსტ-სოციალისტურ სივრცეში და მათ შორის საქართველოშიც სახელმწიფო საკუთრებასა და კერძო საკუთრებას შორის პროპორციული დამოკიდებულების ზუსტი ინფორმაცია არ არსებობს, შესაბამისად არ არსებობს ინფორმაცია კერძო საკუთრების ფორმირების შესახებ, რომელ ეტაპზეა და როდის დასრულებდა ფორმირების პროცესი.

ამრიგად, საბაზრო ეკონომიკა და ეკონომიკური თავისუფლება ემყარება კერძო საკუთრებას და თავისუფალ კონკურენციას, აქტივებზე კერძო საკუთრების საერთო მდგომარეობა ზეგავლენას ახდენს ეკონომიკური თავისუფლების განმსაზღვრელ მაჩვენებლებზე, რაც საბოლოოდ აისახება ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებლების ცვლილებაში და კერძო საკუთრების თავისუფალი ფლობა განკარგვის გარეშე გვაქვს ვითარება, როდესაც იზღუდება თავისუფალი არჩევანი და თავისუფალი ბაზრი, ხოლო მათ გარეშე ეკონომიკური თავისუფლების ხარისხი დაბალია. ამრიგად, კერძო საკუთრება და ეკონომიკური თავისუფლება მჭიდრო ურთიერთკავშირში არიან და ერთმანეთს განაპირობებენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აღნიანი ა. ა., პარლდ დემსეცი - „საკუთრებითი უფლებების პარადიგმა“, თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III წიგნი, „ლიბერალიზმი და საკუთრება“, თბ., 2005.
2. ბალცეროვიჩი ლ., საკუთრების ანალიზი - (ნაწვეტი წიგნიდან „კაპიტალიზმი, სოციალიზმი, ტრანსფორმაცია“) სახელმწიფო გარდაბავალ პერიოდში, ა. გრშიკაშვილის თარგმანი, თბ., 2002.
3. ბალცეროვიჩი ლ., თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებულის III წიგნი, ლიბერალიზმი და საკუთრება, თბ., 2005.
4. ბასტია ვ.-, „საკუთრება და კანონი“ თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III. ლიბერალიზმი და საკუთრება, თბ., 2005.
5. თერო დ., „საკუთრებითი უფლებები ბუნებრივი რესურსების, განადგურების წინააღმდეგ“ თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III, „საკუთრება და თავისუფლება“, თბ., 2005.
6. კაკულუშნიკოვი რ., „საკუთრებითი უფლებების ეკონომიკური თეორია“, თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III, „საკუთრება და თავისუფლება“, თბ., 2005.
7. ლოკი ჯ., საკუთრების შესახებ „მეორე თხზულება სამოქალაქო ხელსუფლების შესახებ“, თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III, საკუთრება და თავისუფლება, თბ., 2005.

<http://nesgeorgia.org/publicationst3.php>

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების ეროვნული ცენტრი THE NEW ECONOMIST

8. **ოქროცვარიძე ზ.** - დისერტაცია „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის გამოყენების ეფექტიანობის ამაღლების გზები სამეურნეო მექანიზმის სრულყოფის პირობებში“, საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტი, თბ., 2006.

9. **ჩხაიძე ი.**, „როგორ გავმდიდრდეთ ანუ ჩვენი გზა ეკონომიკურ კეთილდღეობისაკენ“, თბ., 1999.

10. **ჯანდიერი გ.**, „ეკრძო საკუთრება და საქართველო“ თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III წიგნი, „ლიბერალიზმი და საკუთრება“, თბ., 2005.

11. **პოპე პ. პ.**, „ეკრძო საკუთრების ეთიკა და ეკონომიკა“, თავისუფლების ბიბლიოთეკის კრებული III, ლიბერალიზმი და საკუთრება. პუნქტი IV, თბ., 2005.
<http://nesgeorgia.org/files/III-160-hoppe.pdf>

12. **პაევი ფ. ა.**, „საბედისწერო თავდაჯერებულობა სოციალიზმის შეცდომები“, თბ., 2000.

13. **ჩხაიძე ი.**, „გვაკლია კაპიტალიზაცია“ http://www.facebook.com/note.php?note_id=223606184338603

14. **Shaffer B.**, „Boundaries of Order: Private Property as a Social System“, Mises Institute, 2009.
<http://mises.org/document/4223/Boundaries-of-Order-Private-Property-as-a-Social-System>

15. **Mises L. v.** „Liberty and Property“, Updated 2010. <http://mises.org/document/880/Liberty-and-Property>

16. **Rothbard M. N.**, „For a New Liberty: The Libertarian Manifesto“, Updated 2008.
<http://mises.org/document/1010/For-a-New-Liberty-The-Libertarian-Manifesto>

17. **Тамм С.**, „собственность“, библиотка ГВЛ серия Экономика, берлин, 2009.

18. **Гризвольд Д.**, – „Шесть причин покончить с сельскохозяйственными субсидиями и торговыми барьерами“, Стратегия эффективных реформ. <http://www.inliberty.ru/library/study/315/B82=KE@5D>@@3>2K<8 10 5 0<>

19. „საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტო“.
www.eauction.ge

20. www.privatization.ge

21. http://77.92.224.125/spp/spp/entities_for_sale.php?¶ms=S7QysqoutjKxUspJzEtXsi4G8pXSU0EMQ0Mrpd58ksySvyiSvYgKgUKaVsXUAA%3D%3D

22. <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>

23. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=4898>
<http://nesgeorgia.org/page.php?id=1002>

Private Property as a Determinant of Economic Freedom

Ramaz Gerliani
doqtorant of ivane javakhishvili tbilisi state university,
faculty of economy and business
President of NGO „economic policy expert’s centre”

Private property is a major issue/element of the world economy as well as the economic policies of different countries. Private property is the basis for the creation of a free market economy.
Economic history of the development of the world economy has experienced many forms of properties. However, for the most part, only private property reinforces the freedom and economic freedom.

Both, economic freedom and private property issues are particularly interesting and relevant to the post-socialist space, including Georgia, because in the process of changes in political and economic structures followed by the transformation of state property into private one.

Therefore, the need to protect private property, the dynamic nature of its formation is essential for any country, especially for Georgia, as the international organizations for the study of the economic freedom index (indices), private property is considered to be an important part of its calculation.

In conclusion, the overall situation of private property of a country's assets affects on key indicators of economic freedom, and overall economic growth. Ignoring private property is a situation in which the free choice and the condition for a free market are restricted, and without them economic freedom is considerably lower.

In summary, private property and economic freedom are closely related to each other and are reversible.

ასამათ შამშიბია,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
დოქტორანტი

ახალი პერიოდში THE NEW ECONOMIST

საბაზრო ეკონომიკა, განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემის წინაშე ახლებურად აყენებს მიუღწეველ რთვ ამოცანებს, რომელთაგან უმნიშვნელოვანესს საკადრო პოტენციალის მაქსიმალურად ეფექტური გამოყენება წარმოადგენს. იმისათვის, რომ მოხდეს ამ მიზნის მიღწევა, სკოლას ყოველმხრივ დახმავებული საკადრო პოლიტიკა უნდა გააძლიეროს.

მაშასადამე, საკადრო პოლიტიკა არის საკადრო მუშაობის პრინციპების, მეთოდების, ფორმების, მიზნებისა და ამოცანების შემუშავების ორგანიზაციული მექანიზმების ერთობლიობა, რომელიც მიმართულია საკადრო პოტენციალის შემუშავებაზე, განმტკიცებასა და განვითარებაზე.

საკადრო პოლიტიკა ზრუნავს კვალიფიციური და მაღალმწარმოებლური შეკრული საკადრო პოლიტიკის შექმნაზე, რომელსაც ექნება უნარი დროული რეაგირება მოახდინოს პაზრის სწრაფად ცვლად მდგომარეობებზე სკოლის განვითარებისა და მისი პერსონალის მართვის სტრატეგიების გათვალისწინებით. ამრიგად, საკადრო პოლიტიკა პირველ რიგში ითვალისწინებს პერსონალის მართვის სტრატეგიის ფორმირებას, რომელიც თავის მხრივ, ეფუძნება სკოლის საერთო განვითარების სტრატეგიას.

XX საუკუნის მეცნიერების უდიდესმა ტექნოლოგიურმა მიღწევებმა მოითხოვა განათლების სტრუქტურისა და შინაარსის არსებითი შეცვლა. ცხადია, უპირველესი პრიორიტეტი და აქტუალობა ენიჭება სწავლების მეთოდების, ხერხებისა და ორგანიზაციული ფორმების შემუშავებას, მსოფლიო საგანმანათლებლო სისტემის თანამედროვე სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანას. ეს, პირველ რიგში, ეხება ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლას, რადგან იგი წარმოადგენს უმაღლესი განათლების ბაზისს. უადრესად მნიშვნელოვანია სკოლებში სწავლების თანამედროვე მეთოდებისა და ფორმების კვლევა, მეცნიერული ანალიზი, რაც პედაგოგებს შესასწავლო საგნის თანამედროვე მეთოდოლოგიური საფუძვლების დამუშავებისა და სწავლების ხარისხის გაუმჯობესების საშუალებას მისცემს.

გლობალიზაციის, მსოფლიო ეკონომიკისა და კულტურათა ინტეგრაციის პროცესმა, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების სწრაფმა ტემპმა და მასთან დაკავშირებულმა მოვლენებმა, ცხადია, ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა განათლების სისტემა. თანამედროვე საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების სწრაფად ცვლადებად ეპოქას სჭირდება უფრო მოქნილი, შემოქმედებითი, როულ

სიტუაციებში სწრაფად გარკვევის, მაღალი პიროვნული და პროფესიული უნარების მქონე ადამიანები. ისინი კი სკოლამ უნდა აღზარდოს. ასეთივე რთული და საპასუხისმგებლო გამოწვევების წინაშე დგას საქართველოს განათლების სფერო, რომელიც ათეული წლების მანძილზე წარმოადგენდა საბჭოთა ცენტრალიზებული მართვის ფორმაზე დაფუძნებული განათლების სისტემის ნაწილს.

ბოლო წლებში, საქართველოში განათლებისა და მეცნიერების მდგომარეობა, მისი შემდგომი განვითარების გზები და პერსპექტივა ცხარე მსჯელობასა და კამათს იწვევს. ეს გასაკვირი არ არის, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, გლობალიზაციის შეუქცევადი პროცესი ახალი გამოწვევების წინაშე აყენებს ნებისმიერი ქვეყნის განათლების სისტემას. ამიტომ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, მოიძებნოს პასუხი შეითხოვაზე: რა არის განათლება – ადამიანის პროფესიული უფლება თუ გლობალური ბაზრის პროდუქტი, რომელიც შეიძლება ყველასთვის ხელმისაწვდომი არც იყოს.

მოცემულ სტატიაში მსჯელობის საგანი ვერ იქნება სასწავლო პროგრამებისა თუ სახელმძღვანელოების აკადრაციანობა, სწავლების

მეთოდები და ა.შ., რადგან ნებისმიერი პროგრამა, მეთოდი და შესაძლოა, სასწავლო საათების განაწილება კი, უნდა ეფუძნებოდეს ისეთ საგანმანათლებლო კონცეფციას, რომელიც საზოგადოების განვითარების ინტერესით იქნება ნაკარნახევი. ამიტომ, აუცილებელია, პირველ რიგში, გამოკვეთოთ მიდგომები და სოციალური პრიორიტეტები, რომლებმაც დარგის პოლიტიკა უნდა განსაზღვროს. ამ პრიორიტეტთა შორის ერთ-ერთი უპირველესი პედაგოგის როლია და სტატუსის ამაღლება-გაძლიერება უნდა იყოს.

საქართველოში მასწავლებლის პროფესიას ნამდვილად სჭირდება პოპულარიზაცია. ვერ შეიტყოთ, რომ მისდამი ინტერესი დიდა. მიზეზად ხშირად მცირე ხელფასი მოჰყავთ, თუკი დადეს მასწავლებელს, სერტიფიცირებისა და სხვადასხვა გამოცდის ჩაბარების გზით, შემოსავალი შეუძლია საკმარის გაზარდოს. ასეა თუ ისე, ვიჭირობთ, მიზეზი მხოლოდ ეს არ უნდა იყოს; მასწავლებლობა მხოლოდ და ძალიან ფაქიზი პროფესიაა. პედაგოგი ხომ ერთ-ერთი მთავარი ავტორიტეტია, რომელიც მოხარდეს ღირებულებათა მიმართ სწორი, ჯანსაღი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებაში ესმარება. მასწავლებლობა – ეს უბრალოდ სამსახური არ არის. თუ ვინმე პედაგოგობას ნახევარი სამუშაოდღის ან ხანგრძლივად არედაცავს გამო ირჩევს, მაღევე რწმუნდება ამ პროფესიის სირთულეში.

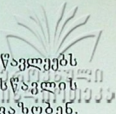
შეღარებისთვის გეინდა ვთქვათ, რომ როგორც ევროპაში, ასევე მსოფლიოს ბევრ სხვა ქვეყანაში მასწავლებელთა შერჩევის და პროფესიული ზრდის საკითხებს უდიდესს მნიშვნელობას ანიჭებენ. ასე მაგალითად, იაპონიაში სკოლაში მუშაობის დაწყების მოსურნე ადამიანმა უნდა ჩააბაროს სამი ურთულესი გამოცდა – საგნის ცოდნაში, პროფესიულ უნარ-ჩვევებსა და ზოგად განათლებაში. ევროპის სახელმწიფოთა უმეტესობაში მასწავლებელთა პროფესიული ზრდის მრავალსაფეხურიანი სისტემები არსებობს და კვალიფიკაციის ყოველი დონისთვის მინიმალური ხელფასი კანონმდებლობითაა განსაზღვრული. დიდ ბრიტანეთში სისტემა ხუთსაფეხურიანია, დამწყები პედაგოგის წლიური ხელფასი – 15-20 ათასი გირანქა-სტერლინგი, უმაღლესი კვალიფიკაციის, ე.წ. „ლიდერ-მასწავლებლის“ ანაზღაურება კი – 100 ათასი და მეტი გირანქა სტერლინგი.

ყოველივე ეს კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს იმაში, რომ პედაგოგიური კადრების მომზადების, შერჩევისა და პროფესიული ზრდის საკითხების მოგარების გარეშე, შეუძლებელია თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი დაწყებითი და ზოგადი

განათლების სისტემის შექმნა. მასწავლებელი სკოლის მთავარი ელემენტი და მომავალი თაობის სწავლა-აზრდის მესაჯეა; ამიტომ საზოგადოებამ, რომელიც განვითარებაზე ფიქრობს, იგი ღირსეულად უნდა დააფასოს.

მასწავლებლის საქმიანობა მხოლოდ ფორმალური სასწავლო პროცესის წარმართვით არ შემოიფარგლება. პედაგოგები გაწვრილი სასწავლო გეგმის მიღმა მნიშვნელოვან ცოდნას გადასცემენ მოსწავლეებს. სწორედ ამ ცოდნის დახმარებით იწყებს მოსწავლე საკუთარი თავისა და საზოგადოების შეფასებას. განმანათლებლები მუდმივად ეფექტურ და პრაქტიკულ რჩევებს მძებნენ, თუ როგორ ასწავლონ მოსწავლეებს, მაგრამ ყველაფერი ამათ, თუ არ გუჯერა იმის, რასაც ვაკეთებთ. გულწრფელად უნდა გუჯეროდეს, რომ შეიძლება ჩვენც ეცდებოდეთ, რადგან ყველა უშვებს შეცდომებს. ეს არ ამცირებს არც ჩვენს პირველს, არც პროფესიონალიზმს და არც ინტონულ ღირსებებს. მთავარია, არ შეგვეშინდეს და არ დაეკარგოთ სიახლეების აღმოჩენის ცნობისმოყვარეობა, უმარტივესი მეთოდი ამის მისაღწევად პირველი აღიარება: „შეიძლება, მეც ცდებო!“

მას შემდეგ, რაც ჩვენს ქვეყანაში მასწავლებლის პროფესია რეგულირებადი გახდა და სახელმწიფომ გადაწყვიტა, სერტიფიცირების საფუძველზე გაარკვიოს, ვინ ზრდის მომავალ თაობას, მასწავლებლებს ხელახლა უხდებოდა პედაგოგების უფლებების მოპოვება. ბუნებრივია, სახელმწიფო მხოლოდ მოთხოვნებს არ აყენებს, ის ხელსაც უწყობს მასწავლებლის პროფესიულ განვითარებას. მას უნდა მიეცეს საკუთარი კარიერის დაგეგმვის შესაძლებლობა, თავად უნდა განსაზღვროს, რა კუთხით სჭირდება ხარისხის ამაღლება, რომელი სფეროა მისთვის საინტერესო. ეს შესაძლებლობა ფართოდ უნდა გადაიშალოს მასწავლებლებისთვის. ჩვენ ესაუბრობთ ადამიანებს, რომლებსაც ბევრ რამეს ანდობს საზოგადოება. ერთ-ერთ ყველაზე რისკიან ნაბიჯს მაშინ ვდგამთ, როდესაც ბავშვს (მოსწავლეს) ვუბნებთ: „წალი სკოლაში, იქ გასწავლიან.“ ამიტომ კარიერული ზრდაც, პირველწილად, თავად პედაგოგებს უნდა მივანდოთ. ეს პროცესი უფრო თავისუფალი უნდა იყოს, ვიდრე რეგულირებადი, მაგრამ თუ დაეინახეთ, რომ რომელიმე სფეროში განსაკუთრებულ საჭიროება არსებობს, შეიძლება რეგულირებაზეც ვიფიქროთ. ამასთან, კვალიფიკაციის ამაღლებას უნდა დავმატოვ გარკვეული ფინანსური და შესაძლოა, სოციალური წახალისებაც. ერთი რამ ფაქტია: მასწავლებლის

პროფესია მაღალშემოსავლიანი არც ერთ ქვეყანაში არ არის. მასწავლებელს არსად არ აქვს ისეთი ხელფასი, როგორიც, ვთქვათ, ბიზნესის წარმომადგენლებს. მთავარი, რასაც მასწავლებელს სწავლების პროცესში აქვს, მხოლოდ მატერიალური კომპენსაცია არ არის. მასწავლებლის ხელფასის ზრდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სტრატეგიული მიზანია. სწორედ ეს უნდა შეესაბამებოდეს ხელფასის დივიდენდი კაციაც. არც მეცნიერი და არც მასწავლებელი არ ირჩევს პროფესიას გამდიდრების მოლოდინით.

მიუხედავად იმისა, რომ მასწავლებლობა საბაბო პროფესიაა, ძალიან ცოტად ახალგაზრდა ირჩევს, ამიტომ დამოკიდებული ვართ ძველ კადრებზე, რომლებსაც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ხელს უწყობს პროფესიულ განვითარებაში. მაშასადამე, იმ ღონისძიებებში, რომლებსაც მომავალში დაგეგმავს სამინისტრო, ხელი უნდა შეუწყო მასწავლებლის პროფესიის პოპულარიზებას – იქნება ეს ხელფასის მომატება, სერტიფიცირება, კარიერული ზრდა თუ სხვ. საჭიროა უფრო ინტენსიური თანამშრომლობა იმ უნივერსიტეტებთან, რომლებსაც პედაგოგიური ფაკულტეტებზე აქვთ. ეს უნდა მოხდეს, ძირითადად, მსოფლიმხედველობის ცვლილების გზით. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საზოგადოების იმ ნაწილში, რომელიც დიდი ეკონომიკური პრობლემების წინაშე აღმოჩნდა, მთავარ აღრებულებად იქცა არა ის, რაც მასწავლებლის ან მეცნიერის სოციალურ-ეკონომიკურ პაკეტში დევს, არამედ ფული – სარსებო საშუალებების მოპოვება. დღეს ეს არის ხალხის მენტალიტეტის მთავარი წარმართველი. რა თქმა უნდა, აღამიანს საარსებო ყველა პირობა უნდა აქონდეს, მაგრამ ამ ზღვარს რომ გადალახავ, შემდეგ რა არის მნიშვნელოვანი – უფრო მეტად გამდიდრე და აკეთო საქმე, რომელიც შენთვის მიუღებელია თუ აკეთო საქმე, რომელიც ყველაზე მეტად გაინტერესებს?

მიმდინარე საუკუნეში საგანმანათლებლო სისტემებმა ძირეული ცვლილებები განიცადა. სწავლ/სწავლების სტანდარტები და მოლოდინი მნიშვნელოვნად შეიცვალა. XXI საუკუნის რეალობა, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით, მასწავლებლებს ან შემსწავლავლებს შორის თანამშრომლობითი კავშირების დამყარებისა და ორივე მხარის მიერ საჭირო ინფორმაციის მოპოვების მზარდ შესაძლებლობებს ქმნის.

მიმდინარე მასშტაბური ცვლილებების შესაბამისად, თანამედროვე განმანათლებლებს უფრო მეტად არიან მოსწავლეზე ორიენტირებულები,

არჩევენ პოლიტიკურ მიდგომას და მოსწავლეებს საგნობრივ მასალასთან ერთად სწავლის ტექნოლოგიას და ტექნიკას სთავაზობენ. თანამედროვე განმანათლებელი შემსწავლავლებს მუდმივად უფროებს იმ უნარ-ჩვევებს, რომლებიც მოსწავლეებს გლობალურ ეკონომიკაში კონკურენტუნარიანობის შესანარჩუნებლად დასჭირდებათ.

მასწავლებლებისთვის საჭირო ზოგად თვისებებს შორის უპირატესად სახელგებნი: ადაპტირების, კომუნიკაციისა და წარმოსახვის უნარებს, სწავლებისადმი ინტერესს, აგრეთვე ლიდერობის, მოდელირების, თანამშრომლობის ჩვევებს და რისკისდამი მზაობას. პროფესიული ცოდნისა და უნარ-ჩვევების თვალსაზრისით კი, თანამედროვე მასწავლებლებს მოეთხოვებათ XXI საუკუნის სწავლების მოდელების ცოდნა ისევე როგორც სასწავლო გარემოსა და პროცესის (სტანდარტებისა და შეფასების, სასწავლო გეგმის და ა.შ.) განახლებული კრიტერიუმების ფლობა და პრაქტიკაში გამოყენება.

მასწავლებლის სტატუსის, პროფესიული მომზადებისა და ხელფასის საკითხი მუდმივად განსჯის თემაა საქართველოში. როგორია, ერთნაირად შეუწყო ხელი 76 ათასი მასწავლებლის საჭიროებებსა და ინტერესებს. ბუნებრივია კითხვაც: „ნეტავ, რა ხდება სხვაგან, სადაც მასწავლებლები უკეთეს პირობებში მუშაობენ?“ მართლაც საინტერესოა, რა ფაქტორები ახდენს გავლენას იმაზე, რომ იაპონელი, სინგაპურელი და სამხრეთ კორეელი მოსწავლეები უმაღლეს შედეგებს ახევენ სავარსებობის ტესტირების დროს? ცხადია, შეუძლებელია და გაუშართლებელიც უცხო ქვეყნების გამოცდილების ბრმად მიღება, მაგრამ უდავოდ მნიშვნელოვანია, რა გამოცდილება და პრაქტიკა არსებობს წარმატებული საგანმანათლებლო სისტემების მქონე ქვეყნებში.

განათლების სისტემის სრულყოფა, როგორც წესი, ყველა განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყნის სახელმწიფო პრიორიტეტებს შორისაა. მიუხედავად ყოველწლიურად მზარდი დანახარჯებისა განათლებაზე და განათლების სისტემის რეფორმირების მრავალმხრივი და მრავალჯერადი მცდელობებისა, მსოფლიოს მასშტაბით, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების მხოლოდ მცირე ნაწილმა გაუმჯობესა სწავლების ხარისხი. მაგალითად, საერთაშორისო შეფასებების თანახმად, აფრიკისა და შუა ადრისაღმოსავლეთის სკოლის მოსწავლეების 1%-ზე ნაკლებმა შეძლო გადაეღობა სინგაპურელი მოსწავლეების მიერ

გაკეთებული ტესტის - PISA-ს (სტუდენტების შეფასების საერთაშორისო პროგრამა) შედეგების საშუალო მაჩვენებელი. პირველი შეფასებით, აკადემიურ მოსწრებაში ქვეყნებს შორის ასეთი განსხვავება განათლების დაფინანსების სხვაობით აიხსნება, მაგრამ ფაქტია, რომ სინგაპური, მსოფლიოში საშუალო განათლების ერთ-ერთი საუკეთესო სისტემის მქონე ქვეყანა, განათლებაზე უფრო ნაკლებ რესურსს ხარჯავს, ვიდრე სხვა წამყვანი ქვეყნები.

საინტერესოა, რომ სხვადასხვა ქვეყნის განათლების სისტემები ხშირად რადიკალურად განსხვავდება ერთმანეთისგან. როგორც კვლევამ დასაბუთა შორისო შეფასებებში ცხადყო, მიუხედავად შესწავლილი ქვეყნების განსხვავებული ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული კონტექსტებისა, საუკეთესო სისტემების წარმატებას სამი ძირითადი პრინციპი განაპირობებს: 1. წარმატებული და მოტივირებული სტუდენტების მასწავლებლის პროფესიით დანერგვება; 2. მათი პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა; 3. ისეთი სისტემის წამოყალიბება და განვითარება, სადაც მასწავლებელს საშუალება ექნება, მოსწავლეებს სწავლისათვის საუკეთესო მასწავლო გარემო შეექმნას. მნიშვნელოვანია, რომ სამივე ფაქტორი პედაგოგს უკავშირდება.

რიგ ქვეყნებში, სადაც მოსწავლეები გამოირჩევიან კარგი აკადემიური მოსწრებით, სკოლები საუკეთესო მასწავლებლებს ქირაობენ და მათ, საწყის ეტაპზე, კარგ (მაგრამ არა ძალიან მაღალ) ხელფასს უნიშნავენ. მოტივირებული, დამწყები მასწავლებლებისათვის წახალისების მსგავსი სისტემის შექმნა ხელს უწყობს სტატუსის ამაღლებას. ეს კი სკოლას საშუალებას აძლევს, უკეთესი განმანათლებლები მიიხილოს მომავალში.

სამხრეთ კორეაში წამყვანი და წარმატებული სკოლები, მასწავლებლის ვაკანსიაზე, საშუალო იწვევენ უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულთა საუკეთესო 5%-ს, ფინეთში - საუკეთესო 10%-ს, ხოლო სინგაპურსა და ჰონგ-კონგში - 30%-ს.

სინგაპურში უნივერსიტეტის ყველა კურსდამთავრებულს უნდა არ ეძლევა იმის შესაძლებლობა, რომ გაიაროს პროფესიული მომზადების ტრენინგი მასწავლებელთათვის. ცენტრალიზებულ დონეზე ხდება თითოეული კანდიდატის ტესტირება და კომპეტენციების შეფასება. საბოლოოდ, სახელმწიფოს მიერ შერჩეულ კანდიდატებს საშუალება ეძლევათ, გაიარონ ფუნდამენტური ტრენინგი მასწავლებლობისთვის მოსამზადებლად.

სინგაპურის მსგავსად, ფინეთშიც, სადაც მმართველობა მკვეთრად დეცენტრალიზებულია, მასწავლებლობის კანდიდატების შერჩევა კომპლექსური შეფასების სისტემის საშუალებით ხდება.

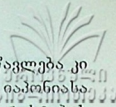
ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, რომ სინგაპურსა და სამხრეთ კორეაში მასწავლებლების ხელმძღვანეთი სელექცია მხოლოდ დაწყებითი კლასებისათვის ხდება. რაც შეეხება საშუალო საფეხურის პედაგოგებს, შერჩევის პრინციპი რადიკალურად განსხვავებულია. ყველა კანდიდატს აქვს საშუალება, გაიაროს პროფესიული მომზადების ტრენინგი, თუმცა კონკურსი მასწავლებლის ადგილის მოსაპოვებლად ძალიან მაღალია. შესაბამისად, საუკეთესო მასწავლებლებისათვის ამ საფეხურზე სწავლება არ არის მიმზიდველი და მათი საუკეთესო ნაწილი ცდილობს, საშუალო ადგილზე დაწყებით კლასებში მთხოვოს. სხვათა შორის, ეს განსხვავება არა მხოლოდ სტატუსზე, არამედ ხელფასზეც აისახება.

კარგ ხელფასს გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. როგორც საერთაშორისო კვლევები ცხადყოფს, მასწავლებლები იშვიათად აღიარებენ, რომ მათთვის ხელფასი გადამწყვეტია. ისინი ხშირად იძიებენ: „ჩვენ, მასწავლებლები, ხელფასისთვის არ ვმუშაობთ.“ თუმცა ყველა იმ სისტემაში, სადაც სკოლები წარმატებულია, მასწავლებლებს მაღალი ანაზღაურება აქვთ. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქვეყნებში, სადაც პედაგოგის ხელფასი საბაზრო საშუალო ხელფასის ნიშნულს სცდება (მაგალითად: ესპანეთში, გერმანიასა და შვეიცარიაში, სადაც მასწავლებლის სასტარტო ხელფასი ევროპაში ყველაზე მაღალია), მათი პროდუქტიულობა და მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრება არ იზრდება.

აღნიშნულ ქვეყნებში ნატარებულმა კვლევებმა ცხადყო, რომ მასწავლებლების საკმარისობას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. საზოგადოების მხრიდან პედაგოგის პროფესიული საკმარისობის პოზიტიური შეფასება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია პოტენციური მასწავლებლის მოტივირებისთვის.

ამრიგად, თუ სწავლის ხარისხის გაუმჯობესება დავისახეთ მიზნად, საჭიროა, აუცილებლად გაეაუმჯობესოს სწავლება.

იმისათვის, რომ მოსწავლემ უფრო კარგად ისწავლოს, აუცილებელია, მასწავლებელმა ასწავლოს უკეთ. სწავლასწავლება მასწავლებლის და მოსწავლის სწორ და ფუნქტურ კომუნიკაციას ფუფუნება. საუკეთესო სისტემებში ცხადად არის

გარკვეული, რას მოიცავს სწორად და ეფექტურად წარმართული სასწავლო პროცესი.

როგო ქვეყნებში დამწყები მასწავლებლები საფუძვლიან პრაქტიკულ მომზადებას გადაიან. აშშ-ში, ბოსტონში დამწყები სპეციალისტები, რომელთაც უკვე აქვთ თეორიული ცოდნა, ერთ სასწავლო წელს ატარებენ სკოლაში: 4 დღე ეთმობა პრაქტიკულ სწავლებას, ხოლო 1 დღე – აკადემიურ კურსებზე დავსწრებას. მეორე სასწავლო წლის განმავლობაში თითოეულ მასწავლებელს პყავს მენტორი, რომელიც ხელს უწყობს მას არა მხოლოდ საინტერესო გაკვეთილების დაგეგმვასა და ჩატარებაში, არამედ საკლასო მუშაობის ეფექტურად მართვასა და ინოვაციური სასწავლო სტრატეგიების გამოყენებაშიც.

ინგლისში, სადაც მასწავლებელთა პროფესიულ მომზადებას კერძო საგანმანათლებლო ორგანიზაციები ახორციელებენ, სკოლების ტრენინგისა და განვითარების ერთეული სააგენტო აკონტროლებს, რომ დამწყები მასწავლებლის მოსახრადებელი კურსები პედაგოგიური პრაქტიკის დიდ სეგმენტს მოიცავდეს (სულ ცოტა. 24 კვირა წელიწადში). ამ პირობის დარღვევის შემთხვევაში, შესაძლოა, ლიცენზირებულ ორგანიზაციას დაფინანსება შეუმცირონ, ან უარეს შემთხვევაში, სრულიად შეუწყვიტონ.

ფინეთში თითქმის ყველა უმაღლესი სასწავლებელი, სადაც განათლების მმართველების სწავლება ხორცილდება, სკოლებთან თანამშრომლობს. სტუდენტებს სკოლებში შეუძლიათ პრაქტიკული საქმიანობის განხორციელება. მათი სწავლა/სწავლების პროცესს ხედამხედველობას უწყვენ უნივერსიტეტის პროფესორები, ხოლო შექმნილი პრაქტიკის საუკეთესო მაგალითებს უნივერსიტეტის სასწავლო გეგმაშიც ასახავენ.

ზოგადად, მასწავლებლები ინდივიდუალური მუშაობის მეთოდს ანიჭებენ უპირატესობას,

თანამშრომლობაზე დაფუძნებული სწავლება კი ბევრად უკეთეს შედეგებს გეკიდვს. დანიისა და ფინეთში, სადაც მოსწავლეების ტესტების მაჩვენებლები მხოფლიოში ერთ-ერთი საუკეთესოა, მასწავლებლები ერთად გეგმავენ სასწავლო პროცესს, აკვირდებიან ერთმანეთის გაკვეთილებს, კრიტიკულ ანალიზს უკეთებენ ერთმანეთის პროფესიულ საქმიანობას.

იაპონიაში საუკეთესო საკლასო გამოცდილების, მეთოდებისა და გეგმების ჩაწერა/დაარქივება მიმდინარეობს. შესაბამისად, სკოლის წიადში საუკეთესო მასწავლებლების მიერ შექმნილი საუკეთესო გაკვეთილები და სტრატეგიები მეშვიდრეობად რჩება სკოლას.

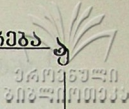
აშშ-ში, ბოსტონში მასწავლებლები ერთად გეგმავენ სასწავლო პროცესს, სკოლის შიდა შეფასების სისტემის რეკომენდაციების საფუძველზე. ასეთი შეხვედრების მიხანია სკოლის მასწავლებლების მიერ გამოყენებული მეთოდებისა და სტრატეგიების შედარება, აგრეთვე იმის დადგენა, თუ რომელი მეთოდი ან მიდგომა ოპტიმალური კონკრეტული ასაკობრივი ჯგუფისათვის.

პროფესიული განვითარების პროგრამებში მონაწილეობა მასწავლებლებს რივი მიხეზების გამო უჭირთ, ხოლო სკოლასა და საკლასო ოთახში ურთიერთთანამშრომლობით პროფესიული სრდის საშუალება მათ მუდმივად აქვთ.

როგორც საერთაშორისო გამოცდილებიდან ჩანს, მასწავლებლის როლი გადამწყვეტია სასწავლო პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე და შეუძლებელია განათლების სისტემა იყოს ძლიერი და ფუნქციური პროფესიონალი პედაგოგების გარეშე. ერთ-ერთმა კორეელმა განათლების სპეციალისტმა მართებულად აღნიშნა: „ქვეყნის განათლების სისტემა ვერასდროს იქნება უკეთესი, ვიდრე ამ ქვეყნის მასწავლებელია“.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. რევიშვილი ნინო, „ქვეყნის განათლების სისტემა და მასწავლებელი“, ინტერნეტგაზეთი www.mastsavlebeli.ge, საგანმანათლებლო რესურსები, გვ. 12, თბ., 2012;
2. მიმოხილვა „განათლება და მეცნიერება“, მომზადებული ააიპ „ევროპული არჩევანი საქართველოსთვის“-ს მიერ 2010 წლის სექტემბერ-დეკემბერში „ფრიდრიხ ებერტის ფონდის“ მხარდაჭერით ჩატარებული კონფერენციების მიხედვით, გვ. 1-4;
3. ინგროოფვა ნატო, „მე ვენდობი მასწავლებელს“, ჟურ. „მასწავლებლები“ №6, გვ. 6-7, გამოცემლობა „მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი“, თბ., 2012.

Asmat Shamugia

Doctorate of Sukhumi State University

The market economics, development on modern stage in front of general education system's raises in a new manner the whole of row problems, from which the most important is effective use the staff potential as much as it possible. In order to, the aim suit achievement, the school should have in all its aspects well-founded staff policy.

Hence, the staff policy is the staff work principles, methods, forms, aims and problems collaborate, organization mechanizes in whole, which is direction to the staff potential collaborate, strengthening and development.

The staff policy cares for making skilled and highproductivity connected staff policy, which will have the ability for timely respond to market pulsating requests for school development and its personal manage strategies forming, which for one's part founds school general development strategy.

ვახსტანბ ჩელაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

სტატიაში განხილულია მსოფლიო ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისის გამოხატულებები და მის წინააღმდეგ გატარებული პოლიტიკა. გამოყოფილია, როგორც ცალკეული ქვეყნების, ისე საერთაშორისო ორგანიზაციების აქტივობები ამ მიმართულებით. ნაწვენებია, რომ მთავრობების უმრავლესობამ კრიზისის გაფართოებული ფისკალური პოლიტიკით უპასუხეს. გამოკეთილია მსოფლიო ლიდერთა ანტიკრიზისული სტრატეგიები, რომლის მიხედვითაც ხაზგასმულია მსოფლიო ეკონომიკური კონიუნქტურის ცვლილების აუცილებლობა. რადგან კრიზისის მთავარ გამოწვევედ მიზეზად ფინანსურ სისტემაში არსებული ხარვეზი დასახელდა, აღნიშნულია, რომ საჭიროა შეიცვალოს ანტიკრიზისული პოლიტიკის მიმართულებები, მოხდეს გლობალური ფინანსური სექტორის კორექტირება საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკასა და სტრატეგიასთან ერთად. სტატიაში ნაწვენებია, რომ მსოფლიო ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისი არის ის მნიშვნელოვანი გარდამტეხი ეტაპი, რომლის შემდეგაც მნიშვნელოვნად შეიცვლება მაკროეკონომიკური პოლიტიკის მიდგომები და ინსტრუმენტების კრიზისების საპასუხო.

მსოფლიო საზოგადოებას ადევნებს როგორც ეკონომიკური კრიზისები, ისე ის მოსაზრებები და პროგრამები, რომლებიც ამ პრობლემის დაძლევისათვის იქმნება და სწორად მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ თითოეული მოქალაქის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე.

თანამედროვე ეპოქაში კრიზისების დაძლევის პროგრამები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან კეინზიანური და ლიბერალური მიდგომებით. კეინზიანური მიდგომა კრიზისების დაძლევის მთავარ გზად ყოველთვის სახელმწიფოს აქტიური ჩარევას მიიჩნევს, ხოლო ლიბერალური მიდგომა სახელმწიფოს აქტიურ როლს კატეგორიულად უარყოფს და კრიზისის გამოწვევედ მიზეზად სწორედ ამ ჩარევის არაუფექტიანობას ასახელებს.

ძნელია ცალსახად აღიარო რომელიმე პოლიტიკის უპირატესობა, მით უმეტეს მაშინ, როდესაც კრიზისიდან გამოსვლის შემდეგ მიღებულ შედეგს ორივე პოლიტიკის მომხრეები თავიანთი შეხედულებებით ხსნიან, ან პირიქით, კრიზისის გაჭიანურების დროს კეინზიანელები თავს იმით იმართლებენ, რომ სახელმწიფო, მართალია ჩაერია ეკონომიკაში, მაგრამ ლიბერალების წინააღმდეგობის გამო ჩარევა არასაკმარისი და არაუფექტიანი

აღმოჩნდა. ხოლო ლიბერალები ყოველი კრიზისის წარმოშობას და განვითარებას სახელმწიფოს ნებისმიერი დოზით ჩარევას აბრალევენ.

როგორც ცნობილია თანამედროვე ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისის გამოწვევე უპირველეს მიზეზად ფინანსურ სისტემაში არსებული სისუსტეები დასახელდა, ამიტომ ანტიკრიზისულ პოლიტიკაზე საუბრისას ძირითადი აქცენტი ფინანსური სისტემის მოდერნიზაციაზე და მისი მდგრადობის ამაღლებაზე არის მიმართული.

კრიზისის მნიშვნელოვანი გამოხმაურება უკვე 2008 წელს, გაეროს გენერალურ ანსანბლელაზე მოყვა. 30 ოქტომბერს ანსანბლელის პრეზიდენტმა მიგელ დესკოტომ მოიწვია ექსპერტები დისკუსიაზე, რათა ემსჯელათ ფინანსურ კრიზისზე და გამოსავალზე.

ექსპერტებისა და ქვეყნების წარმომადგენლების უდიდესი ნაწილი შეთანხმდა, რომ საჭიროა საერთაშორისო ფინანსური არქიტექტურის რეფორმირება, მაგრამ იყო განსხვავებული შეხედულებებიც რეფორმების ფორმებთან და ხარისხთან დაკავშირებით.

მონაწილეთა ერთი ჯგუფი ამტკიცებდა, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის მოდერნიზაცია უნდა მომხდარიყო ისეთი მიმართულებით, რომელიც გაზრდიდა განვითარებადი ქვეყნების როლს და ფუნქციებს განაწვევრებლების მიღების პროცესში. მეორენი ამტკიცებდნენ, რომ საერთაშორისო ეკონომიკური სისტემის “სუდაპირული მიდგომა” არასაკმარისი იყო და აუცილებელი იქნებოდა თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის ნეოლიბერალური პარადიგმის მოდიფიკაცია და უფრო მეტი სოციალური და გარემოს დაცვითი პასუხისმგებლობის გაზიარება.

კანადის წარმომადგენლის განცხადებით თავისუფალ საბაზრო ეკონომიკაზე დაფუძნებული სისტემები გამაგრებული უნდა იყოს გარკვეული სახელმწიფო რეგულაციებით. მათი განცხადებით არასწორმა სტიმულებმა და სისტემის რეგულირების არაეფექტიანობამ მოიყვანა მსოფლიო ამ კრიზისამდე. საჭიროა, რომ გაძლიერდეს რეგულაციის რეჟიმები, აღინიშნა, რომ ამ საკითხში მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ორგანიზაციების როლი და რომ ყველა შემთავაზებული ალტერნატივა უნდა ავსებდეს ერთმანეთს, მათ შორის, როგორც გაეროს, ისე, ბრეტონ-უუდსის სისტემის ორგანიზაციების მხრიდან^[1]

რადგან კრიზისის გამომწვევე და გამაძლიერებელ მთავარ პრობლემად საერთაშორისო ფინანსური სისტემის გაუმართაობა და მასში არსებული რისკები დასახელდა, ანტიკრიზისული პოლიტიკის შემუშავებისას ამ რისკების მინიმიზაცია გადამწყვეტი მნიშვნელობა მიენიჭა.

საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებში ფინანსური რეგულირების და ფინანსური რისკების თავიდან აცილებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი სტრუქტურაა საბანკო ზედამხედველობის ბაზულის კომიტეტი. (Basel Committee on Banking Supervision). მისი პოლიტიკა და მეთოდები იხევებოდა წლიდან წლამდე, იცვლებოდა მეტოდოლოგია და ქვეყნების მოცვის არეალიც, ამიტომ მას მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეესრულებინა მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის ფინანსური რისკების შეფასებასა და ანალიზში, რაც თავის მხრივ, მნიშვნელოვან დააუმჯობესებდა კრიზისის მართვის პროცესს.

აღნიშნული კრიზისის საპასუხოდ ბაზელის კომიტეტმა დაამუშავა და გამოაქვეყნა ახალი გლობალური სტანდარტები, რომლებმაც უნდა უპასუხონ მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის ახალ

გამოწვევებს და თავიდან უნდა აგვაცილოს დრამა ფინანსური კრიზისები. ეს განახლებული ვარიანტი ჩვენთვის ცნობილია, როგორც ბაზელი III.

“ბაზელი III არის ყოველისმომცველი რეფორმების კომპლექტი, რომელიც შემუშავებულია ბაზელის საბანკო ზედამხედველობის კომიტეტის მიერ, საბანკო სექტორის რეგულირების, ზედამხედველობის და ფინანსური რისკების მართვის გასაძლიერებლად. ეს რეფორმები მიხნად ისახავს:

- გააუმჯობესოს საბანკო სექტორის უნარი, გაუძლიერდეს ფინანსური და ეკონომიკური სტრესებისაგან გამომწვეულ შოკებს, რისი წყაროც იქნება;
- რისკმენეჯმენტის გაუმჯობესება;
- გამჭვირვალობის და ინფორმაციის გახსნილობის ზრდა.”

თუ ბაზელი I და II რისკების თავიდან აცილების მთავარ საშუალებად კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტებს განიხილავდა, ბაზელ III კიდევ უფრო ამკაცრებს ამ კრიტერიუმებს. ამის გარდა, შემუშავდა ლიკვიდურობის და ფინანსური მდგრადობის სხვადასხვა ინდიკატორები. გამკაცრებული კრიტერიუმების პრაქტიკაში დანერგვა და მის მიხედვით ფინანსური სისტემის ზედამხედველობის გამკაცრება უნდა გახდეს მოსალაგონი კრიზისების თავიდან აცილების გარანტი.^[2]

ანტიკრიზისული პოლიტიკის მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო ე.წ. G20-ს შექმნა, რომელიც კონკრეტულად მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის საპასუხოდ ჩამოყალიბდა და მთავარი მიზანი წყობად მისი დაძლევა და შემდეგი კრიზისების პრევენციაა. მისი მნიშვნელობა მსოფლიო ეკონომიკაში იმდენადაა მნიშვნელოვანი, რამდენადაც წევრ ქვეყნებზე მოდის მსოფლიო მთლიანი შოკ პროდუქტის 80%-ზე მეტი, მსოფლიო ვაჭრობის 80% და მსოფლიო მოსახლეობის 23-ზე მეტი.

უკვე 2009 წელს G20-ის დახურულ სამიტზე ქვეყნები თანხმდებოდნენ კრიზისიდან გამოსვლის მიზნით მათ დამატებით 1 ტრილიონი აშშ დოლარი გამოეყოთ დამატებითი ფონდების საშუალებით. როგორც ინგლისის პრემიერი მინისტრმა გორდონ ბრაუნმა განაცხადა: “ძველი ვაშინგტონის კონსესუსი დამთავრებულია, დღეს არის ის მომენტი როდესაც მთლიანმა მსოფლიომ ერთად უნდა იბრძოდეს კრიზისის დასაძლევად არა მხოლოდ სიტყვებით, არამედ ეკონომიკური გამოცოცხლების რეალური ეფემით და რეფორმებით.”^[3] ამ სამიტის ფარგლებში მიღწეულ იქნა ბევრი შეთანხმება,

ახალი კომუნისტური THE NEW ECONOMIST

რომელსაც მნიშვნელოვანი გავლენა უნდა მოეხდინა შემდგომ ეკონომიკურ განვითარებაზე.

გორდონ ბრაუნის განცხადებით სამიტის ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი იყო სავალუტო ფონდის დაფინანსების 500 მილიარდიანი ზრდა, რომელთაგან ნახევრით წევრი ქვეყნები ისარგებლებენ, ხოლო ნახევრით მსოფლიო ვაჭრობის ზრდის წახალისებლად დაიხარჯებიან. საკულუტო ფონდში 40 მილიარდი გადაირთქვებოდა ნინჯის, 100 მლრდ. - ევროკავშირის, ხოლო 100 მლრდ. - იაპონიის მიერ. ინგლისის პრემიერ-მინისტრის განცხადებით სამიტზე კიდევ ერთხელ დასვა საკითხი საერთაშორისო ფინანსური სისტემის "გაჯანსაღების" შესახებ. მნიშვნელოვანი მოლაპარაკებები შედგა უმუშევრობის, სიღარიბის დაძლევის და სხვადასხვა ქვეყნებში მცხოვრები გაჭირვებული ოჯახების შესახებ. გორდონ ბრაუნის აზრით, უმნიშვნელოვანესი იყო ის, რომ გადაწყვეტილებები მიღწეულა იქნა მნიშვნელოვანი აზრთა სხვადასხვაობის და წინააღმდეგობების გარეშე, რაც გახდებოდა შემდგომში ერთობლივი უეჭპქტიანი მუშაობის მოთავსი გარანტი.

მსოფლიო ეკონომიკურ წესრიგზე საუბრისას მნიშვნელოვანი განვიხილეთ ე.წ. "ვაშინგტონის კონსენსუსი" და მის შემდეგ არსებული მდგომარეობის ანალიზი. იგი გახლდათ 1989 წელს სამოქალაქიბებული ეკონომიკური პოლიტიკის ათი ძირითადი პრინციპის ერთობლიობა, რომელიც შემუშავებული იყო ეკონომისტ ჯონ უილიამსონის მიერ და უნდა ყოფილიყო განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარების მთავარი ორიენტირი.

უკვე 2005 წელს სან-პაულუს კონფერენციაზე, მისხენებაში "პოსტვაშინგტონის კონსენსუსის კონსენსუსი" ^[4] ამერიკელმა ეკონომისტმა ჯოსეფ სტიგლიციმა განაცხადა, რომ ვაშინგტონის კონსენსუსი ქვეყნებისათვის არ გახლდათ ეკონომიკური განვითარების საკმარისი პირობა. ჯ. სტიგლიციმა დღის წესრიგში დააყენა რეფორმების აუცილებლობა გლობალურ ფინანსურ სისტემაში, რათა ის უფრო მდგრადი და უსაფრთხო გამხდარიყო, საერთაშორისო ვაჭრობაში და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანად მიიჩნია-ეს იყო რეფორმები გლობალურ მართებულობაში, რომელიც სტიგლიციის აზრით მნიშვნელოვანი ფაქტორი შეიძლება გამხდარიყო კრიზისების თავიდან აცილებებისას ან მათი მართვის დროს.

საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკის კორექტირება უკვე 2008 წელთან დადგა დღის წესრიგში და საკითხი აღმონდა განსხვავებული გზების ძიება, სადაც გათვალისწინებული იქნებოდა

კრიზისის თანმდევი ფაქტორებიც. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის პრეზიდენტმა, პასკალ ლემის 2008 წლის ოქტომბერში გაკეთებულ მოხსენებაში ^[5] ხაზგასმულია, რომ მიმდინარე "საფხულიდან მოყოლებული აქტიურად მიმდინარეობდა მუშაობა მოლაპარაკებათა ჯგუფის მიერ. მათ დააფიქსირეს ყველა წევრი სახელმწიფოს პოზიცია და აგრეთვე აქცენტი გააკეთეს მიმდინარე ფინანსურ კრიზისზე, მის გავლენაზე, როგორც ორგანიზაციის მუშაობაზე, ისე მოლიანად მსოფლიო ეკონომიკაზე დაიგება და ყველა წევრ სახელმწიფოს გაეცნო შემდგომი შესხედრებისა და მინისტრიალების დღის წესრიგი და ნაბიჯ-ნაბიჯ გაგრძელდა მუშაობა ამ მიმართულებით.

„ევროსონის კრიზისის გავლენა დასავლეთ ევროპის ქვეყნებზე მსოფლიოს ყურადღების ცენტრშია. თუმცა კრიზისი ასევე მნიშვნელოვან უარყოფით გავლენას ახდენს აღმოსავლეთ ევროპის განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობაზე, განსაკუთრებით კი ცენტრალური და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის უღარიბეს ფენაზე.“ – აღნიშნა მსოფლიო ბანკის პრეზიდენტმა რობერტ ბ. ზელიკმა. „მსოფლიო ბანკი სრდის ამ რევიონის დაფინანსებას, რათა არ ქვეყნებისთვის ხელმისაწვდომი გახადოს კრიზისის დაძლევისთვის საჭირო რესურსები.“^[6]

მსოფლიო ბანკის ვიცე-პრეზიდენტის ევროპისა და ცენტრალური აზიის რევიონში ევროპა ლე რუს განცხადებით ევროსონისათან მჭიდრო კავშირების გამო, ცენტრალური და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში 2012 წელს ეკონომიკური ზრდის ტემპი შესაძლოა შენელებეს. მისი აზრით "ბანკის დამატებით დახმარება ხელს შეუწყობს ქვეყნებს შეინარსონ ჯანსაღი ფსიკალური სისტემა, განაგრძონ სტრუქტურული რეფორმები, უზრუნველყონ საკრედიტო რესურსების ხელმისაწვდომობა მკორე და საშუალო ხაწარმებისთვის და მიხანმამართული სოციალური პროგრამებით დაეხმარონ მოსახლეობის ყველაზე დაუცველ ფენებს".^[7]

ევროკავშირის ღიდებრება ბრიუსელის სამიტზე (28-29 ივნისი 2012წ.) შეთანხმეს გეგმა, რომელიც ბლოკის ფარგლებში საბიუჯეტო დისციპლინის გამკაცრებას თვალისწინებს. დიპლომატების ცნობით, ისინი შეთანხმდნენ აგრეთვე შექმნას მუდმივი ფონდი, რომლის მიხანი იქნება თავიდან იქნეს აცილებული საბერძნელის მსგავსი ფინანსური კრიზისები. ამავე სამიტის მთავარი თემა იყო ლისაბონის ხელშეკრულების

გადახვედა და მისი ეფექტიანობის ანალიზი. გერმანია და საფრანგეთი მასში ცვლილებების შეტანით ფიქრობდნენ კრიზისისგან დაეცვათ საერთო-ევროპული ვალუტა – ევრო. ფინანსური კრიზისის საპასუხოად საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკასთან ერთად შეიცვალა სახელმწიფოთა ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკა.

ევროპაში შეიქმნა სისტემური რისკების საბჭო (Systemic Risk Board), რომელიც მხარდაჭერილია ევროპის ცენტრალური ბანკის მიერ, თუმცა მოქმედებს მთელი ევროკავშირის მასშტაბით. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა დააფუძნა სისტემური ზედამხედველობის საბჭო (Systemic Oversight Council). გაერთიანებული სამეფოს შიგნით ინგლისის ცენტრალური ბანკის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ე.წ. “მაკროპრუდენციალური ფინანსური პოლიტიკის კომიტეტი” (Macroprudential Financial Policy Committee).

აღნიშნული ფინანსური კრიზისი ერთგვარი ისტორიული ეტაპია მსოფლიო ეკონომიკურ კავშირურთიერთობათა სისტემაში. წინა, ომისშემდგომი ფინანსური კრიზისებისგან განსხვავებით იცვლება დასავლეთის როლი როგორც ქვეყანათაშორის დონეზე, ისე საერთაშორისო ორგანიზაციებზე. წინა პლანზე გამოდიან სხვა ეკონომიკურად საკმაოდ დაწინაურებული ქვეყნები და მნიშვნელოვან კონკურენციას უწევენ ტრადიციულად დომინანტ სახელმწიფოებს. “მათ დღეს ისეთი ქვეყნები უმირისპირდებიან, როგორებიცაა ჩინეთი, ინდოეთი, ბრაზილია, ინდონეზია და თურქეთიც კი, რომლებსაც მზარდ და სტრუქტურულად განახლებული ეკონომიკების საფუძველზე საკუთარი ინტერესების დაცვა შეუძლიათ. ახალი

მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგი საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) რეფორმაში გამოიხატება მომავალში G7-ის ჯგუფის წევრებს „ბრიკს“(BRIC) ოთხი ქვეყანა (ბრაზილია, რუსეთი, ინდოეთი და ჩინეთი) შეუერთდება და ამგვარად სსფ-ს 11 ძირითადი აქციონერი ეყოლება.”^[8]

კრიზისის საწყის ეტაპზე უკვე 2008-2009 წლებში გამოიყო მნიშვნელოვანი ფინანსური დახმარებები ეკონომიკური სტიმულირებისათვის. მიუხედავად ამისა დღის წესრიგში მაინც დადგა საბიუჯეტო დანახარჯების შემცირების აუცილებლობა. ფისკალური დეფიციტი იმდენად გახდა პრობლემატური, რამდენადაც იგი უდიდეს როლს თამაშობს ვალის მდგრადობის ანალიზისას. სახელმწიფო ვალის პრობლემა გახდა ევროზონის კრიზისის მთავარი მიზეზი, რომელმაც მნიშვნელოვანი პრობლემები შეუქმნა ე.წ. PIIGS (პორტუგალია, ირლანდია, იტალია, საბერძნეთი და ესპანეთი) ქვეყნებს და განსაკუთრებით საბერძნეთს. საბერძნეთის ვალის კრიზისმა და პრობლემებმა შექმნა იმის საშიშროება, რომ ევროზონა და შემდეგ ევროკავშირი ვერ გაუკლბდა ასეთ პრობლემას და შეწყვეტდა არსებობას.

მიმდინარე ფინანსურმა და ეკონომიკურმა კრიზისმა ნათლად წარმოაჩინა ის ნაკლოვანებები და სისუსტეები, რომელთა დაძლევა მნიშვნელოვან გამოწვევებთან არის დაკავშირებული. გაიზარდა მთავრობის როლი მაკროეკონომიკური მოწესრიგებისა და ფინანსური სტაბილიზაციის კუთხით. დღის წესრიგში დადგა საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკის კორექტირების აუცილებლობა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ კრიზისის საპასუხო სწორედ ამ მიმართულებით მიდის მსოფლიო ეკონომიკის განვითარება და თანდათანობით შეუქცევად ხასიათს იღებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <http://www.globalresearch.ca/causes-and-solutions-to-the-global-financial-crisis/>
2. <http://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
3. <http://news.sky.com/story/683229/pm-g20-pledge-1-trillion-for-economy>
4. http://policydialogue.org/files/events/Stiglitz_Post_Washington_Consensus_Paper.pdf
5. http://www.wto.org/english/news_e/news08_e/tnc_chair_report_oct08_e.htm
6. <http://www.financial.ge>
7. <http://www.financial.ge>
8. Holger Steltzner. The new world order. "Frankfurter Allgemeine" 25 November 2010y

Effects of Anti-crisis strategies and programs on the world economic order

Vakhtang Chalapekrishvili

PhD Student at Tbilisi State University

The article addresses main challenges of global financial and economic crisis and the anti-crisis policies implemented by countries. Various approaches of different countries as well as international organizations are discussed. It highlights the fact, that the majority of countries have widened fiscal policy to address crisis issues, combined with anti-crisis strategies, which, in turn, revealed the necessity for the changes in the world economic conjuncture. Due to the fact that the main reason of financial crisis was the flaws in financial system, it is remarked that the anti-crisis policy should be changed as well as global financial sector should be corrected along with the policies and strategies of international organizations. The article concludes that the global financial and economic crisis is already starting point toward changing of macroeconomic approaches and toolkits for combating against the crisis.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია THE NEW ECONOMIST

TEIMURAZ SHENGELIA

Doctor of Economic sciences,
Full Professor of Ivane Javakhishvili
Tbilisi State University,
Head of International Business Department.

The topic of globalization keeps becoming more urgent for the Georgian society. They consider in the West that the process of globalization will assist any small country in sharing of every good of the civilization. Both supporters and opponents of globalization agree that this process won't be suspended by anything within the nearest years. But, existence of a country is impossible without national ideology and priorities. Georgia, as the country with small economy, should determine correctly those priorities, which will give it the opportunity for dynamic economic development and establishment of its own place in world civilization.

Introduction

The process of globalization is irreversible and its scales keep expanding gradually. Georgia is establishing its worthy place in world civilization through rapprochement to the western democratic space, integration into the liberal economic order, fight against terrorism, and participation in the international ecological projects.

Globalization is conditioned by market and not state forces. For economic development and increasing people's wellbeing, states should take care of balanced budget, privatization of economy, growth of investment activity, formation of conditions to promote currency stability, which is impossible without intensive communication with the international institutions. Globalization means homogenization of life: prices, products, level and quality of healthcare, level of incomes, bank interest rates at the world level gradually keep becoming equalized (though it is difficult to reach this in the developing countries). Globalization changes not only world economic processes, but also its structure. The process of having unusual impact on the humanity takes on force, which generates transcontinental and interdependent streams, in result of which relations of global scale are being formed.

Globalization assists development of both the countries and the humanity, in general, formation of free, democratic society of the world scale, and will bring much

good to Georgia as well, will promote it to leave that autarkic space, which during tens of years distanced it from the progressive society, will provide Georgia's security and democratic development. Georgia has a small economy. Its share in the world economy does not exceed 0.018%, and its share in the foreign direct investments is 0.012% [1, p 48]. Globalization, along with much good, is accompanied with the risk factor. It is not based on universally recognized values. Globalization for Georgia, as the process of super-national international integration, along with positive tendencies, involves as well negative sides too. Despite this, it is foolishness to oppose this comprehensive process. We can still manage it, within particular frames, in our favor. If our culture is strong, the attitude to it is conscious; globalization for the country will be positive and negative side will be lessen.

Ideological basis for globalization is abstraction of an individual. That's why it does not acknowledge nationality and priority for it is only an universal, absolute values. Any other value – cultural and civilized differences, local, national peculiarities, are secondary. This means world uniformity, removal of people's traditions, increases leveling of cultures and nationalities and, finally, probability of their extinction. Therefore, national interests should be just in the foreground.

Presentation of report of Eric Scot, professor of Woodrow Wilson International Research Center in Washington: "Known Strangers at the Soviet Market: Georgia's trade networks between Caucasus and Moscow", was dedicated to economic history of Soviet Georgia and its influence on modern Georgian economy. According to the statement, made by E. Scot in the 1960-1970s Georgia was one of the richest among the Soviet republics. Georgia satisfied 95% of requirements for tea, 90% of citrus, and 85% of wine and mineral waters. But, despite the period of stagnation that started in the 1970s in the Soviet Union, this tendency did not touch the Georgian economy. The reasons of this, named by E. Scot, it is private contacts and networks of the Georgian entrepreneurs. After collapse of the Soviet Union, the Georgian economy, in fact, has been destroyed. The authorities, who came to power in 2004, declared international economic integration to be one of the priorities of Georgia's foreign policy. The states, which appeared after break of the Soviet Union, joined the world integration processes. The process of integration of three Transcaucasian countries into world community is ongoing. The structure of integration arena is as follows: on the one part, NATO member countries and European Union, and on the other, Russia, Iran and China try to expand the power of their influence in the region. Two geopolitical directions are outlined at present: Ankara-Tbilisi-Baku, East and West connecting axis, and Moscow-Yerevan-Tehran (maybe Peking as well), as North-South direction. Confrontation of these axes causes the growing tension. Transcaucasus stands in dangerous geopolitical center of these axes. It should be mentioned that Transcaucasian countries by the level of development, are not yet at such height, as to conduct cooperation with international organizations and developed countries of Europe on the partnership bases. Here, the process of mutual assistance is mostly ongoing. Also, the world leading countries prefer the position of expectations and are onlookers of the events being developed in Caucasus. As for the degree of Georgia's integration into the processes of world globalization, this is well witnessed by the relations of our country with the World Trade Organization and the world leading finance institutions (World Currency Bank, World Bank, etc). Globalization process gives our country great opportunities to expand internal and external markets through bilateral and multilateral agreements. Expansion of market plays a decisive role in the growth of investments volume. Investments can grow in market economy only when commodity sales market exists. If the Georgian market expands in result of globalization, this will mobilize foreign investors, and the output produced in result of this will be presented at regional and world markets, that will bring

important incomes to our country. The favorable conditions, formed by globalization, will be relevant to the growth of foreign investments, which at the same time will promote efficient circulation of internal investment resources of Georgia. Many small countries and Georgia either have not sufficient internal resources to put investments in large amount into production or the sphere of services, accordingly the process of globalization gives unique opportunity for this.

As we have mentioned, the globalization process incurs negative impact on our country either. Negative influence on our country in high or low degree depends on relevant policy. The most serious danger, which negative impact of globalization can lead, is that by becoming members of international economic organizations, we should step by step reduce customs duties. That is, we should cancel trade barriers. In result of this foreign goods will fill market of Georgia and will suppress production and agricultural activities of national enterprises. Enterprises in our country are not equipped with the latest technique and technologies yet, due to which labor productivity is low, and proceeding from this, the quality of produce is low and self-cost is high. All this complicates competition with foreign produce. Negative result of globalization is also that the process of globalization is participated by not only progressive economic forces, but reactive, mafia and terrorist organizations as well. Mafia network spreads worldwide and Georgia is not free from its influence either. In the process of globalization, interest of large countries in Georgia will grow, but this does not mean automatic guarantees for Georgia's integrity and security. Georgia itself, based on its own power, should provide its security and should not hope only for assistance from other powerful countries, which have their own geopolitical interests in the region [2, p. 11].

One can hardly find any country of Georgia's scales in the world, in which there is such great diversity of natural-climatic terms and resources. This condition forms favorable terms for different fields of economy, firstly, for agriculture. Among Georgia's natural resources mineral resources are of special importance, the supply of which, according to main types of raw material, is assessed at 90 billion USD. At the expense of using these resources, it is possible to produce in Georgia the output at over 30 billion USD. Hydro-resources differ with high economic ability (303 billion USD), also mineral and underground thermal waters (19, 8 billion USD). Prognosticated supply of coal in Georgia exceeds 700 million tons, and full potential of hydro-energetic resources annually is 159, 4 billion KWh. Total natural

debts of fresh underground waters is also quite high (560 square meters per second) and makes up 20% of total sediments on the territory of Georgia. Mineral waters differ with high diversity, rational use of which can become an important source for currency resources in Georgia. One of the most important components of Georgia's absolute advantage is its most favorable geographic location, which enables Georgia's intensive involvement into global projects [1, p. 6]. The issue touches several global and transport-communication projects. They are: Baku-Supsa acting oil pipeline; Baku-Tbilisi-Ersum gas pipeline; Baku-Tbilisi-Kars railway, which forms communication direction for Europe from the East, alternative direction from Russia and, along with this, more closely connects interests of Azerbaijan, Georgia, and Turkey, which in the future should become one of the supporter of our security.

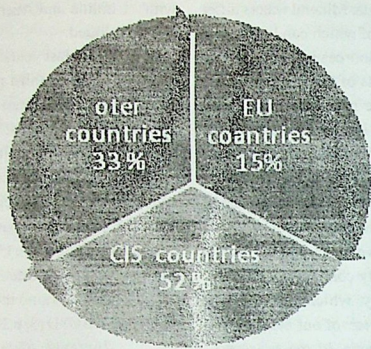
Participation of any country in the process of globalization, along with dialectics of relations between national and international aspects, demands clarification of several actual and discussion issues as well. Namely, what correlation is between the share of sovereignty, given up in result of globalization and received benefits? What are the ways any country can use for more efficient involvement in globalization – independently or through participation in the regional union? Probably, it's more efficient for Georgia to be involved into globalization through participation in any large regional union. Within years Georgia has been a member of such regional union as: Commonwealth of Independent States (CIS), Black Sea Economic Cooperation Organization (the so-called BSEC) and "SUAM". By today, integration into Europe is a priority for the country [1, p. 5].

High degree of economic integration is revealed in the development of trade relations. Three countries – Turkey, The Ukraine and Azerbaijan – have recently occupied leading stable positions in Georgia's largest trade partner countries. Georgia, as independent state, has established trade relations with Turkey in the beginning of the 90s of last year on the basis of the agreement concluded between two countries on trade and economic cooperation. Later, two countries signed more than 120 agreements and contracts, which promoted further development and deepening of trade and economic relations between two neighboring countries. Trade and economic relations of Georgia with Ukraine and Azerbaijan have long history. Excluding Baltic Soviet republics, Georgia continued relations with the former Soviet republics on the principles of equal rights within

the Commonwealth of Independent States (CIS) till 2008. After Georgia left the CIS, trade and economic relations with Ukraine and Azerbaijan passed to different phase and developed.

Within last years Turkey, Ukraine and Azerbaijan share is the first-third places among ten largest partner countries. With all three largest partner countries Georgia has trade balance, most unfavorable for it. In 2008-2012 not a single positive balance has been fixed. Georgia has Unfavorable trade balance with Turkey. If in 2008 negative trade balance with Turkey made up 556, 1 million USD, by 2012 this index was nearly doubled and reached 1044, 8 million USD. With the Ukraine negative trade balance has not increased at big rate. In 2012 Georgia's negative trade balance with Ukraine increased by 117, 4% and made up 564, 4 million USD (3, p.245).

Increase of trade-economic relations with European Union is of greatest importance for Georgia. This market is the largest in the world and it occupies about 20% of the world trade. In 2012 Georgia's foreign trade turnover with 27 countries of European Union was 1 807, 4 million USD, among them, export – 268, 5 million USD, and import – 1538, 9 million USD. The share of these countries is 28% of Georgia's foreign trade turnover, export – 21, 7%, and import – 29, 5% and trade deficit – 34, 8% [3, p. 11]. From the viewpoint of export promotion, it is an important event that Georgia has trade relations with European Union member countries in GPS+ regime. Opening of markets with European Union at bilateral level has both positive and negative sides, but in long-term perspective Georgia will win by all means. It will promote diversification of Georgia's export market and will reduce dependence of the country on separate markets; moreover, import of Georgian produce will form no danger to home market of European Union. For Georgia, involvement into European trade-economic space is a pre-requisite for increasing of competitiveness of agriculture, industry and some other fields at world market. With the aim of export growth in view, its financial support is required. Namely, the system of export production, security of export operations, and crediting should be formed. To establish at western market, increase of quality of output produced in Georgia, export potential and competitiveness, should become a priority direction. It is obligatory to implement such measures, which will be directed to introduction of modern technologies and equipment into the production. More attention should be concentrated on monetary-credit policy, as an important lever for promotion of export.

Source: Georgia Economic Development. www.geostat.ge.

საქართველოს ეკონომიკური და სოციალური კვლევის ეროვნული ცენტრი THE NEW ECONOMIST

Georgia is the country oriented at European values. History of striving for Europe starts still from the Middle Ages. The most progressive is considered to be the way, which takes us to the European Union and will be a strong guarantee for achieving developed economy and high level of life. Integration into the European Union should be a priority strategic task for any authorities of Georgia. It is obligatory for such integration to form relevant theoretical base, which may involve the following aspects: economy; policy (state, justice, society); social sphere; culture; religion and church; national issue; autonomies. By implementation of systemic reforms in all spheres of social life Georgia should manage to occupy and develop the place of regional leader.

Modern development of Georgia can be represented as the process of transition from one stage of competitive development to another. This process implies transition from factors-oriented economy (which is based on natural or external financial resources and cheap labor forces) first to investments-oriented economy (which is based on productive investments), and then to innovations-oriented economy (which is based on human intellectual work and innovatory activities) [4, p. 12].

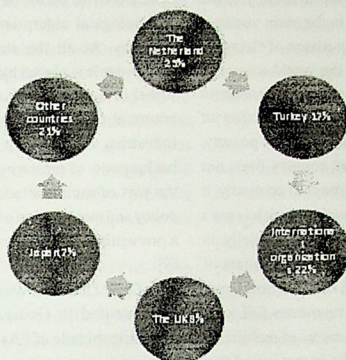
Investment environment is a unity of subjective and objective factors acting on capital investments, which influences the process of investments mobilization, and regulates it. To those factors, which determine investment climate in Georgia, belongs the country's socio-economic and political condition, criminal situation, legislative base, taxation system, cheapness of work and natural resources, etc. The tendency, established in recent years in the world, especially in developing and Asian countries, witnesses

the strictest competition existing worldwide from the viewpoint of direct investments mobilization. In such conditions Georgia should find its "center of attraction" for foreign investments, which first of all implies liberalization of economy, formation of favorable environment for investments.

Georgia, unfortunately, belongs to the number of the countries, which are unable to accelerate development of their economy without foreign capital. But despite this, different opinions often exist in the society in regard to whether appearance of the foreign investors is useful or not for the country by way of the so-called "Green Field" investments, and also purchase of acting objects. In result of 2008 August Russia-Georgia war and world economic crisis, inflow of foreign investments into Georgia slowed down. However, institutional reforms conducted in the country, political changes give birth to important prospects from the viewpoint of further deepening of investment activities. Namely, all the terms are being formed for attraction of investments into such sectors of economy, development of which will promote economic progress in the country and establishment of proper place in the international economy. Investment activities in Georgia are regulated by the Law "on state support to investments", the aim of which is facilitation to making investments, to putting investments, and improvement of procedures necessary for production activities. This law is spread on any investment done on the territory of Georgia. Main function of investments is to promote acceleration of growth of national economy, to revive and encourage the enterprises being in crisis, to provide home production with necessary financial resources, to

facilitate involvement of the country into integration processes and improvement of qualification of local staff [5, p. 248].

The share of the biggest Investor countries of 2012

Source: Georgia Economic Development. www.geostat.ge.

To determine dynamism of Georgia's economic development, different international organizations use economic indexes. Use of indexes became especially urgent in the background of globalization, when completely new competitive environment was formed in the world economy. International organizations suggest to the governments of states to evaluate their economic condition with different indexes. Their use does not change fundamental indicators for evaluation of level of life or quality of life, such as: GDP per capita or level of human development, etc. Existence of these indexes first of all is explained by the wish to show to different states their real problems and thus, political will and efforts should be directed correctly just to settlement of these problems. It is interesting what conclusions will be made by different states and what they will direct their efforts at. To evaluate business environment in Georgia, it is important to analyze the index of economic freedom. The mentioned index is an indicator of economic freedom, which is being determined by international structures in regard to state structures and various institutions, according to which the difference between countries is determined according to separate indicators of economic freedom [6, p. 7].

According to the report of World Economic Freedom 2012 of Fraser Institute, Georgia is on the 27th place among 141 countries (with 7, 36 points). In the mentioned rating published last year, Georgia occupied the 23rd position (with 7, 47 points), and in 2009 – the 45th place (7, 24 points). It should be mentioned that in the world economic freedom

rating, published in 2012, Georgia was in advance of such countries, as: Bulgaria (28), Switzerland (39), France (42), Armenia (43), Belgium (43), Poland (53), Spain (54), Latvia (60), Italy (70), Greece (81), Russia (81), Azerbaijan (84), etc. The first place in the rating is occupied by Hong Kong, and the last – by Zimbabwe. In the report of World Economic Freedom, Georgia's position was advanced according to the following indicators: legal structure and protection of property rights, growth of availability of stable currency (by growth of money volume in economy and standard deviation of low inflation). Despite the fact that these indicators are high enough, by the evaluation of the same fund, the indicators of private property protection is still low in the country. Foreign and Georgian investors still doubt the ability of court to protect private property and contracts, enforcement of law is weak from the viewpoint of intellectual; property protection. According to World Bank rating Georgia is on the 11th place by business simplicity, and despite simplicity of starting business in Georgia, the problem of its preservation is serious, as it is very easy to lose business in conditions of strong political risks. In this research there are negative moments either. For example, by simplicity of tax payment Georgia is only on the 64th place. It takes the companies average 387 hours for the procedure to prepare tax payment, while in Great Britain analogous indicator is three times lower. World Bank rating negatively evaluates the procedure of bankruptcy and from this viewpoint Georgia is on the 94th place. In in

Britain this procedure continues maximum one year, in Georgia it is minimum three years.

One of the results of Georgia's democratization is parliamentary elections of 2012 and the process of dynamic change of power and cohabitation. Despite these political changes there was no radical change in the main vector of foreign policy, which implies that main reason of Georgia's development still is integration into the world economic space. The lessons of history reveal that in the countries of transitional economy the main way of reduction of unemployment and, correspondingly, reduction of poverty, is mobilization of investments. If the country does not possess internal resources for development of economy, it naturally should mobilize them from outside, which is not a simple task in the modern globalized world, especially, in that world economic system, where the specific share of unoccupied giant markets of India and China is still large. In addition, those strategic energetic resources (oil, gas) are in small amount, which determine centers of mobilizing a large amount of investments. By this is motivated that for Georgia priority is open economic policy that proceeds from the experience of those Asia-Pacific Ocean basin countries, which from the 60s of XX century reached high degree of economic upsurge, because a prerequisite of their economic success is open economic policy and formation of attractive business-environment. The institutional changes, which should be oriented to harmonization with the European economic space, are also of great importance for Georgia. Consequently, it is important to take into consideration that reality, which is ongoing in the country at the stage of transformation, continuation of institutional reforms, which should become a prerequisite for rapid economic upsurge of Georgia. One of the mistakes of the former authorities should be acknowledged that they failed to find symbiosis between individualistic and collectivistic approaches of economic culture. Despite prioritization of declared "Singapurization" policy, the state followed intensively components of American individualism. Main factor of qualitative development of Singapore's economy, along with growth of investment activity, is wide industrialization, employment and export stimulation. Po Cam Wong, professor of Massachusetts University, considers important to outline here four phases: industrial impetus phase (from 1965 till mid-1970s), which is characterized by high level of technological transfer on the part of multinational companies; the phase of strengthening of local technological potentials (from mid-1970s till 1980s), which is characterized by rapid development of local industries on the basis of technological advance; the phase of expansion of applied scientific achievements (1980-1990s), which was

characterized by wide introduction of applied scientific achievements into production and formation of the network of new scientific-research institutes: high-technological production development phase, when the state, on the basis of innovations, forms the high technological enterprises and the system of scientific industry. At all the stages of economic evolution a decisive role is played by mobilization of not only foreign direct investments, but also by strengthening scientific potential of the country and its involvement into local industries development and all this is ongoing in the background of mastering the technological transfer on the part of multi-national companies. Active industrial policy and mobilization of direct investments have become a prerequisite of economic miracle of the country [6, p. 69].

One of the negative aftermaths of economic reforms implemented in Georgia is that one component of economic miracle of "Asian Tigers" was taken for use – foreign investments and it was considered to be abstracted from the policy of industrial development of the country. Although in last years the authorities understood their mistakes and declared expansion of applied researches, but this became practically impossible due to scientific potential destroyed by them. On the motive of sparing the budgetary resources, due to complete ignorance of regularities of the system of scientific management, in 2004-2012 tens of scientific-research institutes were closed, the property of majority of which was sold for a song on the auctions due to the so-called aggressive privatization policy.

Georgia is located at the crossroad of Europe and Asia. Correspondingly, with its transport mains the country is the bridge, which connects most important regions of the world. They are: Europe with the population of 495 million, the Black Sea basin countries – 243 million, Turkey – 73 million, Caucasian region – 16 million. Among these countries, Georgia is the shortest way between West Europe and Central Asia for transportation of oil, gas and other goods. Oil and gas main pipelines, railway system, the Black Sea ports and international airports of Georgia play important role in connection of East and West. Despite this, we should recognize that this comparative advantage of the country was not fully mastered by the authorities, because the geopolitical effect works in favor of the country economy only, when not only transport communication and schemes of cargo shipment are being developed, but, what is more important, exists arranged transport industry, which cannot be said about the state, which possesses outlet

to the sea and at the same time destroyed naval fleet, local air and land-based logistics companies, brought to the verge of collapse, because of serious obstacles, and which were substituted by expensive multinational companies. There nearly exists not a single company in the world, which is fully free of corruption. This is witnessed by "Corruption Perception Index", which is used for evaluation of territories of the countries depending on to what extent their public sector is considered to be corrupted. In Corruption Perception Index (CPI) of 2011, which measures the level of corruption in 176 countries, Georgia occupies 51st place. According to the research of 2012 Georgia got 52 points on 100-point scale. The table below presents Georgia's rating according to Corruption Perception Index (CPI), compared with other countries [4, p. 18].

The lowest index of CPI, according to 2012 data, was fixed in Denmark, Finland, New Zealand, Sweden and Singapore, and the following countries differ by the highest indicators: Myanmar, Sudan, Afghanistan, North Korea, and Somali. Georgia's result is better than several countries of European Union, though it is stressed that Georgia's success comes on the fight against "minor corruption". If we overview general tendency, existing in the world, we'll easily notice that the results of 2012 do not differ much from the results of 2011 and this means that corruption in public sector is still quite strong. Among the reforms, which influenced improvement of Georgia's position in "Corruption Perception Index", the electronic management transparency is interesting, for example, introduction of electronic system of state purchases in Georgia. According to "Corruption Perception Index" of 2012 Georgia is preceded by Turkey, which is on 61st place. The situation is quite complicated in Russia and Azerbaijan, which share 143rd place, Armenia is on 129th place [11]. NGO "International Transparency – Georgia" published last

December the research titled "Global Corruption Barometer". According to this research, Georgia occupies one of the leading positions in the anti-corruption fight, though the research was conducted only within Tbilisi and it aimed at determination of level of corruption in low layers of bureaucracy. As for "Corruption Perception Index", according to the research conducted by the international organization, from this viewpoint Georgia showed worse result and retreated back by two places [11]. International and local experts, working on the issues of corruption, face greater resistance in Georgia, when the case deals with systemic corruption, i.e. research of corruption existing in high echelons of power. High-budgetary ministries and state services artificially make public information confidential, and last instance, judicial power, which should be a guarantor and protector of civil right, assigned by the Law of Georgia "on public information", has become a closed service itself. The issue of transparency on incomes of public officials is interesting. Here the talk is not about wages, which is regulated by the law, but about bonuses, which are also foreseen by Georgian legislation, namely, by code of public service, but the mechanism of their determination is not specified. Who and by what criteria the subject's bonuses are evaluated, is not clear. The information is also confidential on purchases of military equipment and technique, which also causes doubts. The mechanisms of expenses of the so-called special funds also cause doubts. The agreements, concluded on large state purchases, in terms of energetic and infrastructural projects, are also confidential. In regard to the incomes of state officials, the state adopted particular step and introduced the electronic system of property declarations, though the mechanism for checking the declared information is not provided.

REFERENCES:

1. E. Mkvabishvili, "Challenges of globalization and perspective of Georgian economy". Business and Legislation, 2009, # 4.
2. V. Mosiashvili, "Georgia in current tendencies of globalization". <http://mosiashviliblog.wordpress.com>.
3. B. Mghebrishvili. "Trade relations of Georgia with largest partner countries". International scientific-practical conference, Tbilisi, 6-7 April, 2012.
4. I. Samsonia. Jnl. "Georgian Economic Tendencies", 2006, March, # 4.
5. Kh. Berishvili. Globalization and problems of investment activity growth in Georgia. International scientific-practical conference, Tbilisi, 6-7 April, 2012.
6. M. Skhierieli, D. Narmania. Following Singapore. Jnl. Business Taim Georgia. # 3, p 69
7. T. Shengelia. "Globalization and international business environment in Georgia". International scientific-practical conference, Tbilisi, 6-7 April, 2012.
8. Economic Freedom of the World: 2011 Annual Report.

9. <http://www.economy.ge>.

10. <http://www.geostat.ge>.

11. <http://transparency.ge/post/g;obal-corruption-barometer-gcb/%E2%80%99gobaluri-koruptsiis-barometri>

2012

გლობალური ბიზნესი და საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტები

თეიმურაზ შენგელია

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სრული პროფესორი

საერთაშორისო ბიზნესის კათედრის ხელმძღვანელი

ახალი მკვლევარი THE NEW ECONOMIST

გლობალიზაციის თემა სულ უფრო მეტად აქტუალური ხდება ქართული საზოგადოებისთვის. დასავლეთში მიიწინევენ, რომ გლობალიზაციის პროცესი ნებისმიერ პატარა ქვეყანასაც კი ცივილიზაციის ყველა სიკეთეს აზიარებს. გლობალიზაციის მომხრეებიც და მოწინააღმდეგეებიც თანხმდებიან, რომ ამ პროცესს უახლოესი წლების განმავლობაში ვერაფერი შეაჩერებს. ამასთან, ქვეყნის არსებობა ეროვნული იდეოლოგიისა და პრიორიტეტების გარეშე წარმოუდგენელია. საქართველომ როგორც მცირე ეკონომიკის მქონე ქვეყანამ სწორად უნდა განსაზღვროს ის პრიორიტეტები, რომელიც მას მისცემს დინამიური ეკონომიკური განვითარების, გლობალურ ბიზნესში ინტეგრაციისა და მოსვლილ ცივილიზაციაში საკუთარი ადგილის დამკვიდრების შესაძლებლობას.

REVAZ LORDKIPANIDZE

Doctor of Sciences:

Economics and World Economy

Author thinks, that crisis of World Economy with 2000-2012 years shows, that we must think together for new effective economic system. In years of dictatorial economic system of USSR (1917-1990), economists often said about problems of communistic relations, but now we were in difficult crisis without Global Communism.

Lordkipanidze's theory of "real equilibrium" intends real objective equilibrium among private and state sectors of economy. For stimulation of marginal efficiency of Economy, R. Lordkipanidze developed EU formulate of effective structural changes' estimate and for effective economic competition and minimization of possible harmful monopoly (in first priority almost eternal hidden oligopolistic conspiracies), he defined The Force of Economic competition approximately as The Force of Electric current.

Crisis of World Economy with 2000-2012 years shows, that we must think together for new effective economic system. In years of dictatorial economic system of USSR (1917-1990), economists often said about problems of communistic relations, but now we were in difficult crisis without Global Communism.

We don't need in different polarism-s (for example "communism" or "capitalism:") – Humans want good life and optimal effective economic structure. We remember, that dictatorial monopolies of state or private sectors made very bad examples in World History.

New America sincerely makes all for a Strong Middle Class [1] and only this will be base of Strong Economy. I like also interesting Healthcare methods of modern UK, German, Russia and Georgia for financial support of Humans in difficult times.

My theory of "real equilibrium" intends real objective equilibrium among private and state sectors of economy. Also, for practice optimal stimulation and Macroeconomic and any other economic structure marginal efficiency in every country, we must support to our effective branches and regions and after incomes from those elements of Economy, we will be able support nonprofit but necessary economic elements of post-crisis conditions and we will be able make significant State projects for ill and poor population.

For stimulation of marginal efficiency of Economy, I developed [2; 3; 4] EU formulate of effective structural changes' estimate. By my formulation:

$$E = \frac{[(E_{io} + E_{it})/2] \Delta a_i}{i=1; 2; \dots; n}$$

when E – Effectiveness of economic structural changes in t time;

E_{io} – Effectiveness of i element of structure for start of time;

E_{it} – Effectiveness of i element of structure for finish of time;

Δa_i – percent change (:100) of i element of used resource's structure in t time;

$i=1; 2; \dots; n$ – element of structure (branch, region or age group of technique, etc.).

This formulation has different interpretations in conditions of crisis and if $E_e \neq 0$. World crisis deepened economic disproportions and this ultimately led to necessity of new economic system and success management (rational effective regulation) of finance in international business [5; 6].

For effective economic competition and minimization of possible harmful monopoly (in first priority almost eternal hidden oligopolistic conspiracies), I define The Force of Economic competition [7] approximately as The Force of Electric current. I think,

that the less are output of monopoly and excess (non-quality or needless) production (or services) to a certain level, the more is the force of competition.

As we see from the formula, the bad monopoly is resistance for effective economy. This law I saw in my dream and then when I discussed the existing methods, my II is very similar with definitions of Herfindahl-Hirschman Index – HHI [8], but my law adds additional components for different economic situations.

I define two constituents of force (I0 and I1) and their integral influence (K):

$$I_0 = U/R_0;$$

$$I_1 = U/R_1;$$

$$K = N \times I^0 \times I_1,$$

where U is total production (capacity of market);

R_0 – non-realized production;

R_1 – output of the largest firm (maybe monopoly);

N – number of firms.

REFERENCES:

1. The President's Plan for a Strong Middle Class and a Strong America, <http://OFA.BO/LdPPFzi>
2. Lordkipanidze Revaz, About the Christian, Political and Theoretical bases of Economic Growth, <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/11421>, ISBN 978-9941-0-5303-0, 117 P, 432.65 kB
3. Lordkipanidze Revaz, Managerial Coasts in Helthcare, <http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/11405>, ISBN 978-9941-0-5304-7, 275 P, 676.32 kB.
4. Lordkipanidze Revaz, Interpretations for Competition's Law, development of European Commission's formulation and Strategy of macroeconomic stability, <http://www.education.ge/index.php?do=definition/view&id=1374%20>
5. Lordkipanidze Revaz, Necessity of new economic system in conditions of world crisis, <http://www.education.ge/index.php?do=definition/view&id=1171>
6. Lordkipanidze Revaz, For success management of finance in business, <http://www.education.ge/index.php?do=definition/view&id=1372>
7. Lordkipanidze Law of Economic Competition, http://en.wikipedia.org/wiki/Lordkipanidze_Law_of_Economic_Competition
8. Herfindahl-Hirschman Index <http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hhi.html>

ჩვენ უნდა ვიფიქროთ ახალი ეფექტიანი ეკონომიკური სისტემისათვის

რევაზ ლორთქიფანიძე

მეცნიერებათა დოქტორი:

ეკონომიკის, მსოფლიო მეურნეობა

ავტორი თვლის, რომ მსოფლიო ეკონომიკის 2000-2012 წლების კრიზისმა აჩვენა, რომ საჭიროა ვიფიქროთ ახალ ეფექტურ ეკონომიკურ სისტემაზე. სსრკ დიქტატორული ეკონომიკური სისტემის წლებში (1917-1990), ეკონომისტები ხშირად საუბრობდნენ კომუნისტური ურთიერთობების პრობლემებზე, მაგრამ ამჟამად განვიცადეთ მწვავე კრიზისი გლობალური კომუნიზმის გარეშეც.

“რეალური წონასწორობის” ლორთქიფანიძის თეორია გვთავაზობს ობიექტურ წონასწორობას ეკონომიკის კერძო და სახელმწიფო სექტორებს შორის. ეკონომიკის ზღვრული ეფექტიანობის სტიმულირებისათვის, ლორთქიფანიძემ განაუთარა ეკონომიკის სტრუქტურული მერების შეფასების ვეროკეპირის ფორმულა და ეფექტიანი ეკონომიკური კონკურენციისა და შესაძლო მავნე მონოპოლიების მინიმიზებისათვის, განსაზღვრა ეკონომიკური კონკურენციის ძალა ელექტრული დენის ძალის განსაზღვრის მსგავსად.

ახალი მკონომიკური სისტემისათვის

RULES OF WORLD TRADE ORGANIZATION IN THE FIELD OF COMPETITION

საქართველო
საერთაშორისო
ეკონომიკის
ინსტიტუტი

SLAVA FETELAVA

PhD in Economics, Associated Professor of Grigol
Robakidze University

In the article "Rules of world trade organization in the field of competition" there are discussed forming history of the organization and question of connecting Georgia with it. There is underlined role and importance of WTO on liberalization, equity and economic development.

Besides, there are also discussed competition rules and established taxes, anti-damping and compensation measures, which does not have in mind to limit competition.

It's a fact that in most cases, temporary defending inner market is warranted and what's more, in high-developed industrial states strengthening positions in inner market is prioritized.

Antimonopoly policy belongs to the local markets-related policy and is regulated under the national laws. Issues regarding the trade relations of the WTO member states are regulated in pursuance with the international treaties. Also, Georgia, like other countries with the transitional economy, is enforced to resolve not only the problems of legal protection and institutional provision of the competition, but the issuers of formation of the competitive environment as well, that is not a case for the high-developed WTO member states.

For recognizing Georgia as an equal partner by the WTO members, the country must necessarily have a perfect legislative basis to regulate the customs procedures and its administration, intellectual property rights and other similar business environments having impact on realization of the goods and services. It is necessary to nominate a state agency that will serve as the institution charged with implement the protecting measures as per the procedures of the WTO Agreement (we think that such an institution should be the main agency responsible for the competition-related issues, in the country). In parallel, it seems also necessary to improve the legislation on competition (in the current Law "On Free Trade and Competition") and harmonize it with the similar standards adopted by the high developed WTO member states. And Therefore, Georgia should have EU's support, for integration into the WTO, as well.

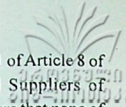
World Trade Organization (WTO) was established on December 8th 1994 (as a legal successor of the "General Agreement on Trade and Tariffs" (GATT) created in 1947 (the Organization started activity from January 1st 1995). Georgia joined WTO as earlier as on June 26th 1996, as an observer, while since October 6th 1999 it gained the status of the full member of WTO (Georgian Parliament ratified the Treaty on Joining Georgia with WTO on July 14th 2000).

The WTO is aimed at regulating the trade and economic relations of its members on the basis of multilateral obligatory agreements, while the main objective of WTO is a liberalization of the international trade through ensuring its justice, prediction and transparency, that, in its turn, should assist a process of economic growth and increase of people's wellbeing [4, 191-203]

It is the fact that according to the rules of the "General Agreement on Trade and Tariffs" and the World Trade

Organization, the trade cooperation between countries is based upon the preferential assistance principle (i.e. the preferential assistance regime), the main concept of which is that a custom preference granted by a GATT participant state to another GATT participant state shall be automatically spread over all GATT participants. Therefore, we can say that the World Trade Organization is a set of the legal documents (a certain multilateral trade agreement) determining the rights and duties of governments in the sphere of international marketing of goods and services.

As to the rules of the World Trade Organization in the field of competition, it should be noted that they form a comprising part of just this set of the multilateral agreements (legal documents) and, regulate through its norms and principles more than 90% of the current world trade (with goods and services). However, noteworthy

საგარეო ურთიერთობების მეცნიერება THE NEW ECONOMIST

that there were/are no direct statements in the provisions of "General Agreement on Trade and Tariffs" / World Trade Organization, in support of the principles of competition (they do not characterize the rules to be adopted as the "rulers of competition"). But, despite the above stated, we can say that just the core of the WTO regulations provides the competitive conditions of the foreign-economic deals through avoiding the discrimination and artificial barriers. But, this does not mean at all that WTO is fully relied upon the conditions of a free competition. For the Organization, use of the methods of both tariff- and non-tariff regulations, among them – implementation of the anti-dumping and compensation measures with a strong limitation, are acceptable, that is not aimed at the limitation of the competition.

„Generally, . . . for the purposes of "protection" of the national industry, the aforementioned provides an opportunity to cancel or cease those concessions in the trade, which were adopted on the grounds of mutual agreements.

The World Trade Organization envisages two categories of measures: The first – temporary measures, which may be applied only if certain conditions exist; The second – the permanent measures, which can be considered as an exception from the obligations taken before WTO. Among the temporary measures envisaged by WTO, the most important ones are:

- Urgent measures, which must protect the national industry seriously damaged as a result of competition by imported goods. Each country shall have the right to take the "security" measures through establishing the quotas and imposing taxes on import of this or that type of product, in the event if an increased volume of import causes damage or creates threat to local manufacturers (Article XIX of GATT – urgent measures related to import of some products; WTO Agreement on Security Measures);

- Introduction of the anti-dumping and compensation custom charges against the non-honest import from one or more countries, that caused a material damage or created a threat of damage to the national industry (Article VI of ATT – Anti-dumping and Compensation Custom Charges; WTO Agreement On Implementation of Article VI of 1994 General Agreement on Tariffs and Trade, hereinafter the "Anti-dumping Agreement"; and WTO Treaty on Subsidy and Compensation Measures);

- Introduction of the import limitations by the developing countries, for the purposes of protecting the payment balance and foreign financial state (Article XVIII „b" of GATT – Import-related measures for Payment Balance)" [1, 37-38].

At the same time, according to Point 1 of Article 8 of the WTO Agreement (Monopolies and Suppliers of Special Services) "Each member shall ensure that none of the monopolist supplier can act on its territory . . . in such a manner that may violate . . . the obligations . . . under the Agreement . . . Correspondingly, these obligations shall cover also the services provided by holders of special possessions, in case I they misuse their monopolistic state [9, 355-356].

Undoubtedly, that each country implements its contemporary foreign-economic policy under influence of development of specific historical conditions. It is a fact that often, a temporary protection of the local markets are fully justified (for instance, in the countries with transitional economy, where the national economy is unable to compete with major transnational companies) and, generally, strengthening the positions of the national companies on the world market, is the unconditional priority for all high-developed industrial states, in terms of the principles of the just competition and restriction of the monopoly on the local markets.

Therefore, we can say that the antimonopoly policy belongs to the local markets-related policy and is regulated under the national laws. As to the issues regarding the trade relations of the WTO member states, they are regulated in pursuance with the international treaties. Thus, occurrence of conflict situations cannot be excluded. That is why, currently, the circles of professionals are actively involved in discussions regarding introduction and enactment of the international rules of competition and inclusion thereof in the sphere of WTO activity. In other words, in conditions of the current globalization, a necessity of establishing and exercising a wide-range control over the anti-competition policy and achieving an agreement on regulation of competition-like relations with certain standard occurs, under which each WTO member state should be guided.

At the same time, it should be noted also that Georgia, like other countries with the transitional economy, is enforced to resolve not only the problems of legal protection and institutional provision of the competition, but the issuers of formation of the competitive environment as well, that is not a case for the high-developed WTO member states.

Therefore, for recognizing Georgia as an equal partner by the WTO members, the country must necessarily have a perfect legislative basis to regulate the customs procedures and their administration, intellectual property rights and other similar business environments having impact on realization of the goods and services. Moreover, Georgia took such specific obligations upon signing the

WTO Membership Agreement. Namely . . . Georgia undertook not to implement the repressalies of trade (measures of protection, anti-damping and impose of the compensation fee) until the regulating legal acts corresponding to the WTO requirements will have been introduced. According to most part of the observers, Georgia really needs to adopt such the procedures despite the fact that none of the other WTO members are obliged to do so. [8, 27].

At the same time, by technical assistance of the donor organizations [on October 17th 1997, by assistance of the Canada International Development Agency (CIDA) the Georgian Center for Trade Policy Laws (CTPL) was established at the Ministry of Trade and Foreign Economic Relations of Georgia], „CTPL has developed the draft law „On Anti-damping, Compensation, and Security Measures” [2, 5], and submitted it to the government for reviewing. Moreover, As revealed, the said draft law was forwarded to the Georgian Parliament too, but it was not adopted finally. According to this draft law, the Antimonopoly Office was proposed as a governmental body responsible for administering the repressalies” [8, 27].

Proceeding from the above stated, the fact is that on this stage Georgia has not still introduced a national legal basis (legal acts to cover fully the security mechanisms) for regulating the anti-damping and compensation measures. This matter became more actual after annullment of the Law of Georgia “On Monopoly and Competition” dated 25.06.1996. (Law No.1550-Ic dated 03.06.2005), Sub-point „c” of Point 2 of Article 9 of which stated that an non-honest competition is achieving a privilege in the competition through using the damping prices, that shall be prohibited. Besides, according to Point „g” of Article 13 of the same Law an economic agent with a monopolistic power, was prohibited to use the damping prices, etc. This seems to allow us to say (creates a threat) that on the country's local market it is easily possible to have place an non-honest trade of other countries (i.e. import of goods with damping prices). However, it is obvious also that even if such the law exists, a probability of applying it is too low, since a conduct of researches (and not only within the country) and apply of the appropriate measures require bit expenses of administrative, research and legal nature. It is a fact that the “Administrative barrier are so high that the countries which were in the similar economic situations earlier, applied the mentioned measures in case of urgent need, only” [1,38]

Thus, if looking through deeply (carry out a critical analysis) the existing (expecting) situation in terms of anti-damping measures (with all possible outcomes), we may conclude that on the given stage, inexistence of the

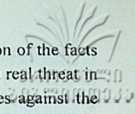
legislative basis related to the repressalies, is less catastrophic for Georgia Like a certain part of independent experts, we also share the opinion that on this stage, use of the WTO provisions concerning the protecting measures would be more acceptable and even effective for Georgia, than charging the compensation duty and the anti-damping procedures. Namely, „There are more costless means with an immediate effect, such is the WTO Agreement on Protecting Measures” [8, 27], which, to say frankly, is a less stronger instrument but still, is able to play an important roole in protecting the local businesses. Respectively, it stimulates the private sector to use the protecting measures against import for increasing the competitive ability.

Here we'd like to indicate that some of the countries with the transitional economy (Latvia and Kirgizstan) adopted the laws and legal acts on the anti-damping and compensation measures as early as by end of the XXc., for their integration into WTO .

A special attention deservers the positive side of the protecting procedures, namely the fact that by their nature the procedures are “single-mind” and participation of a violating party is not a necessary requirement. In other words, any country desiring to adopt the protecting procedures, is not required to prove that the imported product gains an unjust funds or is of anti-damping nature. It is sufficient to determine easily whether the imported product causes a serious damage to the local competitive manufacturers of the similar products or creates a threat of such damage. In such cases, the standards of causing damage, can also be specified easily than in case of conducting investigations in terms of the anti-damping procedures and compensation duties.

Finally, we can say that fulfillment of the obligations taken before WTO in connection to the protecting procedures, are much simple and effective (costs saving) that increases a probability of their use by the countries with the transitional economy. Moreover, they are profitable by political point of view, too, since they ensure protection of those local businesses, for which it seems to be difficult to adapt in the competitive environment. Correspondingly, the local companies ate promoted to overcome the difficulties and take a position on the market, by help of the policy the government pursues.

Here we should take into account that according to the WTO provisions, the protecting measures directed mainly to increasing the competitive ability of the private sector, are of temporary nature. However, in case if in the course of implementation of such measures an increase of competition ability of the local manufacturers is not achieved, it cannot be excluded that after removal of such

measures there industries will be in the similar or even much difficult conditions than before introducing of the said protecting means Correspondingly, . . . the protecting measures can be considered . . . as the supporting means for the economic reforms and the regional integration, since they create an environment where the private sector must become more effective and gain the competitive abilities both on regional and global levels [8,29].

Proceeding from the above mentioned, it's clear that regardless of inexistence of the legal basis for regulation of the anti-damping and compensation duty charging procedures in Georgia, it seems really possible to implement the full-range competition policy within the frameworks of the WTO provisions (related to the protecting measures), if not its main barrier – indetermination (inexistence) of a state institution that should investigate (study) the protecting measures and make the relevant decisions.

This problem has become more actual after abolishing the State Antimonopoly Office of Georgia (on August 19th 2005), which, was not directly charged with execution of the protecting measures envisaged under the WTO Agreement, but acting according to the monopoly legislation in force in that time (Article 9 of the Law of Georgia “On Monopoly and Competition”), it was involved in detection and suppression of the facts of non-honest competition on the specific (concrete) commodity markets of the country. But, after liquidation of the said Office and abolishment of the Law “On Monopoly and Competition”, no other state agency works

in this direction (detection and suppression of the facts of non-honest competition) , that creates a real threat in terms of protection of the local businesses against the increasing imports [5, 114-115].

Therefore, we consider it necessary to nominate as soon as possible a state agency that will serve as the institution charged with implement the protecting measures as per the procedures of the WTO Agreement (we think that such an institution should be the main agency responsible for the competition-related issues, in the country). In parallel, it seems also necessary to improve the legislation on competition (in the current Law “On Free Trade and Competition”, the competition limiting mechanisms cover only the prohibition of the competition limiting actions by side of the state (national and local) bodies) and harmonize it with the similar standards adopted by the high developed WTO member states.

And finally, we think that acceleration of this process (i.e. approaching to the WTO standards on competition) would be promoted also by the fact that the EU is an active member of WTO (since January 1st 1995), which makes repeatedly makes attempts to strengthen both the economic and political ties between its member states and those from Central and Eastern Europe still being remained out of the EU membership. Such an approach gives the non-EU countries a chance to enter the EU market through matching (harmonizing) their competition laws with the WTO and EU standards. Therefore, EU has a great potential to support maximally Georgia's integration into the WTO.

REFERENCES:

1. A. Barnevic, 1999. Protection of Local Industry on the grounds of the WTO Agreement On Security Measures. Georgian-European Consulting Center for the Economic Policy and Legal Issues. Georgian Laws Review. 3rd Quarter, 3, 36-39 (in Georgian)
2. T. Beruchashvili, 2000. The Period After Georgia's Integration into WTO. Georgian-European Consulting Center for the Economic Policy and Legal Issues. Economic Directions of Georgia. Quarterly Review. 2, 50-52. (in Georgian)
3. D. Lyont, 2000 Membership to WTO. Economic Directions of Georgia. 1, 3-4. (in Georgian)
4. N. Raich, 1998. The 1998 Comments on the Law of Georgia “On Advertising”. Preliminary observations (recommendations of the EU Experts to the State Antimonopoly Office of Georgia on the customers protection problems) Tbilisi. Archives files of the State Antimonopoly Office of Georgia. 12, Chanturia str., Fl.6 (in Georgian).
5. S. Fetelava, 2007. Theory of Competition and Antimonopoly Regulation in Georgia”. Tbilisi, LOY (in Georgian)
6. S. Fetelava, 2007. On Problems of Improvement of Competition (Antimonopoly) Laws of Georgia. Tbilisi, LOY (in Georgian)
7. D. Kemoklidze, 2000. Trade and Competition – Multi-sided Discussions on Trade. Georgian-European Consulting Center for the Economic Policy and Legal Issues. Economic Directions of Georgia. Quarterly Review. 2, 53-54. (in Georgian)
8. Bearing Point. 2004 Formation of the Trade Policy and Observance of WTO Requirements by Georgia. Tbilisi. 5th July. (in Georgian)

9. N. I. Yacheistova, 2001. International Competition: Legislation, Regulation, and Cooperation. New York & Geneva: UNO (in Russian)

10. Georgian law on: „Monopolistic Activities and Competition” 25th of June 1996 (286-11s)

11. Georgian law on: „Free Trade and Competition” 3th of June 2005 (1550-1s)

ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წესები კონკურენციის სფეროში

სლავა ვეტელავა

ეკონომიკის დოქტორი (PhD),

გრიგოლ რობაქიძის უნივერსიტეტის

ასოცირებული პროფესორი

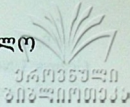
სტატიაში „ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წესები კონკურენციის სფეროში” მიმოხილულია ამ ორგანიზაციის შექმნისა და მასთან საქართველოს მიერთების საკითხები. ხაზგასმულია ემოსიონალური და მნიშვნელოვანი ვაჭრობის ლიბერალიზაციის, სამართლიანობისა და ზოგადად ეკონომიკური აღმავლობის პროცესზე.

სტატიაში მნიშვნელოვანი ადგილი აქვს დათმობილი ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის წესების კონკურენციის სფეროში, სადაც აღნიშნულია, რომ მისთვის დასაშვებია სავაჭრო და არასავაჭრო რეგულირების მეთოდების გამოყენება, მათ შორის - ანტიდემინგური და საკომპენსაციო ღონისძიებების განხორციელება, მათი გამოყენების მკაცრი რეგლამენტაციის პირობებში, რაც არ ისახავს მიზნად კონკურენციის შეზღუდვას. ამასთან, ფაქტია ისიც, რომ სწორ შემთხვევაში, შიგნით ბაზრის დროებითი დაცვა სრულიად გამართლებულია და საერთოდ, ყველა მაღალგანვითარებულ ინდუსტრიულ ქვეყანაში ეროვნული კომპანიების პოზიციების გამაგრებას მსოფლიო ბაზარზე უპირობო პრიორიტეტი ენიჭება სამართლიანი კონკურენციის პრინციპებისა და შიგნით ბაზრებზე მონოპოლიზმის დაუშვებლობის მიმართ.

შესაბამისად აღნიშნულია, რომ ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა განეკუთვნება შიგნით ბაზრის პოლიტიკას, რომელიც ეროვნული კანონმდებლობით რეგულირდება, ხოლო რაც შეეხება ემოსიონალური გაწვევითი ქვეყნების ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხებს, მათი რეგულირება ხორციელდება საერთაშორისო შეთანხმებების საფუძველზე. იქვე ხაზგასმულია, რომ საქართველო, სხვა გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების მსგავსად, იძულებულია, ემოსიონალური განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისაგან განსხვავებით გადატაროს არა მარტო კონკურენციის დაცვის სამართლებრივი და ინსტიტუტური უზრუნველყოფის პრობლემები, არამედ კონკურენციული გარემოს ფორმირების საკითხიც.

ამასთან, რეალურად რომ მოხდეს ემოსიონალური ქვეყნების მხრიდან საქართველოს, როგორც თანასწორი პარტნიორის აღიარება, აუცილებელია ქვეყანაში არსებობდეს საბაჟო წესებისა და მათი ადმინისტრირების, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების, რეპრესალიციებისა და სხვა მსგავსი, ბიზნეს გარემოს მომწესრიგებელი სრულყოფილი საკანონმდებლო ბაზა, რომლის პარალელურად აუცილებელია მოხდეს ქვეყანაში იმ სახელმწიფო ორგანოს განსაზღვრა, რომელიც იქნება დამცავი პროცედურების შესახებ ემოსიონალური უზრუნველყოფით განსაზღვრული წესების აღმსრულებელი ინსტიტუტი (ჩვენი აზრით, ასეთი ინსტიტუტი უნდა იყოს ქვეყნის კონკურენციის მთავარი ორგანო), რომლის პარალელურად საჭიროა ქვეყნის შიგნით საკონკურენციო სამართალი („თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ”) შესაბამისობაში იყოს მოყვანილი ემოსიონალური განვითარებული ეკონომიკის მქონე სახელმწიფოების ანალოგიურ სტანდარტებთან. ამ უკანაქვეყნის განხორციელებაში კი, მაქსიმალურად უნდა იქნეს გამოყენებული ევროკავშირის კეთილი ნება და პოტენციალი.

სხვალი კონომისტი THE NEW ECONOMIST

ელგერდ ბატიაშვილი

პროფესორი

ახალი ეპონომისტი THE NEW ECONOMIST

„ქართველთ არ სძინავთ გონებით!“, ილიას დაბადებამდე ორიოდე წლით ადრე ითქვა სოლომონ დოდაშვილის ეს სიტყვები და მართლაც XIX–XX საუკუნეების ქართულმა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურმა აზროვნებამ შესძლო შეექმნა მწყობრი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი იდეოლოგია „საერთო ნიადაგის“ თეორიის სახით. მის სათავეებთან თვითონ 1832 წლის შეთქმულების იდეოლოგები და ორგანიზატორები – სოლომონ დოდაშვილი, ფილადელფოს კიკნაძე, თამარ და ოქროპირ ბატონიშვილები დგანან, მაგრამ ამ თეორიის სულის ჩამდგმელი მაინც ილიაა.

თუმცა-და, დეპოლი არ უნდა დაუკარგოთ ილიას თანამოაზრეებს – არჩილ ჯორჯაძეს, ვარლამ ჩერქეზიშვილს, მიხაკო წერეთელს, ნიკო ნიკოლაძეს, ივანე ჯავახიშვილს. . . ამ უკანასკნელმა მონოგრაფიაში – „ილია ჭავჭავაძე და საქართველოს ისტორია“, ამ თეორიის და მოტივანად ილიას მემკვიდრეობას „საქართველოს მომავლის გზისგამკვლავი“ უწოდა. სიმბოლოა, რომ 30 წლის შემდეგ სწორედ მის მიერ დარსებულ უნივერსიტეტში შექმნილმა „ილიალოგთა კლუბმა“ გააგრძელა ამ თეორიის გამოყენებითი პოლიტოლოგიური კვლევა. ეს თეორია არ შეიძლება პრაქტიკის გარეშე დარჩეს.

ასეთი გამოყენებითი კვლევა მითუმეტეს აუცილებელია დღეს, როცა დღის წესრიგში დგას ახალი ქართული სახელმწიფოებრიობის მშენებლობა და მისთვის კონსტიტუციური საფუძვლების ფორმირება. ისე, რომ ამ თეორიას შემცენებითთან ერთად, დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობაც ენიჭება. საერთოდაც, როგორც თვითონ ილია ამბობს, - „ნებისმიერი ცოდნა და მეცნიერება უქმის ჭკვის უქმი ვარჯიშია თუ მას სიტყვიდან საქმედ არ ვაქცევთ“. მემკვიდრეობითობა

ბუნებისა და საზოგადოების უნივერსალური კანონია და ჩვენც ამ კანონს უნდა მივყევით. ამ გააზრებით ზემოთხსენებულ კლუბში გავრთიანებულმა ძველი თუ ახალი თაობის მკვლევარებმა 2003 წელს თსუ გამომცემლობაში დასტამბეს თსუ შრომების კრებული - „ქართული სახელმწიფო“, პროფესორ ანხორ ხელაშვილის რედაქციით. პარადოქსია, რომ ე.წ. „ნაციონალებმა“ ზედაც არ შეხედეს მას, მაშინ, როცა აქ შეჯამებული იქნა ამ თეორიის კვლევის შედეგები და ამასთან, გარკვეული პრაქტიკული რეკომენდაციებიც. ილია საქართველოს ხსნას მეცნიერებაში ხედავდა და მთავარი ახლა ისაა, რომ გაგრძელდეს ეს მეცნიერული კვლევა ქართული სახელმწიფოს მშენებლობისთვის სწორი ფუნდამენტის მოსამზადებლად. აქ პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, „საერთო ნიადაგის“ თეორია იგულისხმება.

მაინც რა არის „საერთო ნიადაგის“ თეორიის არსი და ძირითადი პრინციპები დევანდელი საქართველოსათვის? არსი მისი ერთია – გარდამავალ პერიოდში მყოფი ქვეყნისთვის სახელმწიფოებრივი მშენებლობისთვის იდეოლოგიური ბაზის შექმნა. ცხადზე ცხადია, რომ ქართული სახელმწიფოს წარმატებითი მშენებლობა ორ ძირითად საწყისს უნდა დაეფუძნოს – საერთაშორისო გამოცდილებას და ჩვენს ეროვნულ მემკვიდრეობას. თვითონ ილიაც საკითხს სწორედ ასე აყენებდა და მისთვის საერთაშორისო გამოცდილებას თვალსაზრისით იდეალი და მისაბაძი მაგალითი ინგლისის სახელმწიფო წყობა იყო.

ამ მხრივ, ილიას წინამორბედები იყვნენ პეტერბურგში ინგლისის ელჩთან დაახლოებული საქართველოდან გასახლებული ბაგრატიონები და მათი გარემოცვა, განსაკუთრებით კი სოლომონ დოდაშვილი და მისი „სულიერი მამა“ იოანე

ხელაშეკლი. ისე, რომ დღეს ასე მოდაში შემოსული „საქართველოს დახვეწილი ორიენტაცია“ საწყისის მიმართულებით იღვწის, როცა პეტერბურგში მძღვანელო ქართული სილენია დაეყენება და ხალაქ სტუდენტობის ჯამს ცხივრება და მოდელაქობა მოუწია ილიასაც. . .

რაც შეეხება „საერთო ნიადაგის“ თეორიის სახარტოლბერტო, პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ და ზნეობრივ პრინციპებს, მათი რაოდენობა ორ ათეულს აღწევს. მოკლედ ჩამოყოფილი მათ თხუ აღნიშნული სამეცნიერო კრებულში მიუყვანილი თანმიმდევრითი და ილიას დევიზების თანდართვით:

1. „საერთო ნიადაგის“ თეორიის უმთავრესი „სოციალ-სოციოლოგიური პრინციპია საუკუნეებში მომდინარე ქვეყნის ბუნებრივ-ისტორიული განვითარების, „ანელბედობით წახდენილი ქართველთა ხახელისა და ქართულს წეს-წყობის აღდგენა“.

ილიასთვის ეს არის გზა საქართველოს „ძველი ოქროვანი ხანიდან მისი ახალი ოქროვანი ხანისკენ“

2. სტატიათა ციკლში - „ცხოვრება და კანონი“ - მან მოგვცა ამ გზის, მისი პოლიტიკური სტრატეგიისა და ტაქტიკის მონახახებიც, რომლებიც ყრისა და ქვეყნის ამ ბუნებრივ-ისტორიული განვითარების კანონს ეყუქნება.

„ცხოვრება თვითრჯულია. იგი არ გამოიჭრება კაცისაგან მოგონილს რიკრიკაზედ“. წყნეი ვილია, რომ ცხოვრებით და ისტორიით აღმოშობილი კანონები სახელმწიფო წეს-წყობის ბალაერის ქვედ ვაქციით გარდაჩაყალი პერიოდის საქართველოში.

3. „საერთო ნიადაგის“ თეორიის უმთავრესი მეთოდი, და ამასთან, „სოციალ-სოციოლოგიური პრინციპია „ყველა საზოგადოებრივ ძალთა ერთ კვალში ჩაყენება და მათი ბედნიერი მორიგება ერთმანეთის დაუმონებლად და შუუბაღაღად“.

4. მაგრამ არცერთ პირიყნებს და არცერთ პოლიტიკურ პარტიას არ შეუძლია რაიმე წარმარტებას მიადწიოს ხალხში არსებული პრინციპური ძალის ამოქმედებისა და გამოყენების გარეშე.

„ჩენი ხსნა ხალხის თვითმოქმედებასა და თვითმმართველობაშია“.

5. სტატიათა ციკლში - „ეკრძო და სათემო მიწათმფლობელობა“, ილიამ მოგვცა ქვეყნის ძირითადი მწარმოებელი ძალის - გლეხობისა და ქართული სოფლის განვითარების პოლიტიკური სტრატეგია.

„ქართველი გლეხი და ქართული სოფელი - ჩენი ერთგული ქმედების სული და გულის“

6. ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით ეს მისთვის ნიშნავდა საქართველოს მოსაყალი საზოგადოებრივ-ეკონომიკური განვითარების აგრარულ-ინდუსტრიულ სტრატეგიას. ეს სტრატეგია თავის მხრივ ნიშნავს მრეწველობის ომ დარგების უპირატეს განვითარებას, რომლებიც ორგანულად იყნებთან დაკავშირებული სოფლის მეურნეობის ტექნიკურ აღჭურვილობასა და ენერგეტიკული ბაზის უზრუნველყოფასთან.

ეკონომიკა არ სრულებს პოლიტიკის გარეშე და პოლიტიკა. ილიას გააზრებული ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა გახდეს წყნეი გზამკვლევი.

„მიწისა და გუთნის საქართველო ჩენი იდეალია“ - მხატვრულად ასე გამოთქვა ეს ილიამ.

7. სტატიათა ამავე ციკლში, აგრეთვე, „ეუერის“ საპროგრამო წერილში - „ძველი საქართველოს ეკონომიკური წყობის შესახებ“, ილიამ მოგვცა „ხოდბუნური“ სასოფლო-სამეურნეო კორპორაციების ერთიანი ეროვნული ხისტემის შექმნის იდეა.

„ძველი ქართული კომლი და ხოდბუნები სოფლისა და თემის განვითარების ქვაკუთხედია“.

კანტალიძისის პირობებში საჭიროა მხოლოდ ეპოქის შესტრეკვისად მათი გათანამედროვეობა, როგორც ეს გააკეთეს გერაყლებმა ისრაყლში „კობუციების“ ხახით. ილიას თავის პუბლიცისტურ მემკვიდრეობაში ეყოფო თემის ასეუ გათანამედროვეებას თხოვლობდა.

8. ეს განსაკუთრებით ეხება მიწის პრობლემას. ილია დეტალურად ანალიზებს საქართველოსთვის ისტორიულად დამახასიათებელ მიწის საკუთრების მფლობელობისა და სარგებლობის ხუთივე ფორმას (ეკრძო, სასოფლო-სათემო, სახელმწიფო-სახასიონი, საეკლესიო-სამონასტრო და დროებითი ანუ, („ხისწური“) და მათგან უპირატესობას სასოფლო-სათემოს ანიჭებს, როგორც სოფლის თვითმმართველობის და მოდინად „ერის დიდ შემკრებულობით ძალას და საფუძველს“. ძველი ქართული სოფელი და მისთან ერთად, ეროვნული ეკონომიკაც ამაზე იყო დაფუძნებული. მცირემიწიანი ქვეყანაში მიწის რაციონალურ გამოყენებას გადაამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. ამიტომ დაგვიბარა ანდერძად:

„გაუფრთხილდით მიწას!“

9. მთა და მისი პრობლემები ილიას განსაკუთრებული ყურადღების ობიექტი იყო. „ყვენ მცირემიწიანი და ამასთან მოგაორიანი ქვეყანა კართ“ და ამ ობიექტური ვითარებიდან გამომდინარე

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

მითის დაცლა და გაპარტახება დიდ ეროვნულ ტრაგედიად მიიჩნდა. სტატიაში - „იმპერაცია საქართველოდან“ წერს: „ჩვენს ცხოვრებაში თავი იჩინა ერთმა მოვლენამ, რომელსაც ჯერ ფართო გზა არ გახსნია. . . მაგრამ მიზეზი, რომელიც მას იწვევს ისეთია, რომ დღითიდღე უფრო ადვილად დაიჭერს ჩვენს ქვეყანაში და შევრო გაძლიერდება“. ილიას ეს წინასწარტყვერეტაც ახდა და დღეს ჩვენი ქვეყანა უპატრონო საყდარს დაექვევსება. მის დაპატრონობას ძალიან ბევრი ლამობს,რამეთუ როგორც თვითონ წერდა - საქართველოში კაპიტალიზმის ჩასახვისთანავე „უფულო ერთ ფულიანთა საძოვარია, იმათი საცხოვრისია“

10. თვითმმართველობაზე დაფუძნებული „ქართული სახალხო კაპიტალიზმი“ ილიას აღტერნატივია. ამიტომ იყო, რომ ბანკის გრძელვადიანი და შედარებითი კრედიტებით გულუხვად ეხმარებოდა მისივე ინიციატივით დაფუძნებულ „ხოდაბუნურ სამხანაგო კორპორაციებს“ და ყოველმხრივ ცდილობდა მათ გამრავლებას და განვითარებას ამერიკის შტატებშიც და ბარშიც. „ივერის“ თითქმის ყველა ნომერში შეხვედებით მოწოდებას ასეთი „სამხანაგო კორპორაციების“ შექმნისაკენ. მისი ოცნება იყო, რომ „ჩარჩული კაპიტალის“ ნაცვლად საქართველოში შექმნილიყო ასეთი სასოფლო-სამეურნეო კორპორაციების ერთიანი ეროვნული სისტემა. მაშინდელი კოლონიური რეჟიმის პირობებში ეს შეუძლებელი იყო. ევროპაში მოდავწე ვარლამ ჩერქეზოშვილის და მისი „საქართველოს სოციალურ-ფედერალისტური პარტიის“ მარცხიც ამით იყო განპირობებული. ამიტომაა, რომ „არასახელმწიფოებრივი სოციალიზმის“ ჩერქეზოშვილისეული იდეასაქართველის ნაცვლად, შემდგომში სკანდინავიის ქვეყნებში განხორციელდა.

11. დღევანდელი ქართული სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ამოცანაც ილიას ამ ოცნების განხორციელება და ამ გზით საქართველოში „კიბუცის“ მსგავსი „ხოდაბუნური“ თვითმმართველური სამეურნეო კორპორაციების ეროვნული სისტემის შექმნაა. თვითმმართველობის დამკვიდრების პარალელურად, ქართულმა სახელმწიფომ ამ პიროცის ყოველმხრივ უნდა შეუწყოს ხელი. ეს ჩვენს ძველი ეროვნული ტრადიციის აღორძინებაა: - „ქართლის ცხოვრებას“ ხომ, ცნება - „ხოდაბუნის“ პირველი ხსენება ჯერ კიდევ XI საუკუნეში აქვს დაფიქსირებული.

12. ქართული სახელმწიფოს ილიასეული იდეალი კონსტიტუციური მონარქიაა. დღეს ბერძნულაპარაკობთ ახალი კონსტიტუცია, მაგრამ საქართველოში მმართველობის საპარლამენტო შეცვლის აუცილებლობაზე და აქაც გვაფიქვამება გავისხნოთ ილია და მისი „საერთო ნიდაგის“ თეორია. ამქვეყნად ყველას და ყველაფერს თავისი სამართალი აქვს და ყველაზე დიდი სამართალი კი, მაინც, ისტორიას აქვს. იმიტომაც არის „წარხდენილი ქართველთა სხელი და ქართული წეს-წყობა“, რომ ამ სამართალს არაერთხელ ყუღალბათ ადრეტ და ახლაც:

1918 წელს ისე ადგადგინეთ სახელმწიფოებრიობა, კონსტიტუციური მონარქია არავის გავგვხსენებია. იგივე მოხდა 1991 წელს და გრძელდება მას შემდეგ დღემდე. რაშია საქმე განა ან მაშინ, ან დღეს ვინმე დასავლეთიდან გვეკრძალებს ამას? განა ღამის მთელი დასავლეთი ევროპა კონსტიტუციური მონარქიის ქვეყნები არაა? მაშასადამე, თვითონ ჩვენ ვვალატობთ ჩვენსავე ისტორიას და მის სამართალს. ამიტომაც ისტრუქციული და ვისჯებით სამაგალითოდ ახალ-ახალი „მნელბედობით“.

რადაცნარი ისტორიული თანდამთხვევით წელს სრულდება 1125 წელი ბაგრატიონთა სამეფო დინასტიის დამკვიდრებიდან. ავად თუ კარვად ამ დინასტიამ ჩვენი ერი და ქვეყანა აიას ჭირ-ვარამს გამაბატრა და თანაც ისე, რომ როგორც ილია წერს, „მადლობა ღმერთს, მამული, ენა, სარწმუნოება შემოვიცანხა. . . და არავისი ველი და ვასში არ დაგვედებია.“ ივანე ჯავახიშვილი „ქართველი ერის ისტორიის“ მრავალტომეულში არაერთხელ აღნიშნავს ამ ბიბლიური წარმოშობის მსოფლიოში უძველესი დინასტიის მრავალ დამსახურებას ქვეყნის წინაშე და ბერბან ის აზრიც აქვს გატარებული, რომ მათ შეუძლიათ კიდევ გაუწიონ სამსახური ქვეყანას ახალ ისტორიულ პირობებში. . .

ეს ყველაფერი კვლევისა და მეცნიერული ანალიზის ცალკე დიდი თემაა. აქ კი მინდა მკითხველს სამუშაო იდეის სახით შეეთავაზო საქართველოს მომავლის ეს ილიასეული პოლიტიკური ფორმულა: „სამეფო გვირგვინზე და ხმალსა და გუთანზე დაფუძნებული საქართველო“. ეს „მეფობის აღდგენა“ არაა, მიუბრუნებს მესამედსეული მარქსისტების ყურით მოთრეული „თავადაზნაურთა პრივილეგიების აღდგენა“, რითაც ხშირად დემოკრატიულად სარგებლობდნენ ილიას მტრები მისი ამ იდეის ჩვენს ხალხში სახელის გასატეხად. დღესაც

ახალი პერიოდში THE NEW ECONOMIST

ხშირად გავიგონებს კაცი მსავაგს დემაგოგიურ ბრალდებებს ამ უდავოდ სწორი პოლიტიკური იდეის მიმართ, რასაც მეტად ეფექტურად უპასუხა პატრიარქმა - „მეფე მეფობს, მაგრამ არ მართავს!“

დადგა დრო, ჩვენმა საზოგადოებამ და ხელისუფლებამ სერიოზულად იფიქროს ახალი ქართული სახელმწიფოებრიობის ამ პრობლემაზე. „ილიალოგთა კლუბი“ წლების მანძილზე მუშაობს „საერთო ნიადაგის“ თეორიის ამ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემაზე და მზად ვართ ვითანამშრომლოთ ყველასთან, ვინც მასში ჩვენი ქვეყნის მომავალს ხედავს.

კონსტიტუციური მონარქია ჩვენს ისტორიასთან გამთლიანების, ეროვნული მეობის, თვითმყოფადობისა და ტრადიციების შენარჩუნება-განვითარების მძლავრი საშუალებაა და გეობალიზმის ჩვენს ეპოქაში ამას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. . .

13. „საერთო ნიადაგის“ თეორიის ერთ-ერთი სახელმძღვანელო პრინციპი კავკასიის ხალხთა ერთობისა და სოციალდარობის იდეაა. ამ იდეას ილიამ მთელი პოემა - „ქართველის დედა“ მიუძღვნა. აქ მინდა ერთი მეტად სიმბოლური სტროფი მოვიყვანო ამ პოემიდან, რომელიც მან შამილის აღზევების ფონზე დაწერა 1860 წელს:

„ჩემი მამული, საქართველო,
დღეს მისციცხლდება!
ხალხი აღსდგა, ხალხი აზვირთდა,
ხალხი მოქმედებს,
კასპისი ზღვიდან შავ ზღვამდინა
ერთ ფიქრსა ფიქრობს, -
და ებ ფიქრია მთელი
კავკასის თავისუფლება!
დიდა ხალხი, როს ეს გრძნობა
წინ წარუძღვება!“

1905-1907 წლების რევოლუციის დროს ილია, როგორც რუსეთის სახელმწიფო საბჭოს წევრი, იმ პროგრამაზეც ფიქრობდა და ბჭობდა რუსეთის კონსტიტუციურ-დემოკრატიულ პარტიასთან (სადაც იგი) ერთად, რომ რუსეთის ფარგლებში შეექმნა კავკასიის ფართო ავტონომიური წარმონაქმნი გეორგიის ტრაქტატის და ბაგრატიონების ხელისუფლების რეანიმაციის ფარგლებში, მაგრამ რევოლუციის დამარცხებამ და წინაშეობის ტრაგედია მის ამ იდეას ბოლო მოუღო.

14. ტოლერანტიზმის პრინციპები, ეროვნული და რელიგიური შემწვარებლობა ჩვენი ეროვნული ხასიათის და ქვეყნის მთელი ისტორიული

განვითარების ერთ-ერთი დიდმნიშვნელოვანი ელემენტია. სიამაყით ვერს ამ „დიდბუნებოვან“ ქართულ ტრადიციას ეილი სტატიაში - „დედით აღმაშენებელი“:

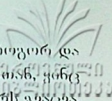
„... და ვით აღმაშენებელი სადიდებელია ჩვენგან არა მარტო სახელოვან მეფობითა, არამედ თავის დიდბუნებოვან კაცობითაც. იგი, თავდადებული მოყვარე, თავის ეროვნებისა და მართლმადიდებელი სარწმუნოებისა, დიდი პატივისმცემელი იყო სხვის ეროვნებისაც და სარწმუნოებისაც. . . ამისთანა კაცთმოყვარე პატივისმცემელი სხვის ეროვნებისა და სარწმუნოებისა იმ დროში, როცა კაცი კაცს შესაჭმელადაც არ ჰზოგავდა, ნუთუ საკვირველი და საოცარი მაგალითი არ არის მეთორმეტე საუკუნის კაცისხანა!“

15. ქართველი ერის და საქართველოს მომავლის თვალსაზრისით ილიას განსაკუთრებული იმედი ჰქონდა ერის ინტელექტუალური ძალებისა და ეროვნული მეცნიერებისა და განათლების განვითარება მას „სულთერო აღორძინების“ აუცილებელ წინაპირობად მიანდა. „ყველა გამიბრბა და დიდნი საქმენი მარტო სულის ღონეა და მეტი არაფრის“ - ასეთია მისი გზანდობი ჩვენთვის. ყველგან, სადაც კი იგი რაიმე პრობლემას ეხება, ყველგან წინა პლანზე სწორედ ამ სულიერ საწყისებს აყენებს. ამ მხრივ კლასიკური მაგალითად გამოდგება ერის ცნების მისეული დეფინიცია:

16. „ერი ისტორიით შედუღებული ერთსულ და ერთხორც მკვიდრთა კრებულია და . . . იგი მაშინ მიაღწევს სულიერ და მატერიალურ აღმატებულებას, როცა საერთო ნიადაგზე დადგება და ერთნებობითა და თანადგომით მართავს ქვეყანას.“

17. ამ მხრივ, სახელმწიფოს მისი იდეალი „ოქროვანი ხანის საქართველოა“. მისი სამართლებრივი, პოლიტიკური, სოციალ-ეკონომიკური და ზნეობრივი პრინციპების აღდგენა-აღორძინებათანამეგობროვნება ახალი საქართველოს და ახალი ქართული სახელმწიფოებრიობის ფორმირების უმთავრესი სტრატეგიაა. ჩვენ მას „ილიას გზას“ ვუწოდებთ და „საერთო ნიადაგის“ თეორიის მთავარი არსიც და დანიშნულებაც ამ გზით სიარულია. ეს მან მხატვრულადაც გამოხატა და გვიანდელრბა პოემაში „მეფე დიმიტრი თავდადებულ“:

„რაც ყვოფილვართ, ის აღარ ვართ,
რაც ვართ, ის ნუღარ ვიყნებთ.
დმერთი გვიხსნის, თუ შეიღოთ მაინც,
გზად და ხილად გავედებით!“

ახალი ეპონომიტი THE NEW ECONOMIST

18. „გაზღა და ხიდად გადებას“ გეოხეუს ილია მართალი დღეკანდელ წყენ თაობასაც და ვინძლო, ახლა მინიც გავხედო მისი ამ ანდერძის ერთგულნი. ეამი ეამს მისდევს, ეპოქა ეპოქას და ისტორიის საწუთისოფლო სელაგც ისეთია, რომ იტყვიან, თვალის ერთი დასამხამებია აუო წერს რუსთაველიც „ნაადრევი ქართული რენესანსის“ ეამს – „წამია ესე სოფელი და წამწამისა მსწრობელი“ და წყენი დღეკანდელი თაობების ვლიც ისა, რომ წყენ წყენი წილხვედრი წუთისოფელი მიუძღვნათ ილიას მთავარი მიხნის და ეველაზე ხანუკვარი ოცნებების – „წარხდენილი ქართველთა სახელებისა და ქართული წეს-წყობის აღდგენას.“

ეს რომ არ არის ადვილი საქმე, კარგად ესმიდა მასაც, მაგრამ ესეც მან დაგვიტოვა ანდერძად: მით უფრო სახსხელო და საამაყოა ქართველთათვის იმის აღდგენა, რაც „უწყალო დროთა ბრუნეთი დანთქმულა“.

დაბოლოს, ერთი პრაქტიკული წინადადებაც, რომელიც ორგანულად უკავშირდება დღეს ასე აკეიტიკებულ „ეკოპობიტაციას“. ერთობა და თანამშრომლობა რომ სანატრელია ეუველთების, ამას მტკიცება რად უნდა. „განყოფაში იყო მუდამ ჩამარხული საქართველოს დამხმობის თესლი“ – წერდა ილია და „საერთო ნიადაგის“ თეორიაც ხომ ამის საპასუხოდ და აღტერნატოვად შეიქმნა.

მაგრამ თქმა ადვილია, საქმე ამ ერთობის განხორციელება. მისეც გზა ამ თეორიის იდეება და პრინციპებს გავის. საქმეც ისაა, რომ მათკენ გახედვაც არ უნდათ ე.წ. „ნაციონალებს“. ამიტომ ეუწოდებ ხოლმე, მათ „ფსევდო-ნაციონალებს“. მათთვის ერთობა და ილიას მემკვიდრეობა უცხო რამ ხილი იყო და გახლავთ ახლაც. ამიტომ ნააგვეს ამ დღეში ხალხიც და ქვეყანაც. . .

ახლა გვეუბნებიან მათი დასავლეთელი მფარველები და პატრონები – „ეკოპობიტაციის“ რეჟიმი დაემაქროთ მათთან. კი, მაგრამ ბატონებს ევროპა-ამერიკიდან წყლისა და ცეცხლის ეკოპობიტაცია შეიძლება – ისინი ხომ

ერთიერთგამომრიცხაენი არიან?! . . . როგორ და რანიორად შეიძლება ეკოპობიტაცია მათონ, ვინც ამ 9 წლის ჩანხილზე ქრისტესეპით ჯკვრს იტყვის, წყენი მიწა-წყალი სხვათა და სხვათა სათარეშიდ და საკუთრებად აქციათ?! მამინ ხომ ეს ბოლო წყენი იმედი – „ქართული ოცნება“ ხანის ბუშტივით გაქრება და ქართველობაც, რაც კი, ჯკვრ კიდევ შემოერსით აქ კვლავ და კვლავ ცხრა მთას იქით გადაიხვეწება.

„ქმნა მართლისა სამართლისა, შეიქმნს ხესა ხმელსა ნედლად!“ ამ 800 წლის წინ ითქვა ეს სიბრძნე და დღეკანდელმა ხელისუფლებამაც ამ ებადადებულ ეკოპობიტაციის“ ნაცვლად, ეს სამართალი უნდა მისცეს ხალხს და ქვეყანას. სხენაორად კიდევ ერთი დიდი იმედგაცრეება გველის მისგანაც; და წყენი სტრატეგიული მოკავშირე ევროპა-ამერიკისაგანაც, ეს რომ არ მოხდეს არხეობის ერთი მარტივი გზა, ეველა გენიოსობა სიმარტივეში მდგომარეობს და ამ შემთხვევაშიც სწორედ რომ ასე გახლავთ:

პრემიერმა საპრეზიდენტო არჩევნების მოახლოების ეამს, უნდა გამოაცხადოს მთავრობის გადადგომა. არხებულნი პროცედურებით ამას უნდა მოჰყვეს შემდეგ პარლამენტის დათხოვნაც და საპრეზიდენტო არჩევნებთან ერთად პარლამენტის ვადამდელი არჩევნების დანიშვნაც; აქ უნდა გადაწყვიტოს ქართველმა ხალხმა ვის ანდოს თავისი და თავისი ქვეყნის მომავლის ბედი.

სხენაორად ამ ნაძალადევი და თავისთხვეული „ეკოპობიტაციისაგან“ სიკეთეს არაყერს უნდა ველოდით. . .

ამით წყენც მიეხსენებთ და დასავლეთიც ამ ცხრაწლიანი ფსევდო-ნაციონალიზმისა და პათოლოგიზმისაგან, დღესაც რომ უცოდველი კრავის რღღში, მაგრამ უაუგონარი თავხედობით და პათოლოგიური გამოსხილებით გვალისაჩნებენ ვეელას. . .

მინიჭმისები (ბიზნეს-აშრომანები) ბიზნეს-გეგმვისათვის ლოცვებით თქვენი ჯანმრთელობისათვის, რაციონალური კონკურენციისა და უმეტიანობისათვის

რევაზ ლორთქიფანიძე

მეცნიერებათა დოქტორი (ეკონომიკის; მსოფლიო მეურნეობა),
უნივერსიტეტ გეომედის სრული პროფესორი, საქართველოს
ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

წარმოდგენილი ელემენტარული მინიჭმისები (ბიზნეს-აშრომანები პასუხების ავტორისეული ინტერპრეტაციებით) გათვალისწინებულია ეკონომიკური თეორიის სწავლების პოპულარიზებისათვის ბიზნესმენთა სულ უფრო მზარდი წრეებისათვის, მ. შ. სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ჯანდაცვის სფეროში. შესაძლებელია მინიჭმისებზე პასუხების სხვა ვარიანტებიც და, ხსენებულთან დაკავშირებით, ავტორი მოხარული იქნება რეკომენდაციებისა და შენიშვნებისათვის (არსებობის შემთხვევაში), რაც, ხანგრძლივი კვლევის შედეგებთან ერთად, გათვალისწინებული იქნება ბიზნეს-გეგმების ორგანიზების პროცესში სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურებისათვის.

I. ხელფასის სისტემაში ჯანდაცვაში

Wage Systems in Healthcare

საავადმყოფოში დანერგეს ხელფასის ანაზღაურების პროგრესული დროითი სისტემა, მინიმალური სახელფასო განაკვეთის საკმაოდ მაღალ დონეზე დაწესებასთან ერთად. შესაბამისად, მენეჯერებიც, ექიმებიც, ექსტენტიცა და სანიტრებიც ხელფასს იღებდნენ დახარჯული დროის მიხედვით. პირველ ხანებში, მინიმალური ხელფასის საკმაოდ მაღალმა განაკვეთმა (500 ლარი) გამოიწვია სამედიცინო კადრების გააქტიურება, მაგრამ, დროთა განმავლობაში, ძალზე იმატა უქმყოფილო პაციენტთა რიცხვმა.

შეკითხვები:

რამ გამოიწვია პაციენტთა უკმაყოფილება? იქნებოდა, თუ არა უქმყოფილო პაციენტები ანაზღაურების დროითი სისტემის ნაცვლად სანარდო სისტემა რომ გამოეყენებინათ ანუ ხელფასი გაწეული მომსახურების (ექთნათ, შესრულებული ოპერაციების) რაოდენობას რომ დაკავშირებოდა?

დროით და სანარდო სისტემებთან ერთად, დამატებით რა კრიტერიუმებითაა მიზანშეწონილი განხორციელებს ანაზღაურება, რომ მეტი მადლიერი პაციენტი გვეყავდეს?

პასუხები:

საკმაოდ მაღალ ხელფასზე დასაწყისში კვალიფიციური კადრებიც გააქტიურდნენ, მაგრამ დროთა განმავლობაში, როცა ექიმი გრძობს, რომ სხვადასხვა მონდომებითა და დატვირთვით მუშაობა ერთნაირად ფასდება, წესიერ კვალიფიციურ

კადრებსაც კი უნელდებოთ სტიმული მთელი დატვირთვით მუშაობისათვის და, შესაბამისად, უქმყოფილოთა რიცხვიც მატულობს.

მხოლოდ სანარდო სისტემის გამოყენებასაც მთელი რიგი ხარვეზები გააჩნია. კერძოდ, რაოდენობას გამოკიდებული მედმუშაკები, ცდილობენ, მაგალითისათვის, ჩაატარონ რაც შეიძლება მეტი ძვირადღირებული ოპერაცია და, სამწუხაროდ, ისეთებიც, რომლებიც საერთოდ არ არის საჭირო;

დროით და სანარდო სისტემების გონივრულად შეხამებასთან ერთად, მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს სტიმულირებას განკურნებული და ხარისხიანი მეურნალობით კმაყოფილი პაციენტების რაოდენობის საფუძველზე, ამასთანავე, კვალიფიციური და სწავლილი გამოთვლილი ექსპერტების შეფასებას (დასკვნას) ჩატარებული მეურნალობის ეფექტიანობის საკითხზე.

II. ეკონომიკური სტრატეგიები

Economic Strategies

ქვეყანაში შემოსული უცნობი მოქმედების ვირუსის გავრცელების გამო, ინფექციური საავადმყოფოების ათასობით ადამიანმა მიმართა. ცენტრალური და მუნიციპალური საავადმყოფოების სიმძლავრეები არასაკმარისი აღმოჩნდა სათანადო მომსახურების ოპერატიულად აღმოჩენისათვის და საჭირო შეიქმნა მათი სადღეღამისო მუშაობა 2 ცვლაში, თუმცა, ვირუსის

გავრცელება 3 კვირაში ფაქტიურად სრულად შეჩერდა და, ბუნებრივი ნარჩენი პრობლემების მიუხედავად, მდგომარეობა კონტროლს დაიქვემდებარა.

შეკითხვები:

რამდენი %-ით უნდა გაიზარდოს ინფექციური საავადმყოფოების სიმძლავრე მოკლევადიან სტრატეგიაში;

რა არსებითი განსხვავება შეიძლება ახასიათებდეს საშუალო და გრძელვადიან სტრატეგიებს ანალოგიური ინფექციების წინააღმდეგ წარმოებულ სამედიცინო მომსახურებებში;

რა დამატებითი დაკვირვება და ინფორმაციის მოპოვება დაგვიჩვენებდა არგუმენტირებულ სტრატეგიების განსაზღვრისათვის.

პასუხები:

მსოფლიოში გავრცელებული ინფექციების სიმრავლე არ ნიშნავს სიმძლავრეების ზრდის აუცილებლობას, მითუმეტეს, როცა ინფექციის დამარცხება მარტივად მოხერხდა. ხშირ შემთხვევაში, ახალი შენობების მშენებლობა ხომ მეტად ხარჯტევადია, ვიდრე სამეცნიერო კვლევები ამ მიმართულებით და, ახალ ინფექციებთან ბრძოლის მნიშვნელობიდან გამომდინარეც, კვლევები, ბუნებრივია, პრიორიტეტულად უნდა გააქტიურდეს. რაც შეეხება ახალი საავადმყოფოების მშენებლობას, ეს შეიძლება არც იყოს მიზანშეწონილი და მწვავე აუცილებლობის შემთხვევაში, პრობლემა, შესაძლებელია, მხოლოდ სხვა ტიპის საავადმყოფოთა სიმძლავრეების მოზღოვნის გეგმის შემუშავებამ მოაგვაროს. მედიცინაში განსაკუთრებული სიფრთხილეა საჭირო არადასაბუთებული ზედმეტი ხარჯების გაწევის მიმართულებით, ვინაიდან, ამ შემთხვევაში, ფინანსირება, შესაძლებელია, სასიცოცხლოდ მწვავე სხვა ტიპის დაავადებებს დააკლდეს.

შესაძლებელია ინფექციური პრობლემა საშუალოვადიან სტრატეგიაში არც იკვეთებოდეს და გრძელვადიანში იჩინოს თავი ან პირიქით, საშუალოვადიანში იყოს მოსალოდნელი, ხოლო გრძელვადიანში - არა. აუცილებელია რეტროსპექტივის ხანგრძლივი პერიოდის დაკვირვება და მხოლოდ აღნიშნულის საფუძველზე გამოჩნდება ციკლი აქტიურდება თუ მიღვევადია, ან მონოტონურ ზრდასთან თუ შემცირებასთან გვაქვს საქმე, თუ მეტწილად არაკანონზომიერ რყევებთან. მაგალითისათვის, მედიცინის სასურსათო ბაზარზე უხემოსაკვლიან წელს შესაძლებელია ნაკლებმოსავლიანი წელი მოჰყვას გარკვეული სისწორით, ან რამდენიმე მზარდ უხემოსაკვლიან

წელს, რამდენიმეწლიანი ვარდნა დაკრთოს. გამომდინარე, ყოველივეს ხანგრძლივი სპეციალური დაკვირვების გამოცდილება უნდა.

აუცილებელია სხვა ქვეყნებსა და რეგიონების გამოცდილების შესწავლა ეკონომიკური სტრატეგიების კვლევაში, ახალ დაავადებათა მეცნიერული კვლევების სიახლეა გაცნობა და, რა თქმა უნდა, ყოველწლიური, ყოველთვიური და ყოველდღიური სტატისტიკური მონაცემები (და ეს ბაზე თითქმის გეომეტრიულად უნდა იზრდებოდეს დასახული სტრატეგიის ვადის ზრდასთან ერთად) ამა თუ იმ დაავადების მიმდინარეობის სპეციფიკის გამოსავლენად. ბუნებრივია, პირველხარისხივად აუცილებელია შესაბამისი ზოგადი სასიათის ობიექტური კანონზომიერებების სათანადოდ შეცნობა და გამოყენებაც.

**III. სამედიცინო აპარატურის შესახებ
About Medical Apparatus**

საავადმყოფოში შემოიტანეს 100 ერთეული ძვირადღირებული კომპიუტერული სამედიცინო აპარატურა (ერთეულის ფასი 20 ათასი ლარი). ახალი ტექნიკა გამოყენებამ შესაბამისი კადრების სპეციალური 1-თვიანი გადამზადება მოითხოვა. საავადმყოფოს მენეჯმენტმა უზრუნველყო კადრების გადამზადება, თუმცა, აპარატურის დანერგვით მიღებულ უპირატესობებთან ერთად, საბოლოო ჯამში, საავადმყოფომ გარკვეული დანაკარგები იწვევა პროგრესული ტექნიკის ასეთი მასშტაბური მოულოდნელი შემოტანის გამო.

შეკითხვები:

რა დანაკარგები და დაახლოებით რა ოდენობით განიცადა საავადმყოფოში; როგორ უნდა ემოქმედა საავადმყოფოს მენეჯმენტს, რომ დანაკარგები მინიმალური ყოფილიყო; რა დამატებით შემოსავალს მიიღებდა საავადმყოფო მენეჯმენტს მართებულად რომ ემოქმედა.

პასუხები:

1. როგორც ცნობილია, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 111-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მე-2 პუნქტის თანახმად, სპეციალური ინსტრუმენტების, ინვენტარისა და მოწყობილობის ამორტიზაციის წლიური ნორმა 20%-ს შეადგენს. შესაბამისად, 2 მილიონი ლარის საწყისი საბაზანსო ღირებულებების სამედიცინო მოწყობილობას თვეში დაერიცხება

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

2მლნX0,2:12=33,3 ათასი ლარის ამორტიზაციის ანარიცხები, მაშინ, როცა ეს აპარატურა საერთოდ არ გამოიყენება და სამედიცინო მომსახურებიდან შემოსავლები მისგან საერთოდ არ შემოდის. დაახლოებით 2-ჯერ მეტი (მინიმუმ, გასაშუალებული ექსპერტული შეფასებით) მასშტაბის იქნება დანაკარგები სამედიცინო მომსახურებიდან სპეციალისტების ერთბაშად მოდენის შედეგად 100 ერთეულ აპარატურაზე სადღე-ღამისოდ დასასაქმებელი მინიმუმ 200 კაცის სწავლებაზე გადართვის გამო. მასაშადამე, მარტო ამ ორი ზემოსხენებული სახის დანაკარგები თითქმის 100 ათას ლარს შეადგენს. მართალია, ახალი ტექნიკის დანერგვა მნიშვნელოვან ეფექტს მისცემს საავადმყოფოს მომავალში, მაგრამ საუკეთესო მენეჯმენტი ხსენებულ დანაკარგებსაც არ იწუნვდა;

2. ჩვენი აზრით, საავადმყოფოს მენეჯმენტს, წინასწარ ერთი აპარატურა უნდა შემოეტანა საცდელად და მისი გამოცდისა და მასზე კადრების შესაბამისი სწავლების მოხერხებული გრაფიკით ორგანიზების შემდეგ, შემოეტანა აპარატურის სრული კომპლექტი;

3. ფონდრეკუგება ახალი საუკეთესო ხარისხის სამედიცინო აპარატურიდან, ექსპერტული შეფასებით, საშუალოდ დაახლოებით მინიმუმ 3,0 შეიძლება იყოს, მასაშადამე, 2 მლნ. ლარის აპარატურაზე თვეში შეიძლება 2მლნX3:12=500ათასი ლარის სამედიცინო მომსახურება წარმოებულყო, რაც ფაქტიურად არ განხორციელდებულა. საუკეთესო მენეჯმენტი ამ შემოსავალს არ დაკარგავდა.

IV. კარდიოლოგიური ცენტრის სასურსათო ბაზის შესახებ

About Food Base of Cardiology Center

ქალაქიდან მოშორებით, ეკოლოგიურად სუფთა გარემოში, ტყის მიმდებარედ ააშენეს კარდიოლოგიური კლინიკა, რომლის სასურსათო ბაზა წელიწადის ყველა დროზე ეკონომიკურ-მათემატიკური მეთოდების გამოყენებით იყო გათვლილი და სრულად ეკაყოფილებოდა ასევე ტყესთან მიმდებარედ არსებული სოფლის ეკოლოგიურად სუფთა მრავალფეროვანი სასურსათო პროდუქტებით.

მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობამ, ცენტრის "ხელშეწყობის" მიზნით, მიმდებარე ტყეში აკრძალა ნადირობა მტაცებელზე იმ მოტივით, რომ, ნადირობის შემცირებით, გაიზრდებოდა ადგილობრივი მოთხოვნა ხორცის პროდუქტებზე და, შესაბამისად, სოფლის მოსახლეობა გაზრდიდა მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოებას. თუმცა,

საიბრისპირო სიტუაცია განვითარდა - შემცირდა, როგორც მეცხოველეობის, ასევე, მარცვლეული პროდუქტების წარმოება.

შეკითხვები:

რამ გამოიწვია მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოების შემცირება;

რატომ შემწირდა მარცვლეული პროდუქტების წარმოება;

კარდიოლოგიური ცენტრის რა დანაკარგები გამოიწვია მუნიციპალიტეტის ნაჩქარევმა გადაწყვეტილებამ.

პასუხები:

1. ნადირობის შემცირებამ სწრაფად მოამარაგა მტაცებელი, რომელიც სულ უფრო ხშირად იტაცებდა ტყეში საძოვარზე გასულ პირუტყვს და აწუხებდა საოჯახო მუერნობებსაც კი;

2. პირუტყვის შემცირებასთან ერთად, შემცირდა მოთხოვნა მის საკვებზე, რამაც მარცვლეულის წარმოების შემცირება გამოიწვია;

3. კარდიოლოგიურ ცენტრს გაეზარდა ხარჯები სასურსათო პროდუქტების შესყიდვაზე. შესაბამისად სტრანსპორტო საშუალებებსა და საავადმყოფოს მტაცებელისაგან გაძლიერებული დაცვის მიზნით დამატებულ თანამშრომლებზე.

V. ჯანდაცვის ობიექტის კომპიუტერული აპარატურის შემთხვევის შესახებ

About Efficiency of Healthcare Object's Computer Equipment

ჯანდაცვის ობიექტზე, სადაც დასაქმებულია 1100 თანამშრომელი, შემოიტანეს 55 ათასი ლარის ღირებულების კომპიუტერული სამედიცინო აპარატურა, რის შედეგადაც 20%-ით გაიზარდა სამედიცინო მომსახურების პროდუქტიულობა, მაშინ, როცა კაპიტალში იარაღება ზემოსხენებულის შედეგად გაიზარდა მხოლოდ 12%-ით.

შეკითხვები:

გაიზარდა თუ არა ობიექტის კაპიტალუკუება და რატომ;

რამდენით გაიზარდა ობიექტის კაპიტალში იარაღება აბსოლუტურ გამოხატულებამ;

რამდენია განსხვავება პროდუქტიულობისა და კაპიტალში იარაღების ცვლილებებში.

პასუხები:

კაპიტალუკუება გაიზარდა, ვინაიდან, როცა პროდუქტიულობა უფრო სწრაფად იზრდება, ვიდრე კაპიტალში იარაღება, ერთეულ ძირითად კაპიტალზე

გადაანგარიშებით მომსახურება (პროდუქცია) იხრდება;

50 ლარი/კაცით;

8 პროცენტული პუნქტით.

**VI. სამეწარმეო რისკების შესახებ
ჯანდაცვაში**

About Business Risks in Health Care

ჯანდაცვის ობიექტების სამეწარმეო რისკების შეფასების საერთაშორისო ექსპერტების ჯგუფმა, რომელიც, ჩვენი რეკომენდაციით, რისკებს ობიექტთა ერთობლიობისათვის საშუალოკვადრატული გადახრით, ხოლო ყოველი ობიექტისათვის მეტად საეკონომიკურად საშუალოდ საშუალოკვადრატული გადახრით ანგარიშობდა, მიზანშეწონილად ჩათვალა მოგების მიღების თვალსაზრისით მხოლოდ იმ ნაკლებსარიკო ობიექტების ხელშეწყობა, რომელთათვისაც მოგების მანქანების საშუალო მოგებიდან გადახრა საშუალოკვადრატული გადახრის მანქანებზე ნაკლები იქნებოდა. შესარჩევად წარმოდგენილი იყო 5 ობიექტი, რომელთაგანაც 3-ის ყოველსაათობრივი მოგება 2000\$ იყო, მე-4 ობიექტის შესაბამისი მოგება 3000\$-ს შეადგენდა, მე-5 ობიექტის კი - 1000\$-ს.

შეკითხვები:

რამდენს შეადგენდა მოგების მიღების რისკი (საშუალოკვადრატული გადახრა) განხილული ობიექტების ერთობლიობისათვის;

რომელი ობიექტების ხელშეწყობა ჩათვალა მიზანშეწონილად;

განხილულ შემთხვევაში, რა დამატებითი არგუმენტი ამტკიცებს ექსპერტების არჩევანის მართებულობას;

მოგების მიღების რისკიანობის თვალსაზრისით, განეკუთვნება თუ არა ხსენებული ობიექტების ერთობლიობა მაღალი რისკის ჯგუფს,

თუ ძლიერი და სუსტი მხარეების შეფასების შუკ თ მეთოდოლოგიაში ჩვენი რეკომენდაციით ნათვლდება, რომ მაღალი რისკის საშუალოკვადრატული გადახრა საშუალო მოგების შესამდგენ მეტი:

პასუხები:

დაახლოებით 632,5-ს;

პირველი სამის;

აღნიშნული ობიექტების მეტი სისშირე;

არ განეკუთვნება.

**VII. ჯანდაცვის ობიექტის
რენტაბელუობაზე**

About Healthcare Object's Profitability

კვალიფიციური ექსპერტების ჯგუფმა წარმოადგინა საადამიანო რეკონსტრუქციის 3 ბიზნეს-გეგმა, მათ შორის 1-ლი გეგმის გამოსყიდვის ვადა 2 წელი იყო, მე-2 გეგმის - 4 წელი, მე-3 გეგმის კი - 5 წელი.

შეკითხვები:

1. რამდენს შეადგენს რენტაბელუობის დონეები წარმოდგენილი გეგმების მიხედვით;

2. რომელ გეგმაზე უნდა შეჩერდეს არჩევანი, თუ რეკონსტრუქციის შედეგი სამივე შემთხვევაში იდენტური იქნება და ობიექტს გააჩნია საკმარისი თანხა ყოველი საპროექტო ვარიანტის დასაფინანსებლად;

3. რა შემთხვევაში შეიძლება შეჩერდეს არჩევანი ნაკლებრენტაბელურ პროექტზე.

პასუხები:

1. შესაბამისად 50%, 25% და 20%;

2. რა თქმა უნდა, პირველ ვარიანტზე;

3. თუ მაღალრენტაბელური პროექტის დასაფინანსებლად საკმარისი ფინანსური საშუალებები არ არის.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

გამოვიდა პროფესორ რევაზ ლორთქიფანიძის წიგნი - ეკონომიკური ზრდის ძრისტიანული, პოლიტიკური და თეორიული საფუძვლების შესახებ

სწავლული ეკონომისტის - რევაზ ლორთქიფანიძის მონოგრაფიულ შრომაში - ეკონომიკური ზრდის ძრისტიანული, პოლიტიკური და თეორიული საფუძვლების შესახებ - განხილულია ეკონომიკური ზრდის აქტუალური საკითხები და შემოთავაზებულია ავტორისეული ორიგინალური ხედვები ეკონომიკური კონკურენციის შეფასებისა და ეკონომიკის სტრუქტურის ეფექტიანობის ევროკავშირის მეთოდოლოგიის განვითარების საკითხებზე. წიგნი მომზადდა თბილისის წმიდა ქაშვეთის ტაძარში მოღვაწე დეკანოზ დვითის შალიკაშვილის კურთხევითა და სულიერი მხარდაჭერით. განკუთვნილია ეკონომიკის, მსოფლიო ეკონომიკისა და სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის ქრისტიანული საფუძვლების საკითხებით დაინტერესებული საზოგადოებრიობისთვის.

ავტორი გასაგები თხრობითა და ბიბლიური იგავების მოხმობით, ასაბუთებს, რომ ღვთის მიერ ადამიანი უფუნქციოდ არ არის მოვლენილი მიწიერ ცხოვრებაში. შრომაში არგუმენტირებულია თეზა, რომ მეურნე ადამიანის ერთ-ერთ დანიშნულებად მეურნეობრივი (ოჯახის, საწარმოსა, თუ სახელმწიფოს დონეზე) თადარიგის დროულად (გემეიურად) დაჭერა უნდა მოვიაროთ და, შესაბამისად, მხოლოდ ღვთისა და თავისუფალი

ბაზრის მომლოდინედ და მოიმედედ ყოფნა, უწყველად, არასაკმარისია.

რ. ლორთქიფანიძის აზრით, ფულის დაგროვების ეკალობაზე, უნდა იზრდებოდეს სიკეთეც და შემოსავლების განაწილების საბგებლიანობაც ღვთისა და გაჭირვებული ხალხის სამსახურში, რაც დასტურდება, რომ "უფალი გეფრთხილებს არა მხოლოდ უშუალოდ ბორტების ჩადენას მოვერიდოთ, არამედ ყოველივე იმას, რასაც შეუძლია ღმერთს დაგვაშროს, სახელდობრ ზედმეტ გართობასა და საზრუნავეს. მაგალითად უფალი გვისახავს სიაშტკილობას მიცემულ მდიდარს; იგი ვერც კი ამჩნევს ვლახაკ ლაზარეს, რომელიც მის გვერდით იტანჯება".

წიგნი ეკონომიკური თეორიის აქტუალური საკითხების ორიგინალურად წარმონაქნასთან ერთად, მკითხველს საჭიროდ დააფიქრებს, რომ თანამედროვე პრობლემებმა არ უნდა მოგვეწყვიტონ ისტორიულ ფესვებსა და საბოლოო ჯამში ობიექტურ ჭეშმარიტებას.

წიგნი განთავსდა საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრულ ფონდში მსურველებს შეუძლიათ იხილონ შემდეგ მისამართზე:

<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/11421>

სლავა შატალაძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

გამოვიდა პროფესორ ნიკოლოზ ჩიხლაძის მონოგრაფია - მართლმადიდებლობის ეკონომიკური პარალელები

ქუთაისის უნივერსიტეტმა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი გამოცემა დასტავა. გამოვიდა ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორის, თეოლოგიის დოქტორის, საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრის, ნიკოლოზ ჩიხლაძის მონოგრაფია „მართლმადიდებლობის ეკონომიკური პარალელები“.

წინამდებარე ნაშრომი ერთგვარი მოკრძალებული მცდელობაა ეკონომიკური საკითხების მართლმადიდებლურ სიბრძნესთან მიახლოებისა და გარკვეული პარალელების წარმოჩენისა.

მას საფუძვლად უდევს ავტორის მიერ თეოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად 2011 წელს წარდგენილი და დაცული დისერტაცია.

დაცული საკვალიფიკაციო ნაშრომი.

უცხოეთის ეკონომიკური სიახლეები

ამაზონი Goodreads-ს ყიდულობს

უმუშევრობის დონე აშშ-ში

ინტერნეტ ვაჭრობის გავრცელება ამაზონმა ევროპაში Goodreads-ის ყიდვის სურვილი გამოთქვა. ამის განხორციელების შემთხვევაში ამაზონი დაეუფლება წიგნის მოყვარულთა საზოგადოებას. Goodreads-ი არის ევრო-გვერდი, რომელმაც შეცვალა წიგნების ძიებისა და მათი განხილვის ხერხები, ხოლო ამაზონმა Kindle-ის მეშვეობით კითხვის მთელი მსოფლიოს მასშტაბით პოპულარიზაცია მოახერხა.

Goodreads-ის თანადამფუძნებელი იყო ოტის ჩენდლერი, რომლის ოჯახიც თავის დროზე Los Angeles Times უშვებდა. Goodreads-ის მომხმარებლის რაოდენობა 16 მილიონს აღარეგებს. ეს კი საკმაოდ დიდი რიცხვია. რაც შეეხება ამაზონთან საერთაშორისო გარიგების დეტალებს, მათ კომპანია ჯერ-ჯერობით არ ახმაურებს.

www.vedomosti.ru

კვიპროსის ბანკი დეპოზიტებს აბეზინებს

კვიპროსის ბანკის მენეჯერები, რომელთა დანაზოგები 100 000 ევროს აღემატება, ბანკისგან იღებენ აქციათა პაკეტს მათი დეპოზიტების მოცულობის გაცვლითი ღირებულების 37.5%-ით. დეპოზიტების დარწმუნებულ ნაწილს ბედი ჯერ-ჯერობით გაურკვეველია, თუმცა გაეროცვლდა მოსაზრება, რომ მფლობელებმა თანხები შეიძლება დაბრუნების პირობის გარეშე დაკარგონ.

2 კვირის წინ დახურულმა კვიპროსის ბანკებმა თავიანთი საჭიროება განახლეს 28 მარტიდან. 29 მარტიდან კვიპროსის ცენტრალურმა ბანკმა მოსხმნა ყველანაირი შეზღუდვა ქვეყნის შიგნით საბანკო ბარათებით განხორციელებულ ოპერაციებზე. თუმცა, ფულის სახდვარგარეთ გატანის შესაძლებლობის ღირებულება ერთ კაცზე 5000 ევრო დააწესა.

კვიპროსის ფინანსური სისტემა დაშლის პირასაა. დაუდასტურებელი ინფორმაციით კი ქვეყნის ყველაზე მსხვილი, კვიპროსის ბანკის კლიენტები, რომელთაც 100 000 ევროზე მეტი ღირებულების დეპოზიტები გააჩნიათ, დანაზოგების 30-40%-ს დაკარგავენ.

www.vedomosti.ru

აშშ-ს 22 შტატში თებერვალში იანვართან შედარებით უმუშევრობის მაჩვენებელი იყო. თუმცა, შრომის დეპარტამენტის განცხადებით, უმუშევრობის დონემ 12 შტატში იმატა, ხოლო 16-ში უცვლელი დარჩა.

უმუშევრობის დონე იანვრის 7.9%-დან თებერვალში 7.7%-მდე დაეცა, რაც 2008 წლის დეკემბრის შემდეგ ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია. ნოემბრის შემდეგ დამკრთობლებმა თვეში 200 000 სამუშაო ადგილი შექმნეს და მომუშავეთა აყვანის ტემპიც გააორმაგეს.

The Washington Post - www.washingtonpost.com

სწრაფი ეკონომიკური ზრდა თუ ეკონომიკა

ჩინეთის ოფიციალური მოხსენების მიხედვით, გარემოს დეგრადაციის დანახარჯი ქვეყანაში 2010 წელს \$230 მილიარდამდე აღწევდა, ეს კი მშპ-ს დაახლოებით 3.5% იყო. ეს დანახარჯი გარემოს დაბინძურებისა და ეკოსისტემის დაზიანების საფასურია - ხარჯი, რომელსაც ჩინეთი სწრაფი ინდუსტრიალიზაციის სანაცვლოდ იხდის. შესაბამისად, ჩინეთის ეკონომიკურმა ზრდამ შეიძლება უზარმაზარი გარემოსდაცვითი ღირებულება შეიძინოს. და მაინც, მიუხედავად ამისა, ქვეყნის პროორტეკტი ეკონომიკური ზრდა. ოფიციალური გაანგარიშებით, მშპ. რომელიც 2012 წელს \$8.3 ტრილიონი იყო, ამ წელს 7.5%-მდე გაიზარდება. ცალკეულ სფეროებს რაც შეეხება, განსაკუთრებით მოიმატებს ქვანახშირის მოხმარება და ავტომობილების გაყიდვების რიცხვი.

The New York Times - www.nytimes.com

უცხოეთის ეკონომიკური სიახლეები, უცხოურ წყაროებზე დაყრდნობით მოამზადა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიზნესის სკოლის III კურსის სტუდენტმა თამაზა ფატილაშვილმა

ახალი ეკონომიკა THE NEW ECONOMIST

საქონლისტი

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

აბრძელებს სტატიების მიღებას შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით:

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, AcadNux-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალი სტრიქონებს შორის - 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა - 2.5 და 2.5სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG-ში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კორდინატები, (ტელეფონები, ელ.ფოსტა), სურათის ელექტრონული ვერსია JPEG-ში;
3. სტატიას უნდა ახლდეს რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე, მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად AcadNux-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12. სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია : შეიძლება გამოქვეყნდეს ინგლისურ, რუსულ, გერმანულ და ფრანგულ ენებზეც. ასეთ შემთხვევაში, წვენი მოთხოვნაა, რეზიუმე მოგვაწოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.
სტატიის გამოქვეყნების ღირებულება შეადგენს - ჟურნალის ერთი გვერდი 8 ლარი, რომელსაც ავტორი გადაიხდის დადებითი რეცენზიის მიღების შემდეგ, ხოლო ჟურნალის ღირებულება - 5 ლარი.
5. სტატიის გამოქვეყნების, ჟურნალის შექმნისა და გამოქვრის ღირებულების გადახდა შესაძლებელია შპს "ლოი"-ს ანგარიშზე: საიდენტიფიკაციო კოდი 204439296, ანგარიშის ნომერი GE61HG000000000713602, სს „ხალივ ბანკი საქართველო“, ცენტრალური ფილიალი, ბანკის კოდი HABGGE22.

ელექტრონული ფოსტა: info@economisti.ge ან info@loi.ge
ტელ: 422 771; 99-05-76; 855 277 554; 895 32 30 34.

PS. სტატიების მოწოდება ფურცლებით ან CD-თ აუცილებელი არ არის.

International Precise and Review Scientific-Practical Magazine

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNux font 12, interval between lines- 1.5, borders in right and left side- 3 and 2sm. Also, up and down borders- 2.5 and 2.5sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is 5pages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail), electronic version of photo in JPEG.
3. The article must have reziuime in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNux and in Times New Roman, size of font-12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in English, Russian, German and France languages. So, it is also our request to prepare reziuime in Georgian and Egnlish languages too.
The price of article's publication is- one page of journal 8GL(lari). And auhor will pay this price after getting positive respond. Also, the price of journal is 5GL(lari).
5. The price of publication article, buying journal and subscription fee could be payed in Ltd. "loi's" account: identification code - 204439296, the account number- GE61HG000000000713602, "Halyk Bank Georgia", central office, bank code HABGGE22.

Our coordinates:

e-mail: info@economisti.ge or info@loi.ge
Tel: 99 05 76; 422 771; 855 277 554; 895 32 30 34.

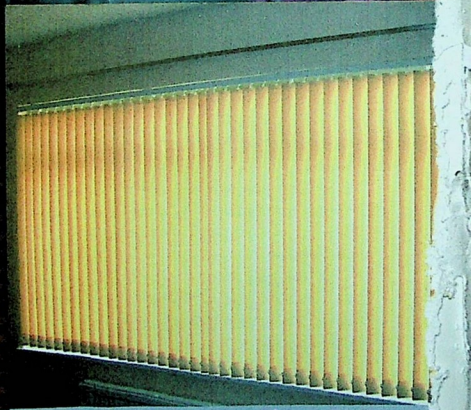
PS. Giving articles with papres or CD-s, is not necessary.

Holis-ის ფირმის ფარდა-ქალუხაბი ფართა ფართო არჩევანი

■ პლასტმასის

■ მეტალის

■ ხის

■ ტილოს

მის.: საქართველო,
თბილისი 0112, ცაბაძის 7 (დინამოსთან)
ტელ.: 35 77 00
ელ-ფოსტა: geograni@yahoo.com
სკაიპი: geograni

Add: 7, Tsabadze str
0112 Tbilisi, Georgi
Phone: +995 32 35 77 00
E-mail: geograni@yahoo.com
Skype: geograni